

MAGYARORSZÁG KORMÁNYA

**MAGYARORSZÁG
KONVERGENCIA PROGRAMJA
2018-2022**

2018. április

Tartalom

1.	GAZDASÁGPOLITIKAI CÉLOK	4
2.	MAKROGAZDASÁGI FOLYAMATOK ÉS ELŐREJELZÉS	7
2.1	NEMZETKÖZI KÖRNYEZET	7
2.2	A NÖVEKEDÉS ÖSSZETEVŐI	10
2.2.1.	KÜLGAZDASÁG.....	12
2.2.2.	BERUHÁZÁS.....	15
2.2.3.	FOGYASZTÁS	20
2.3	MUNKAERŐPIAC	21
2.4	INFLÁCIÓS FOLYAMATOK	29
2.5	CIKLIKUS FOLYAMATOK	32
2.6	KÜLSŐ EGYENSÚLY	33
2.7	A KORMÁNYZATI INTÉZKEDÉSEK GAZDASÁGI HATÁSAINAK VIZSGÁLATA	35
2.8	MONETÁRIS ÉS ÁRFOLYAM-POLITIKA	37
2.9	PÉNZÜGYI SZEKTOR	39
3.	A KORMÁNYZATI SZEKTOR HIÁNYA ÉS ADÓSSÁGA	42
3.1	KÖLTSÉGVETÉS-POLITIKAI CÉLOK	42
3.2	A 2017. ÉVI KÖLTSÉGVETÉS TELJESÜLÉSE	43
3.3	A 2018. ÉVI KÖLTSÉGVETÉS	45
3.4	2019-22. ÉVI ÁLLAMHÁZTARTÁSI FOLYAMATOK	48
3.5	STRUKTURÁLIS EGYENLEG	51
3.6	A KORMÁNYZATI SZEKTOR ADÓSSÁGA	52
4.	ÉRZÉKENYSÉGVIZSGÁLATOK	58
5.	AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS HOSSZÚ TÁVÚ FENNTARTHATÓSÁGA	60
6.	AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS MINŐSÉGE	63
6.1	AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS KIADÁSAINAK SZERKEZETE, HATÉKONYSÁG	63
6.2	A BEVÉTELEK SZERKEZETE, HATÉKONYSÁGA	69
7.	AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS INTÉZMÉNYI JELLEMZŐI	75
7.1	KÖLTSÉGVETÉSI KERETRENDSZER.....	75
7.2	AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS-STATISZTIKAI ADATSZOLGÁLTATÁS FELÉPÍTÉSE	75
	TÁBLÁZATOK	77

1. GAZDASÁGPOLITIKAI CÉLOK

A magyar gazdaságpolitika az elmúlt években számos kihívással nézett szembe. Először is a válság egy alapvetően instabil, külső sokkokra meglehetősen sérülékeny állapotban érte Magyarországot. A 2010. évi kormányváltást követően a gazdaságpolitika kiemelt prioritásnak tekintette a magyar gazdaság ellenálló képességének helyreállítását és stabil növekedési pályára állítását. Ennek végrehajtását jelentősen megnehezítette többek között az államháztartás jelentős hiánya, a magas munkanélküliség, a nemzetközi hitelezők felé fennálló kitétség és a háztartások devizában való eladósodottsága.

A gazdaságpolitika legfontosabb feladata a makrogazdasági egyensúly és a konszolidált államháztartás megteremtése volt. Ebben komoly szerepet játszottak a bankszektor, a távközlési és az energiaszektor, valamint a kiskereskedelmi áruhálózatokat is érintő ideiglenes adóintézkedések, amelyek nemcsak többletbevételekhez juttatták a költségvetést, hanem részét is képezték annak a költségvetés politikai fordulatnak, amely hozzájárult a pénzügyi és makrogazdasági egyensúly alapjainak megteremtéséhez 2010 és 2013 között. Az intézkedések következtében az államháztartás hiánya 2012 óta jóval a 3%-os maastrichti referenciaérték alatt alakult, az államadósság pedig fokozatosan csökkenő pályára állt. A 2010 utáni gazdaságpolitikai fordulat első szakaszának elismeréseként 2013-ban megszűnt az EU-csatlakozás óta fennálló túlzotthiány-eljárás (EDP) és sor került az IMF felé fennálló tartozás visszafizetésére.

A makrogazdasági stabilitás és a fiskális fegyelem alapjainak lerakását követően a Kormány stratégiai célja a gazdasági növekedés szerkezetének átalakítása és a foglalkoztatottság emelése lett. Mindehhez proaktív gazdaságpolitikára volt szükség, mely értelmében a kormányzat növekedéstámogató adórendszert alakított ki. Csökkentette a munkát terhelő adókat és a társasági adókulcsot egyaránt. Így a növekvő befektetéseknek és a folyamatosan csökkenő adóterheknek köszönhetően újabb

lendületet kapott a foglalkoztatottság növekedése. Az elmúlt időszak eredményei közé tartozik, hogy több mint 740 ezer fővel nőtt a foglalkoztatottak száma, a munkanélküliségi ráta pedig rekord alacsony szintre, 4,2%-ra mérséklődött. 2010 és 2017 között az átlagosnál gyorsabb ütemben javult a legalacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezők foglalkoztatása, amit a versenyszféra munkahelyteremtése mellett a közfoglalkoztatás is elősegített. Ezzel párhuzamosan a diplomás foglalkoztatás kiemelkedő növekedése és a fiatalok munkanélküliségének csökkenése a hazai vállalkozások gazdasági helyzetének és munkahelyteremtő képességének javulására vezethető vissza.

A munkaadói és a munkavállalói érdekképviselőkkel 2016 novemberében kötött bérmegállapodás egyik fontos célja az adóék csökkentése volt. A megállapodás alapján a munkáltatói terhek jelentősen mérséklődnek, ugyanakkor ez magasabb bérnövekedéssel párosul, így javul a munkavállalók helyzete is. A megállapodásnak köszönhetően emelkedik a minimálbér és a garantált bérminimum, ennek révén a bérek növekedése optimális ütemben valósítható meg és jelentős bérkonvergenciát eredményez. A nettó reálkereset hét év alatt 35,4%-kal emelkedett a 2011-ben bevezetett családi kedvezmény figyelembevételével. A megállapodás magában foglalja a munkaadók adóterheinek folyamatos csökkentését és a társasági adókulcs egyszámjegyűvé tételét is. Az egységesen 9%-ra csökkentett társasági adókulcs 2017 elejétől jelent vonzerőt a Magyarországon befektetni tervezők számára. Részben ennek, részben pedig a vállalati szektor és az állam aktív szerepvállalásának köszönhetően a beruházások mértéke tavaly meghaladta a válság előtti szintjét.

A 2014-től elindult növekedési fordulat szélesítette a gazdaságpolitika mozgásterét. Így az elmúlt időszakban nemcsak a makrogazdasági mutatók tekintetében sikerült eredményt elérni. Figyelembe véve annak szükségességét, hogy a demográfiai

folyamatok kedvezőtlen trendje megforduljon, a gazdaságpolitikai intézkedések legfőbb céljai közé emelkedett a családok segítése. A családok legfőbb megoldandó problémáját az eladósodottság jelentette, ráadásul 2004 és 2009 között a magyar háztartások jelentős része devizában adósodott el, ami komoly sérülékenységi tényezővé vált az ország egésze számára. Ennek megoldásaként a lakossági devizahitelek szinte teljes egészében kivezetésre kerültek Magyarországon, ezzel megszüntetve a háztartásokat veszélyeztető árfolyamkockázatot. Mindezekon túl a családi otthonteremtési kedvezmény megjelenésével a családok jelentős támogatás mellett juthatnak új vagy használt lakáshoz. A családok további támogatása érdekében 2017-ben és 2018-ban is tovább nőtt és 2019-ben is emelkedni fog a családi adókedvezmény.

A bérmegállapodás és a növekvő foglalkoztatottság hozzájárult a háztartások anyagi helyzetének stabilizálódásához, ami a lakossági hitelezés és megtakarítások piacán is megmutatkozott. Nemcsak a háztartások részére újonnan folyósított hitelek nagysága nő, hanem az állam finanszírozásában is egyre fontosabb szerepet tölt be a lakosság. Az állampapírok részaránya jelentősen nőtt a háztartások megtakarításain belül, miután az elmúlt öt évben az új megtakarítások több mint felét állampapírba fektették be. A kormányzat ugyanis felmérte, hogy az adósság fenntarthatósága szempontjából fontos tényező az államadósság szerkezeti összetétele. Ennek megfelelően a magyar államadósság-kezelés fő stratégiai célja – az adósságráta csökkentése mellett – az államadósság szerkezetének egészségesebbé tétele. Az intézkedéseknek köszönhetően a devizaarány a 2011 végi 52%-ról 24%, míg a külföldiek aránya 65%-ról 37% alá mérséklődött.

Az időszak során a gazdaságpolitika sikeréhez hozzájárult az aktív jegybanki szerepvállalás is. A kedvező kamatkörnyezet segítségével a vállalati szektorban tapasztalt hitelnövekedés kiegyensúlyozottnak és stabilnak mondható, ami fontos szerepet játszott abban, hogy a magyar bankrendszer jövődélmezősége rekordszintű volt 2017-ben. Az egyre kedvezőbb gazdasági környezetnek is köszönhetően megdőlt a mindenkori eredményrekord: 632 milliárd forintos

profitot ért el a magyar bankszektor. Mindezekon túl figyelemre méltó, hogy a sajáttőke-arányos eredményesség visszatért a válság előtti szintjére. Továbbá a magyar bankrendszer stabilitásához a nem teljesítő hitelek részarányának csökkentése mellett az is hozzájárul, hogy a hitelintézetek több mint fele hazai tulajdonba került.

Nem utolsó sorban fontos kiemelni, hogy a 2010. évi gazdaságpolitikai fordulat második szakasza eredményeinek elismeréseként az országgokozati felár az elmúlt években jelentősen csökkent, valamint a 2016. évi befektetési kategóriába történő felminősítési sorozatot folytatva 2017-ben a három nagy hitelminősítő közül kettő pozitívrá változtatta Magyarországot minősítési kilátását.

A fentiek eredményeként a magyar gazdaság szerkezete 2018-ra átalakult, a Kormány lépésről-lépésre érte el céljait. A következő időszakban így a növekedés magasabb fokozatra való kapcsolása kerül előtérbe. Ehhez olyan gazdaságpolitikára van szükség, amely minőségi javulást eredményez Magyarországon. Ezért az elkövetkező időszakban kulcsfontosságú lesz a versenyképesség és a termelékenység további javítása, melynek érdekében elengedhetetlen a hazai innováció elősegítése, az infrastrukturális beruházások végrehajtása és a magasabb hozzáadott értékkel bíró szolgáltatások és termékek előállításának támogatása. Ennek részeként folytatni kell azon feltételek kialakítását, amelyek elősegítik a magyar vállalatok sikeres megjelenését a nemzetközi piacokon. Ennek érdekében a nemzetgazdasági miniszter irányításával megalakult Versenyképességi Tanács folyamatosan értékeli a termelékenység és versenyképesség alakulását és összehangolja a szükséges intézkedések végrehajtását. A növekedésbarát gazdaságpolitikának köszönhetően a magyar gazdaság 4%-os bővülést ért el 2017-ben, a növekedés szerkezete kiegyensúlyozotttá vált és az egyensúlyi folyamatokban elért pozitív változás továbbra is fenntartható. Az elkövetkező időszakot tekintve is hasonló mértékű gazdasági bővülés várható. Az EU-átlagot jóval meghaladó mértékű növekedés a korábbinál jóval gyorsabb felzárkózást tesz lehetővé.

A gazdaság magas növekedési ütemének fenntartásával és a fegyelmezett költségvetési politika folytatásával, folyamatosan csökkenő GDP-arányos hiánnyal 2022-re elérhetővé válik a 60% alatti GDP-arányos államadósság-ráta. További cél, hogy pénzforgalmi tekintetben hiány nélküli költségvetés kerülhessen elfogadásra 2020-ra. A munkaadói és a munkavállalói érdekképviseltekkel

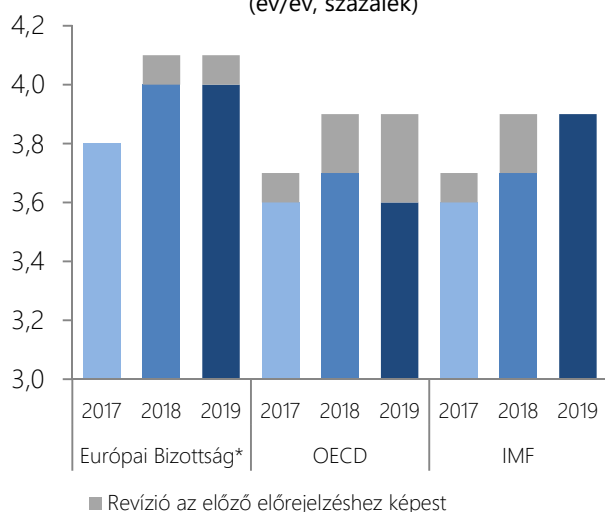
kötött megállapodás nyomán a bérekre rakódó közterhek 2022-re a régiós átlag alá csökkenhetnek. A vállalatok és az oktatásban résztvevők szorosabb összekapcsolásával nőhetnek a vállalati képzőhelyek, ami tovább segítheti a foglalkoztatás növekedését. 2020-ra pedig a gazdaságban meglévő tartalékok aktivizálása révén 1 millió új munkahely létrehozása valósulhat meg 10 év alatt.

2. MAKROGAZDASÁGI FOLYAMATOK ÉS ELŐREJELZÉS

2.1 NEMZETKÖZI KÖRNYEZET

A világgazdaság bővülése 3,7%-ra gyorsult 2017-ben, a válság utáni mélypontot jelentő 2016-ban tapasztalt 3,2%-hoz képest. A növekedés kiegyensúlyozott volt, mivel a meghatározó gazdaságok mindegyikében bővülést mértek a tavalyi év során. Ezzel párhuzamosan a világkereskedelem lendülete is visszatért, 4,7%-kal, hat éve nem látott mértékben nőtt az áruk és szolgáltatások forgalma nemzetközi viszonylatban.

2.1. ábra: A világgazdaság növekedésére vonatkozó előrejelzések
(év/év, százalék)

Forrás: Európai Bizottság, OECD, IMF

*Megjegyzés: világgazdaság EU nélkül

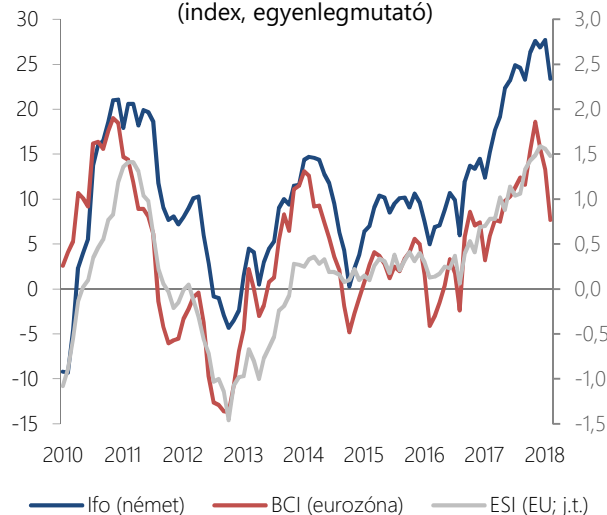
A tavalyi évben az Egyesült Államok növekedése a vártnál dinamikusabban alakult és tovább javult a foglalkoztatottság. A Trump-adminisztráció elmúlt év végén bejelentett adócsökkentése szintén kedvezően befolyásolta a várakozásokat, emellett a tervezett infrastrukturális projektek hosszabb távon is kedvező hatással lehetnek az Egyesült Államok növekedésére. Az alacsony munkanélküliség és az infláció elmúlt időszakban tapasztalt 2%-ot meghaladó szintje következtében a Fed megkezdte a laza monetáris kondíciók fokozatos kivezetését. Japánban négy egymást követő negyedévben bővült a GDP, amire 1980 óta nem volt példa, így a szigetország teljesítménye is felülmúlta a várakozásokat és

várhatóan az idei évben is hasonlóan alakul majd a gazdaság bővülése.

2017-ben az Európai Unió és az eurózóna 10 éve nem látott gazdasági növekedést mutatott, aminek háttérében a munkaerőpiac kiemelkedő javulásával összefüggésben a bővülő fogyasztás, valamint az újraéledő külkereskedelem és a növekedő beruházások álltak. A nemzetközi szervezetek az idei évben a növekedés folytatódásával számolnak, amelynek üteme továbbra is meghaladhatja a 2%-ot. Legnagyobb kereskedelmi partnerünk, Németország gazdasági növekedése is kiemelkedő volt, hatéves rekordot döntött a tavalyi évben és várhatóan tovább gyorsul köszönhetően az erős beruházásoknak, valamint a belső és külső kereslet fellendülésének.

A feltörekvő országok közül 2017-ben a korábban recesszióban lévő gazdaságok, mint Oroszország és Brazília kilábalnak, emellett a vártnál nagyobb ütemben bővült Kína GDP-je is. Az elmúlt időszakban normalizálódott olaj- és nyersanyagárak stabilizálták az exportáló országok gazdaságait, így a következő évekre vonatkozó kedvező kilátások a növekedés folytatódását vetítik előre.

2.2. ábra: Európai bizalmi indexek
(index, egyenlegmutató)

Forrás: Cesifo, Európai Bizottság

A nemzetközi szervezetek a korábbiaknál kedvezőbben ítélik meg a kilátásokat: az erős

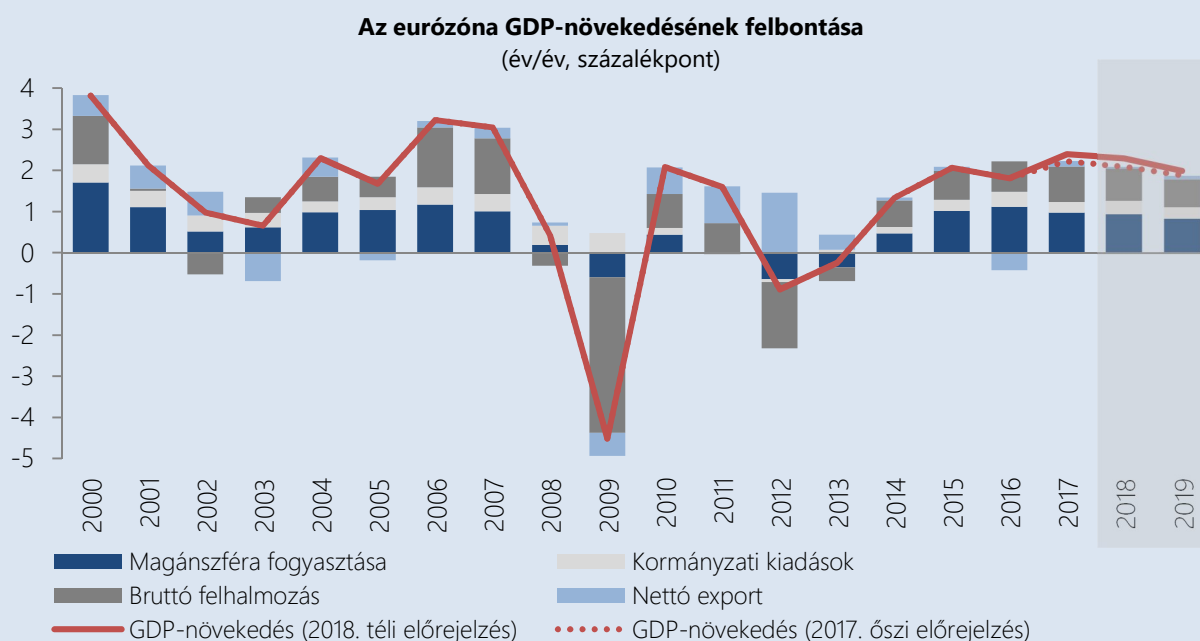
konjunktúrafolyamatok fennmaradását és a növekedés gyorsulását prognosztizálják 2018-ra és 2019-re is (2.1. ábra). Ezt alátámasztják az optimista üzleti hangulatot tükröző konjunktúraindikátorok is, amelyek többéves csúcértékeik körül alakultak az elmúlt hónapokban (2.2. ábra). Ugyanakkor továbbra is észlelhetők kockázatok a világgazdaság bővülése körül, melyek közül számos tényező nem (reál)gazdasági eredetű. Egyfelől az alacsony hozamkörnyezet és kis volatilitás következtében a pénzpiacokon megnőtt egy eszközár korrekció valószínűsége, aminek már voltak jelei az év elején.

Ezt fokozhatja a vezető jegybankok divergens monetáris politikája, különösképp a Fed vártnál esetlegesen ütemesebb kamatemelési ciklusa. Másfelől egyes országokban a kereskedelem-politika esetleges protekcionista fordulata, továbbá a Brexit-tárgyalások kimenete és Kína magas adósságállománya miatt fennálló növekedési kockázata bizonytalanságot okoz a nemzetközi kereskedelem alakulásáról. Végül pedig a közkeleti és ázsiai térség geopolitikai feszültségeinek esetleges eskalálódása is visszavetheti a kedvező globális gazdasági folyamatokat.

1. számú keretes írás: Érett szakaszban a világgazdaság növekedése

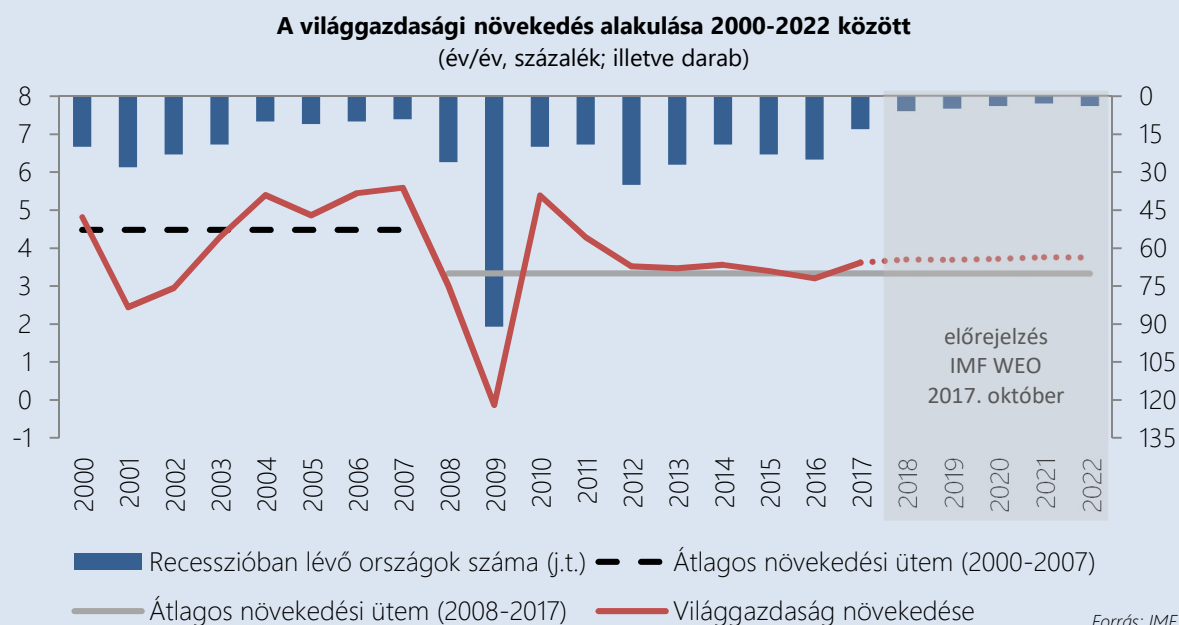
A 2017. évben a vártnál kedvezőbben alakultak a nemzetközi gazdasági folyamatok. A világgazdaság növekedése felülmúlta elmúlt tízéves átlagos bővülési ütemét, amelyet főként a fejlett országok és Kína keresletbővülése, valamint egyes korábban recesszióban lévő feltörekvő országok kilábalása támogatott. A növekedés kiegyensúlyozottságát mutatja továbbá, hogy a fejlett országokban felhasználási oldalról nézve mind a fogyasztás, mind a beruházások erősödése támogatta a bővülést, emellett az újra lendületet vett világkereskedelem révén a nettó export növekedési hozzájárulása is érdemben javult. Kedvező, hogy a GDP tételei közül jellemzően a fogyasztás volatilitása a legalacsonyabb, így a 2014 óta tartó fogyasztásbővülési folyamat egy perzisztensebb növekedés irányába mutat.

Hazánk legnagyobb partnerei – mint például a hazai külkereskedelmi forgalom közel 60%-át adó euró-zóna – esetében is hasonló konjunktúrafolyamatok figyelhetők meg. A historikusan kedvező munkaerőpiaci folyamatok támogatta fogyasztásbővülést, valamint a kapacitásbővítő beruházások növelik a magyar termékek iránti keresletet is. A hazai beszállító vállalatok globális értékláncokba való beágyazottsága révén az euró-zóna fellendülő exportja pedig az ipari termelés erősödésével együtt szintén hozzájárul a magyar kivitel bővüléséhez. E tekintetben a külső kereslet további erősödését jelzi, hogy az Európai Bizottság idén februárban még pozitívabban ítélte meg az euró-zóna – különösképp Németország – gazdasági kilátásait, így felfelé módosította az övezet GDP-növekedésére vonatkozó őszi előrejelzését.

Forrás: Európai Bizottság, Ameco

Különösen kedvező, hogy az IMF becslése alapján a tavalyi évben a vizsgált 192 ország közül mindössze tizenháromban csökkent a kibocsátás éves alapon, amire a válság óta nem volt példa. Sőt, a szervezet előrejelzése szerint a következő években a tavalyihoz képest gyorsulhat a világgazdaság növekedése és az egyes országok bővülési ütemei közti szórás még tovább csökkenhet, így a növekedés szélesebb alapokon állhat. A kedvező kilátásokat az elmúlt félévben világszerte többéves rekordokat döntő bizalmi indikátorok is tükrözik.

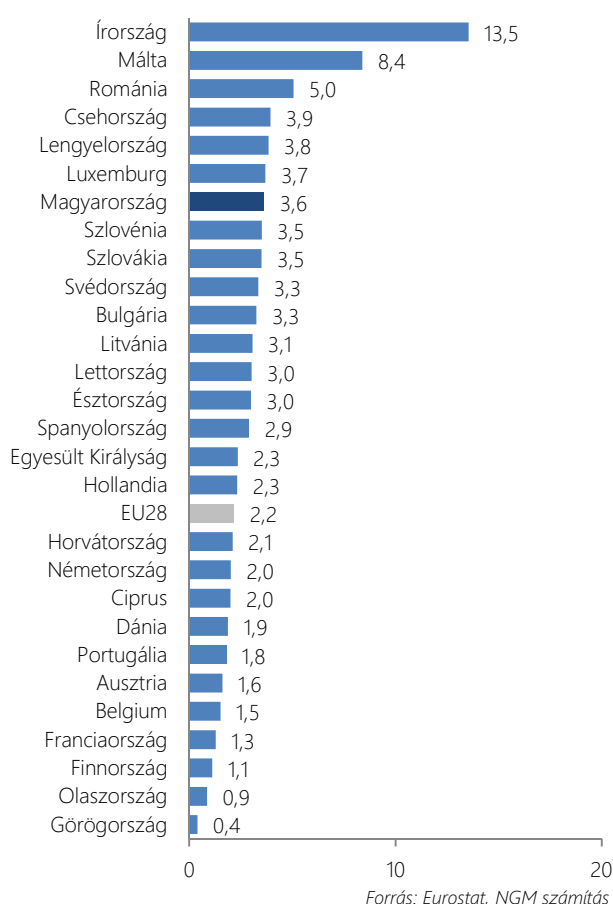

A felsorolt tényezők tehát arra utalnak, hogy a globális konjunktúra érett szakaszába lépett. Mindazonáltal a világgazdaságban zajló növekedési folyamatokat övező kockázatok is fellelhetők. Egyrészt megfigyelhető, hogy a reálmutatók nem tartanak lépést a nagyfokú optimizmust mutató konjunktúra indexekkel. Ez a széttartás előrettekintve – kedvezőtlen esetben a derűlátó üzleti várakozások korrekciójával – mérséklődhet, amely az aktivitást is visszavetheti. Másrészt az elmúlt évekre jellemző alacsony hozamkörnyezet és volatilitás miatt a pénzügyi piacokon megnőtt az eszközárak korrekciójának valószínűsége. Ennek első jelei megmutatkoztak a tőzsdemozgások hirtelen változásaiban az idei év elején. Az elmúlt nyolc és fél év példanélküli a tőzsdéi árfolyamok alakulásában, mivel az 1929-33-as nagy gazdasági világválság óta nem volt ilyen hosszú növekedési periódus, amelyet nem szakított meg jelentősebb visszaesés. Az eszközárak korrekciójának valószínűségét fokozhatja a vezető jegybankok lazítást lépésről lépésre kivezető monetáris politikája, kiváltképp a Fed vártnál esetlegesen ütemesebb kamatemelési ciklusa. Harmadrészt kockázatok övezik a fogyasztásbővülés tartósságát is, ugyanis míg a fejlett országokban az alacsony hozamkörnyezet ilyen tekintetben támogatóan hat, addig az eladósodottság, különösképp Kínában a fenntarthatóságot veszélyezteti. Összességében tehát a világgazdaság jelenlegi kedvező helyzete támogató környezetet teremt a hazai gazdaság növekedésének, ugyanakkor a nemzetközi konjunktúra alakulását kockázatok övezik.

2.2 A NÖVEKEDÉS ÖSSZETEVŐI

A növekedési fordulatot követően hazánk az elmúlt négy évben lendületesen, átlagosan 3,6%-os ütemben bővült. A magyar gazdaság teljesítménye felülmúlta az újonnan csatlakozott tagállamok többségét, és egyben jelentősen meghaladta az uniós átlagot is (2.3. ábra). Mindez azt is eredményezte, hogy a magyar gazdaság felzárkózása gyorsult a fejlettebb tagállamokhoz az elmúlt időszakban.

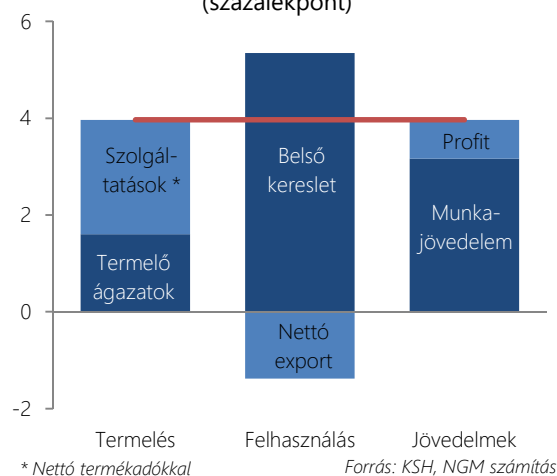
2.3. ábra: Átlagos növekedés 2014 és 2017 között
(százalék)

2017-ben 4,0%-kal bővült a magyar gazdaság teljesítménye, az alapfolyamatokat megragadó (munkanaphatást és szezonalitást kiszűrő) mutató pedig 4,2%-os emelkedést jelzett. Tavaly így jelentősen gyorsult a gazdaság teljesítménye, miközben a növekedési pálya továbbra is fenntartható, ugyanis a stabil és dinamikus bővülés nem párosult sem a külső, sem a belső egyensúly megbomlásával. Sőt tovább javultak a szektorok pénzügyi pozíciói.

A tavalyi GDP-növekedéshez termelési oldalról legnagyobb mértékben a szolgáltatások járultak hozzá (2.4. ábra). A piaci tevékenységek dinamizálódását jelentős mértékben a Versenyszféra és a Kormány Állandó Konzultációs Fórumán kötött hatéves bér- és adómegállapodás támogatta, aminek köszönhetően többletjövedelem képződött a gazdasági szereplők számára a béremelések (minimálbér és garantált bérminimum), valamint a szociális hozzájárulási adó, illetve a társasági adó csökkentése következtében. Az adócsökkenések mindazonáltal ellensúlyozták a vállalatokat érintő – pótlólagos bérkiáramlásból fakadó – többletterhet, amit jól szemléltet, hogy jelentős mértékben, mintegy 6%-kal növekedett a versenyszféra profitja 2017-ben.

2.4. ábra: A 2017-es 4,0%-os GDP-növekedés dekompozíciója
(százalékpont)

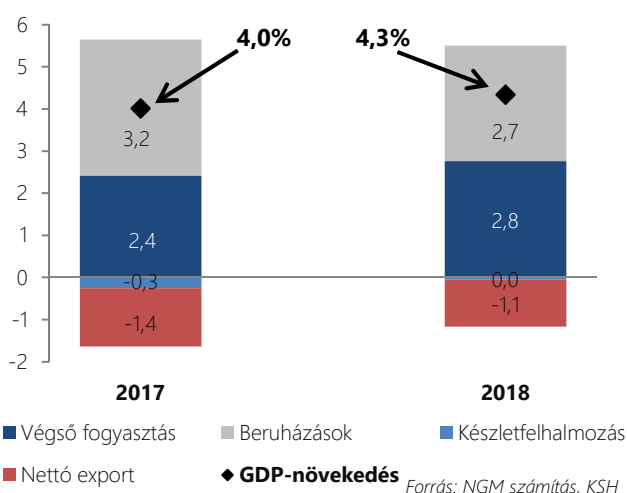

A termelő ágazatok is pozitívan járultak hozzá a gazdaság gyorsulásához. Az otthonteremtési támogatásokkal és az uniós források növekvő felhasználásával párhuzamosan az építőipar korábban soha nem látott mértékben, 30% felett bővült. Az ipar esetében is gyorsulás figyelhető meg az elmúlt időszakokban kiépült új termelői kapacitásoknak és a külső kereslet élénkülésének köszönhetően. Ugyanakkor főként az aszályos nyár miatt az agrárium 2017-ben nem tudott pozitívan hozzájárulni a növekedéshez.

Keresleti oldalon a fogyasztás 2003 óta nem tapasztalt mértékben, közel 5%-kal emelkedett, összhangban a növekvő jövedelmekkel, illetve a piaci szolgáltatások térnyerésével. Az építőipari termelés alakulásával párhuzamosan a belső kereslet másik komponense, a beruházások is mintegy 17%-kal bővültek tavaly. Hazánk kivitele szintén új lendületet vett, mindazonáltal az erősödő belföldi felhasználás importigénye miatt a nettó export összességében negatívan hatott a növekedésre.

Az előrejelzési horizonton hazánk kilátásait több tényező alakítja. Az idei évre vonatkozóan már rendelkezésre állnak január-február havi részstatisztikák, amelyek megerősítik, hogy valóban új növekedési fokozatba kapcsol a magyar gazdaság: az építőipar tovább fokozta a már tavaly is kiemelkedő teljesítményét, miközben az ipar és a kiskereskedelem volumene szintén érdemben meghaladta a közelmúltbeli trendet.

2.5. ábra: GDP-növekedés dekompozíciója
(százalékpont)

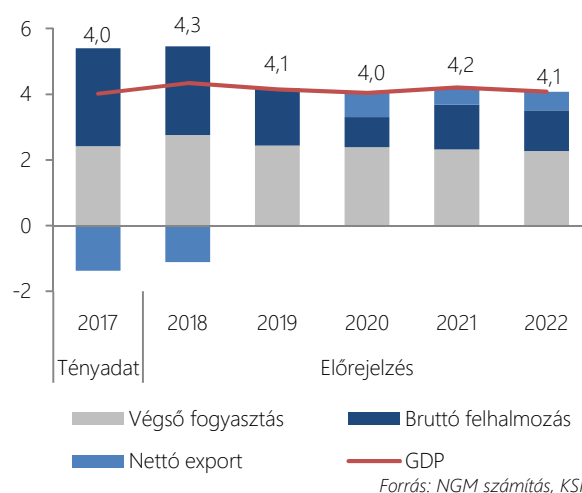

Össességében a GDP növekedési szerkezete 2018-ban hasonló lehet a 2017. évihez (2.5. ábra). A fogyasztás további gyorsulása valószínűsíthető; a beruházások esetében pedig idén is kétszámjegyű bővülés várható a tavalyi kiugróan magas bázis ellenére. A közelmúltban kiépült kapacitások eredményeként az export tovább erősödhet, és ezzel párhuzamosan a nettó export a tavalyinál kedvezőbben alakulhat. A készletváltozás és a mezőgazdaság esetében is érdemi korrekció várható: előbbit a gazdaság gyorsulása, utóbbit pedig az agrárium teljesítményének hosszú távú növekedése

vetíti előre. Szintén támogatja a kilátásokat, hogy 2017 végére jelentősen erősödött a gazdaság bővülésének üteme, amelynek következtében a 2018-ra vonatkozó áthúzódó hatás mértéke közel 2%.

Az elkövetkező években tartósan 4%-ot meghaladó ütemben növekedhet a magyar gazdaság (2.6. ábra). A dinamikus növekedéshez több tényező járul hozzá. Egyrészt a nemzetközi intézmények előrejelzései élénkebb külső keresletet vetítenek előre, amely a magyar exportlehetőségeket növeli. Másrészt a tartósan kedvező kilátásokat a hatéves bér- és adómegállapodás erősebb növekedési hatása is támogatja az előrejelzési horizonton. Egyfelől a fogyasztás bővülésének dinamikája mindeközéig elmaradt a reáljövedelmek emelkedésétől, így nagyobb tér nyílik a jövőbeni növekedésre. Másfelől a szociális hozzájárulási adó és a társasági adó csökkentésének kínálatélénkítő hatása szintén erősebb lehet az előzetes várakozásoknál, tekintve a már hazánkban működő, illetve befektetni tervező vállalatok magas tőkeigényű, technológiaintenzív és egyben magas hozzáadott értéket előállítani képes termelési struktúrára való ösztönzőkre adott kedvező reakcióit, amely egyre több beruházást eredményez (2. számú keretes írás).

2.6. ábra: GDP-bővülés keresleti oldalon
(százalékpont)

A bérmegállapodás mellett további fiskális ösztönzők is fokozzák a kereslet erősödését. Egyrészt a lakásépítések támogatása (CSOK, 5%-os lakásáfa) továbbra is jelentős lökést ad a háztartások beruházási aktivitásának. Másrészt az uniós forrásfelhasználás fokozott felfutása – amit jól

szemléltet, hogy 2018. március végéig már több mint 4 400 milliárd forint kifizetésre került az új uniós ciklus forrásaiból – szintén támogatja a beruházások bővülését. Harmadrészt a téli rezsicsökkentés, valamint a célzott áfacsökkentések fogyasztói árakban megjelenő részei (6. számú keretes írás) növelik a lakosság elkölthető jövedelmét, és ezen keresztül

2.2.1. Külgazdaság

A világgazdaság és vele együtt a hazai ipari termelés fellendülésének következtében 2017-ben a magyar külkereskedelem dinamikus bővülést mutatott a megelőző évhez képest (2.7. ábra). Tavaly az export volumene 7,1, míg az importé 9,7%-kal növekedett éves alapon, miközben a külkereskedelem szerkezete kiegyensúlyozott maradt.

2.7. ábra: A német üzleti hangulat, a magyar áruexport és az ipari exportértékesítés alakulása

(egyenlegmutató, ill. év/év volumen, százalék)

Forrás: CESifo, KSH

Export oldalon 2017-ben a szolgáltatások 8,2%-os növekedési üteme – az elmúlt öt évhez hasonlóan – ismét felülmúlta az árukivitel 6,8%-os bővülését. A szolgáltatásoknál tapasztalt jelentős növekedés háttérében a szállítás és turizmus kivitelének erősödése mellett az üzleti szolgáltatások, azon belül is a biztosítási, számítástechnikai, a kulturális és egyéb üzleti szolgáltatások exportnövekedése áll. Az áruforgalom esetében a termékforgalmi statisztikában megfigyelt öt főcsoportban a gépeket és szállítóeszközöket leszámítva mindenütt gyorsult a kivitel bővülése 2016-hoz képest.

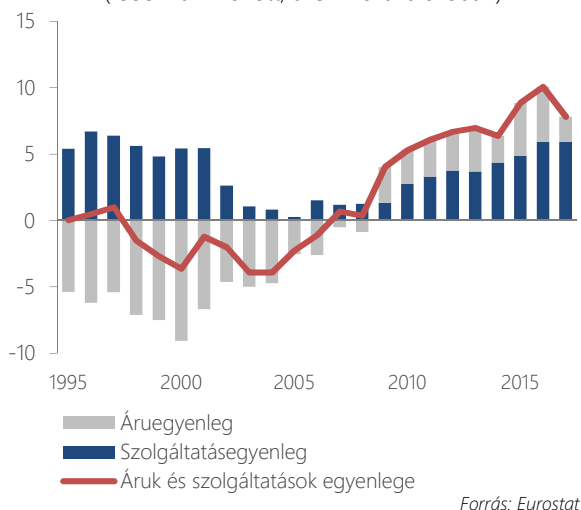
támogatják a fogyasztás növekvő dinamikáját. Végezetül számos további intézkedés, mint például az életpályák kiterjesztése, illetve a hazai forrásokból megvalósuló kormányzati fejlesztések is élénkítik a belső keresletet.

Import oldalon a tavalyi évben az árubehozatal 10,0%-os, a szolgáltatások pedig 8,4%-os növekedést mutattak. A behozatal kivitel felülmúló dinamikáját egyrészt a belföldi felhasználás bővülése fűtötte. Egyfelől jelentős importtartalma miatt a 2017-ben lendületesen, 17%-kal növekedő beruházások nagymértékben hozzájárultak a behozatal növekedéséhez. Másfelől, mivel a háztartások által fogyasztott termékek egy része is importból származik, ezért a fogyasztás erős bővülése is támogatta a behozatalt. Végül pedig a jól teljesítő export is hozzájárult a behozatal növekedéséhez a kivitel magas importtartalmához köthetően. Mindezek tükröződnek a termékforgalmi statisztika adataiban, ahol a gépek és szállítóeszközök importjának euróban számolt értéke jelentős gyorsulás után 7,8%-kal bővült. A szolgáltatások esetében pedig a turizmus, a szállítás és az üzleti szolgáltatások növekedése volt meghatározó. Másrészt az energiaárak emelkedése miatt az energiahordozók importja több mint 1 milliárd euróval többre került 2017-ben, mint 2016-ban.

A fenti folyamatok következtében a külkereskedelmi egyenleg többete mérséklődött a 2016-os rekordév után (2.8. ábra), de nemzetközi összevetésben továbbra is magas szinten áll, a GDP 7,8%-át tette ki a tavalyi évben. Ebben főként az áruforgalmi többlet tavalyi csökkenése játszott szerepet, amelyre legnagyobb hatással az energiaszámla emelkedése bírt, ezt követi a megnövekedett gépberuházásokhoz köthető importigény. Mindezek eredőjeként a nettó export negatívan járult hozzá a GDP növekedéséhez.

2.8. ábra: A magyar külkereskedelmi egyenleg alakulása

(1995-2017 között, a GDP százalékában)

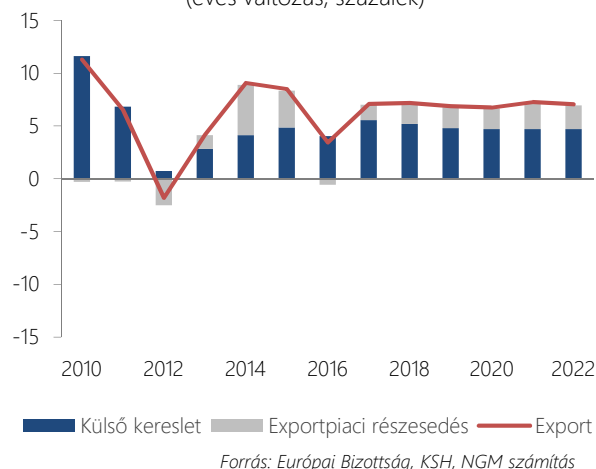

Előretekintve a külkereskedelem tavalyihoz hasonló lendületes bővülése várható a következő években (2.9 ábra). Az export szempontjából kedvező, hogy 2017-ben lendületet vett a világkereskedelem és ez várhatóan előretekintve is kitart (1. keretes írás), ami kedvező keresleti környezetet képez a hazai exporttermékek számára. Középtávon a dinamikus kivitelbővülés fennmaradását vetíti előre az is, hogy 2016 eleje óta töretlenül növekednek a feldolgozóipari beruházások. Továbbá a már bejelentett, az elkövetkező évek során megvalósuló, közel 2000 milliárd forint összértékű vállalati nagyberuházások révén jelentősen bővülnek az exportkapacitások. Hosszútávon pedig a 2017. január 1-jén életbe lépett társaságiadókulcs-csökkentés beruházásokat ösztönző hatása is egyre nagyobb

mértékben érvényesülhet az elkövetkező évek során, amely szintén a kivitel bővülésének irányába hat.

2.9. ábra: Magyarország exportjának alakulása

(éves változás, százalék)

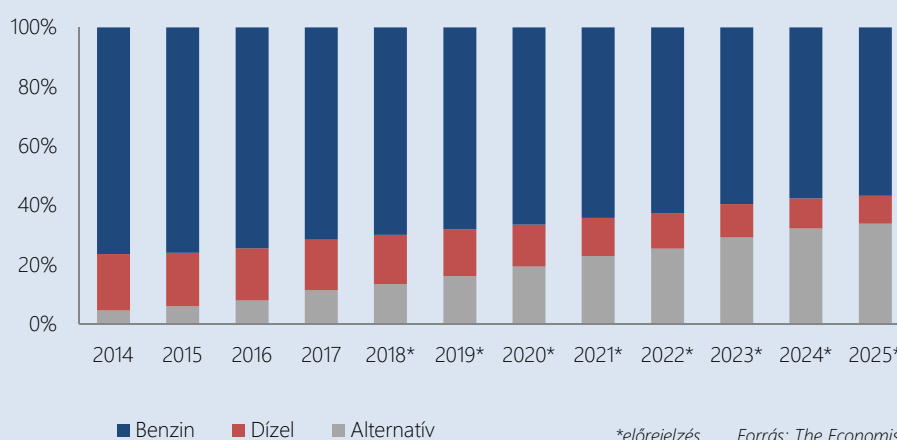
Az import esetében egyrészt meghatározó, hogy a foglalkoztatás folytatódó emelkedése és a bérek növekedése következtében stabil fogyasztásbővülés várható. Emellett a vállalatok pozitív beruházási kedve, valamint az európai uniós források lehívásának eredményeként a beruházások növekedése továbbra is lendületes maradhat. Az élénk belső kereslet jelentős importigénnyel jár, amit kiegészít a szintén dinamikus exporttevékenység importvonzata is. Mindezek eredményeként a nettó export 2018-ban még negatívan járulhat hozzá a GDP-növekedéshez, majd ez fokozatosan pozitív tartományba kerülhet az előrejelzési horizonton.

2. számú keretes írás: Új utakon – Átalakulóban a magyar járműipar

Hazánkban a járműipar meghatározó tényezője a termelésnek, közel 5%-kát adja a bruttó hazai terméknek és mintegy 17%-át a magyar áru kivitelnek. A jelentős kapacitásfejlesztő beruházásoknak köszönhetően a jármű- és a hozzá tartozó alágak 2010 óta – a többi ágazatot felülmúlva – közel megduplázták teljesítményüket.

Jelenleg új közlekedési forradalomnak vagyunk tanúi, amelynek eredményeképp egyfelől a részben vagy kizárólag elektromos meghajtású járművek egyre meghatározóbb tényezővé válnak a személyautók piacán. Ezt a folyamatot tovább gyorsíthatja a dízelautók német nagyvárosokból történő kitiltása. Másfelől új megoldások jelennek meg a közlekedésben, mint például az önvezető járművek vagy az autómegosztásra épülő szolgáltatók. E változások közepette fontos, hogy egyrészt a már hazánkban működő járműipari vállalatok is alkalmazkodjanak a változásokhoz, másrészt megjelenjenek az új technológia innovatív szereplői is.

A globális járműeladások beépített erőforrások szerinti megoszlása (2014-2025)

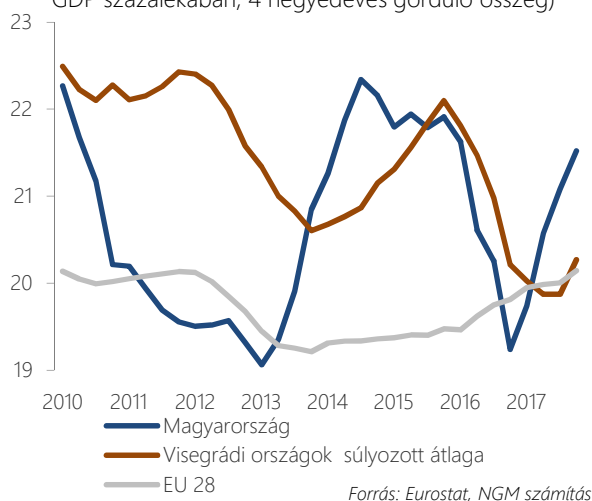
Az új kihívásokra és egyben az ez által kínált lehetőségek kihasználására a Kormány egyrészt létrehozta az Ipar 4.0 platformot, amelynek célja a legmodernebb eszközök, módszerek – robotizálás, automatizálás, gépek internetes összekapcsolása – minél gyorsabb elterjesztése a magyar gazdaságban. Másrészt a tőkeintenzív technológiák elterjedését adópolitikai eszközökkel a 2016 novemberében megkötött hosszú távú bér- és adómegállapodás részeként az Európai Unióban rekordalacsony szintre csökkentett társasági adókulcs is segíti. Harmadrészt az idén üzembe helyezésre kerülő zalaegerszegi próbapálya révén a régióban egyedülálló lehetőség nyílik önvezető járművek valós közlekedési situációkban való tesztelésére, fejlesztésére, amelyet a járművek közti kommunikációt támogató 5G hálózat kiépítése is támogat. A tesztpálya adottságai nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy neves informatikai, elektronikai és járműipari cégek megalakították a Zalai Önvezető Jármű Klasztert, célul tűzve ki az intelligens közlekedési rendszerek kutatását-fejlesztését és az innovációs kapacitások összekapcsolását.

A hazai járműipar zászlóshajóinak, mint az Audi győri és a Mercedes kecskeméti – együttesen a magyar GDP 2%-át elérő – kapacitásbővítésével elektromos hajtású gépjárművek sorozatgyártása is megkezdődik hazánkban, amely a termelési láncokon keresztül széles körben alapozhatja meg a kapcsolódó iparágak további fejlődését is. A személygépjármű gyártás fejleményei mellett fontos megemlíteni, hogy 2017 őszén már elkészültek az első elektromos autóbuszok a BYD komáromi gyárában, új technológiát biztosítva a tömegközlekedés számára. Emellett Gödön, Miskolcon, valamint Komáromban megépülő elektromos-járműakkumulátort gyártó üzemek a jövőben évente mintegy 300 ezer elektromos hajtású gépkocsihoz biztosíthatnak töltéstárolókat, amely révén Magyarország nemzetközileg is jelentős termelőkapacitásokra tehet szert. Az új innovációkra épülő termelés már kézzelfogható jelenléte és prognosztizálható felfutása alapot biztosít arra, hogy a járműipar továbbra is a magyar gazdaság egyik sikerágazata maradjon.

2.2.2. Beruházás

2017 során több mint 8 200 milliárd forint értékű fejlesztés valósult meg Magyarországon, amelynek eredményeként a beruházási aktivitás 17%-kal múlta felül a megelőző évit. Ennek köszönhető, hogy hazánk 21,5%-os beruházási rátája számottevően meghaladja a visegrádi országok 20,3%-os átlagos rátáját, valamint az Európai Unió átlagát is. Kedvező, hogy a beruházások növekedése több szempontból is kiegyensúlyozottnak tekinthető: egyfelől, a kiugró bővüléshez mindhárom szektor teljesítménye egyaránt hozzájárult, másfelől az építési és a – termelési kapacitásokat közvetlenül növelő – gép jellegű fejlesztések emelkedésében is kétszámjegyű dinamikát regisztráltak. A nemzetgazdasági ágak csaknem mindegyikét érintő bővülés nem csak az idei évre nézve, hanem középtávon is megerősíti a kedvező gazdasági kilátásokat, ugyanis a fejlesztések a kapacitások kiépülése után, a termelés beindulásával ismételtelen lökést adnak a konjunktúra-folyamatoknak.

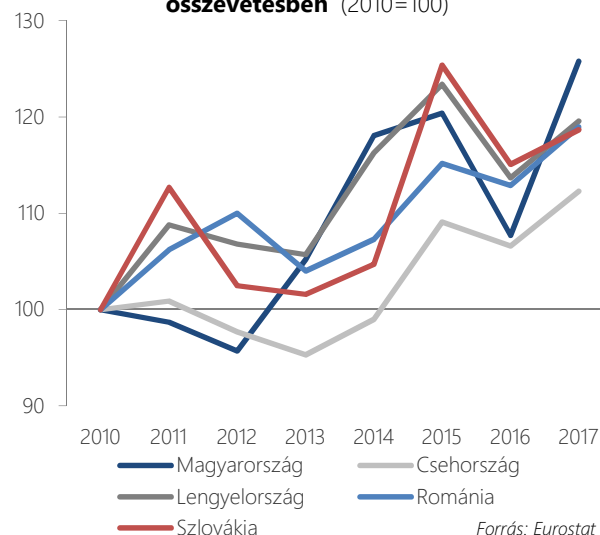
2.10. ábra: Beruházási ráta alakulása nemzetközi összehasonlításban (bruttó állóeszköz-beruházások a GDP százalékában; 4 negyedéves gördülő összeg)

A lendületes felívelésben jelentős szerepet játszottak a versenyszektor fejlesztései. A vállalati szektorban legnagyobb súllyal rendelkező feldolgozóipar beruházásai a tavalyi évben 7,3%-kal bővültek, amelyen belül a járműgyártás fejlesztései kiemelkedő mértékben, 34%-kal múlták felül az egy évvel korábbi teljesítményt. Ezeket a kapacitásbővítéseket érdemben támogatja a hatéves bér- és adómegállapodás keretében a tőke költségeket

érdemben mérséklő, 2017-től 9%-ra csökkentett társasági adókulcs is, amely EU-szerte a legalacsonyabbnak számít, és egyben előretekintve is erősíti a vállalatok beruházási aktivitását, illetve Magyarország tőkevonzó képességét.

2.11. ábra: Bruttó állóeszköz-beruházások régiós összehasonlításban (2010=100)

Ezen túlmenően a feldolgozóipari beruházások ösztönzését segíti 2015-től kezdődően a Nemzetgazdasági Minisztérium Nagyvállalati Beruházási Támogatási programja is, valamint a 2017-től elérhető Beszállító-fejlesztési Program, amelynek célja, hogy a magyar kis- és középvállalkozások minél nagyobb arányban be tudjanak kapcsolódni a nemzetközi nagyvállalatok beszállítói hálózatába (3. számú keretes írás).

Tavaly áprilisban, a nagyobb volumenű, tervezett kapacitásbővítések összértéke meghaladta a 1200 milliárd forintot, azóta pedig további, mintegy 900 milliárd forint összértékű vállalati fejlesztés bejelentésére került sor. Figyelembe véve az elmúlt évben lezárult beruházásokat, jelenleg több mint 1900 milliárd forint értékű nagy volumenű fejlesztés van folyamatban, amelyek az elkövetkező időszakban – a termelő kapacitások felfutását követően – hazánk exportteljesítményére is érdemi hatást gyakorolnak majd (2.12. ábra).

Magyarország tőkevonzó képességének folyamatos erősödését tükrözik a Nemzeti Befektetési Ügynökség

(HIPA) által kezelt projektek is. Ezek alapján a 2017-ben meghozott 3,5 milliárd euró összértékű beruházási döntések eredményeként 17 ezer munkahely létesül az országban az elkövetkező időszakban. A korábbi évekhez hasonlóan, a tavalyi évben is a projektek egyharmada az országba újonnan érkező beruházásokhoz, míg kétharmada Magyarországon már letelepedett vállalatok újrabefektetéséhez, illetve bővítéséhez köthető. Ezek a fejlesztések is megerősítik, hogy a nemzetközi piac fontos és innovatív szereplői is vonzódnak tartják a magyar gazdasági, üzleti környezetet, valamint elégedettek a korábban létrehozott hazai gyártóegységeik múltbeli, illetve jövőben várható teljesítményével és eredményességével, aminek okán a magyarországi egységeikben tovább investálnak. Kiemelendő, hogy – a HIPA projekteken belül – a járműipari beruházási döntések összértéke 1,5 milliárd euró, amelynek hozadékként 6,7 ezer új munkahely jön létre.

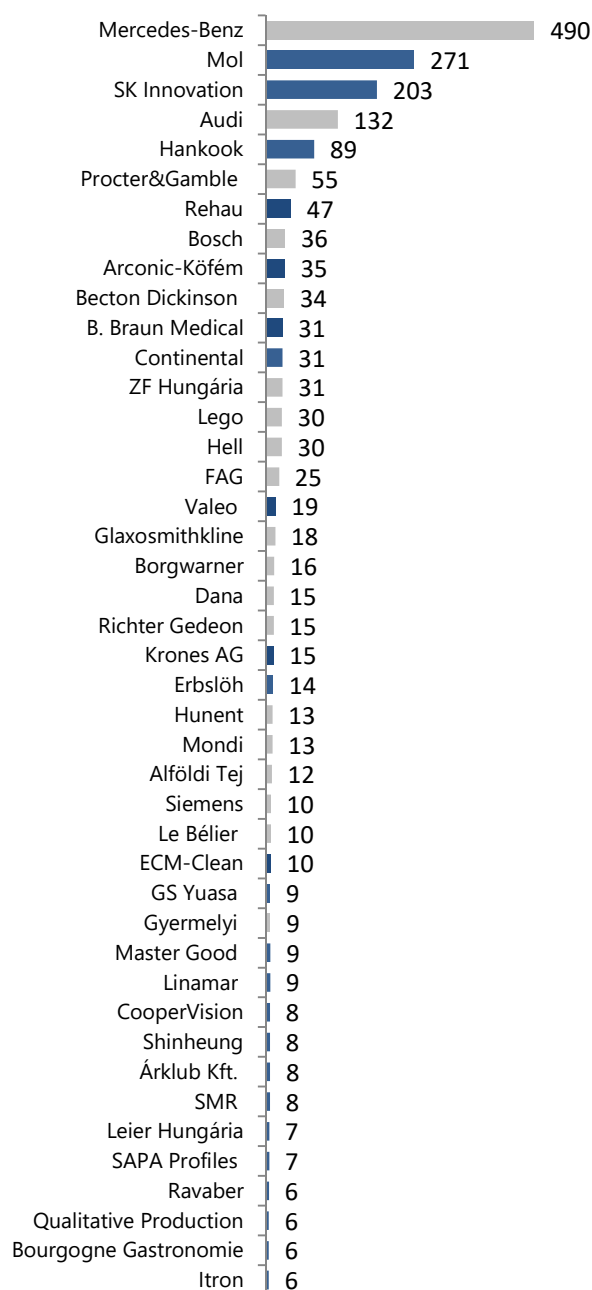
Az autóipar esetében fontos tendencia, hogy Magyarországra már nem kizárólag hagyományos gyártási helyszíneként tekintenek, ugyanis a globális trendeknek megfelelően az elektromobilitás és az önvezető autók gyártása és fejlesztése modern technológiát, valamint a technológiát kezelni képes szakembereket és mérnököket igényel. Ezen a két területen Magyarország már most is kiváló termelési és kutatás-fejlesztési referenciákkal rendelkezik, hiszen a közelmúltban jelentős német és ázsiai partnerek döntöttek magyarországi K+F kapacitások létesítése mellett.

Előretekintve tehát elmondható, hogy a nagyvállalatokat illetően az elmúlt időszakban bejelentett számos nagy volumenű – főleg az autóipart és a beszállítói hálózatot érintő – fejlesztés fokozatos felfutása várható, a kis- és középvállalkozások beruházási aktivitását pedig az alacsony hozamkörnyezet és a kedvező üzleti klíma mellett a gazdaságfejlesztésre becsatornázott uniós források felgyorsított allokálása is támogatja.

A háztartások beruházásait tekintve megállapítható, hogy a 2016-os fordulatot követően 2017-ben is folytatódott a lakáspiac lendületes bővülése. A stabilan alacsony kamatkörnyezet és a lakosság foglalkoztatási és jövedelmi helyzetének tartós

javulása mellett a Kormány által meghozott intézkedések is jelentős lökést adtak a lakáspiaci folyamatoknak. Ennek eredményeként az új építési engedélyek és egyszerű bejelentések számának elmúlt évek során megfigyelt emelkedése már számottevően megjelenik a lakásépítések megugrásában is. A tavalyi év során összesen 14,4 ezer lakás épült az országban, amely 44%-os bővülést jelent a megelőző évhez viszonyítva. Egyfelől a keresletoldali élénkülést erősíti, másfelől a háztartások kiszámítható, prosperáló jövőbe vetett bizalmát mutatja, hogy 2017-ben 39%-kal emelkedett az új lakáshitelek összértéke éves összevetésben.

2.12. ábra: Elmúlt időszakban bejelentett nagy volumenű beruházások (milliárd forint; kék színnel az elmúlt 1 évben bejelentett fejlesztések)

Forrás: Sajtóinformációk, HIPA

A lakáspiac fellendüléséhez döntő mértékben járult hozzá a Családi Otthonteremtési Kedvezmény. 2018 februárjával bezárólag összesen 70 ezer háztartás kérelmét fogadták be a bankok, 197 milliárd forint értékben, ami az éves hazai GDP 0,5%-át meghaladó összeg. A befogadott kérelmeknek köszönhetően a 2016. január-2018. február időszakban már a 165 milliárd forintot is meghaladta az 53 ezer családnak CSOK keretében kifizetett támogatás összértéke. Ezen belül új lakás építésére vagy vásárlására már több mint 16 ezer családdal, mintegy 112 milliárd forint értékben történt szerződéskötés.

2.13. ábra: Az épített lakások, az új lakásépítési engedélyek és egyszerű bejelentések száma, valamint az új lakásépítésre kötött CSOK szerződések száma

Forrás: KSH, NGM

A lakáspiacon beindult kedvező tendenciák várhatóan tovább erősödnek majd az elkövetkező negyedévek során, így az újonnan épített lakások száma vélhetően még tovább emelkedik 2018-ban. Ezt alátámasztja, hogy a tavalyi évben is folytatódott az új építési engedélyek és egyszerű bejelentések számának bővülése, ugyanis 38 ezer darabot regisztráltak, ami 20%-os növekedést jelent éves összevetésben. Fontos hangsúlyozni továbbá, hogy – a kormányzati intézkedések hatására – az elmúlt 2-3 évben tömegesen megkezdett építkezések többsége még nem jutott el a befejezésig. Míg a 2015-2017-es időszakban összesen 82 ezer engedély regisztrálására került sor, addig mindössze 32 ezer lakás épült fel ez

idő alatt, így az elkövetkező évek során a lakásépítések számában erőteljes felzárkózás várható.

Végezetül, a 2017-es dinamikus beruházásbővülésben fontos szerepet játszott a 2014-2020-as uniós forrásokhoz kapcsolódó, illetve költségvetési forrásból megvalósuló fejlesztések felfutása is. A Magyarország számára elérhető új EU-s pénzügyi keretektől 2018. március végéig már több mint 4 400 milliárd forint kifizetésre került, amely hozzájárult ahhoz, hogy az állami beruházások 2017 során nominálisan 54%-kal emelkedtek éves összevetésben.

Az állami beruházások dinamikáját az előrejelzési horizonton is számottevően meghatározza a 2014-2020-as uniós költségvetési ciklus forrásainak allokálása. Különösen kedvező, hogy 2017. március végéig az összes uniós pályázat kiírása megtörtént, valamint 2018. április közepével bezárólag a rendelkezésre álló összegnek már 94%-a lekötésre került, amivel hazánk az első helyen szerepel EU-s összevetésben. Mivel az eddig allokált transzferek még továbbra is nagyobb részben előleg-kifizetések voltak, az uniós forrásokból megvalósuló projektek a 2018-2019-es évek folyamán is érdemben erősítik majd a beruházási teljesítményt.

Mindezek alapján az elkövetkező időszakra a beruházások kiegyensúlyozott szerkezetű bővülése prognosztizálható, amelynek mértéke 2018-ban – a tavalyi kiugró teljesítményt követően – újra kétszámjegyű lehet. A 2019-es lakáspiaci és az uniós forrásfelhasználási csúcs miatt 2020-ra visszafogottabb beruházásnövekedés prognosztizálható, ugyanakkor a magas bázis kiesését követően a fejlesztések bővülése ismét dinamizálódik. Összességében tehát az előrejelzési horizonton a privát és az állami beruházások együttes bővülésének köszönhetően jelentősen gyarapszik a tőkeállomány a gazdaságban, amely a közvetlen konjunkturális hatásokon túl hozzájárul hazánk magas potenciális növekedési ütemének fenntartásához is.

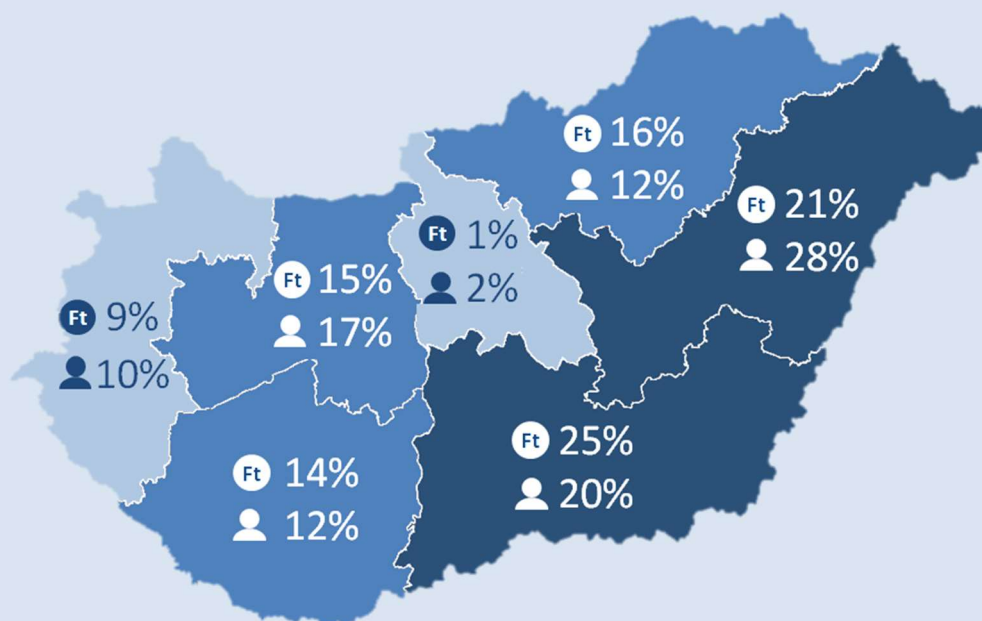
3. számú keretes írás: A Nagyvállalati Beruházási Támogatási program eddig elért eredményei

A Kormány, illetve a Nemzetgazdasági Minisztérium gazdaságpolitikai célkitűzéseinek hangsúlyos eleme az iparfejlesztés, amelynek eszközül 2015-től elindításra került a Nagyvállalati Beruházási Támogatási program (NBT). A program a keretei között támogatásban részesülnek azoknak a feldolgozóipari vállalatoknak a fejlesztései, amelyek jelentős mértékben járulnak hozzá a magyar gazdaság növekedéséhez és modernizációjához, valamint a foglalkoztatás bővüléséhez, ugyanakkor nem célcsoportjai az elsősorban kkv-kra szabott, uniós forrásból kiírt pályázatoknak, valamint nem érik el az EKD beruházási támogatáshoz szükséges fejlesztési összeget sem.

A támogatások odaítélése komplex, gazdaság, terület- és társadalomfejlesztési szempontok figyelembevételével történik. Így például mérlegelésre kerül a beruházással érintett járás fejlettsége, a pályázó vállalat árbevétel-, vagy hozzáadott érték-növekedési illetve exportnövekedési potenciálja, valamint új beszállítói kapcsolatok kiépülésének lehetősége, a munkahelyteremtéssel összefüggésben a létrehozott új álláshelyek száma és azok fenntartására vállalt időtartam, a projekt régiós munkaerőpiacra gyakorolt pozitív hatása, illetve, hogy a fejlesztés milyen arányban igényel szakképzett és felsőfokú végzettségű munkavállalókat. Ezen túlmenően a kormányzati prioritásokkal összhangban szempont, hogy a beruházás milyen mértékben célozza vagy segíti elő az Ipar 4.0 megoldások alkalmazását, illetve a fejleszteni kívánt tevékenység az Irinyi Terv kiemelt fejlesztendő ágazatba tartozik-e, és annak mekkora az innovációtartalma.

Az NBT program keretei között 2015 óta 75 vállalat részesült összesen 42,6 milliárd forint vissza nem térítendő támogatásban, amelynek eredményeként 105 milliárd forint értékű fejlesztés valósul meg, amely az éves GDP közel 0,3%-ának felel meg. Különösen kedvező, hogy a támogatott beruházásoknak köszönhetően összesen 1 987 új munkahely jön létre az országban.

Az NBT támogatások, valamint a program által teremtett új munkahelyek régiós megoszlása (%)

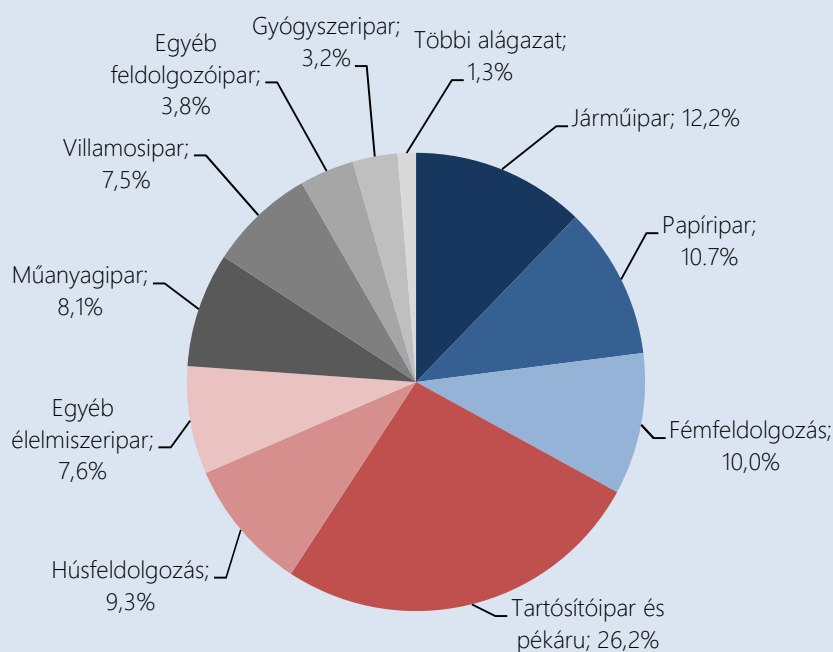
Megjegyzés: kerekített értékek
Forrás: NGM

A 2015 óta elnyert támogatások sikeresen hozzájárultak a magyar gazdaság területi egyenlőtlenségének kiegyensúlyozásához, ugyanis az ország keleti régióiba tervezett kapacitásbővítő fejlesztések a vissza nem térítendő összegek több mint 60%-át használják fel, amelyből kiemelkedik az észak-alföldi, valamint a dél-alföldi régió az egyenként 20%-ot meghaladó részesedésükkel. Hasonlóképpen, a beruházások eredményeként létrejövő

munkahelyek közel fele az említett két régióban valósul meg, így segítve az országos átlagnál magasabb munkanélküliségi rátával rendelkező megyék felzárkózását. Ezen túlmenően a támogatások és az új munkahelyek közel 30%-a jut közép-dunántúli, illetve a dél-dunántúli régiókba, miközben az ország fejlettebb területeinek számító közép-magyarországi és nyugat-dunántúli régiók együttesen a támogatások 10%-át használják fel, valamint a létrejövő álláshelyekből is hasonló arányban részesülnek.

Az eddig leszerződött összegek jelentős része, 43%-a az élelmiszeriparba került, amely a kiemelt stratégiai ágazatok egyike, és versenyképességének erősítése fontos kormányzati célkitűzés. Az élelmiszeriparon belül a támogatások 61%-a a tartósítóipar és pékáruban tevékenykedő vállalatokhoz jutott, továbbá a húsfeldolgozás is jelentős, 22%-os arányban részesült az összegekből. Ezen túlmenően az NBT programban a járműipar és a papíripar 10%-ot enyhén meghaladó súllyal szerepelt, valamint egyenként 8% körüli arányt képviselt a műanyagipar, valamint a – jellemzően az autóiipari cégek beszállítói láncához köthető vállalatokat felsorakoztató – gumi-, és villamosipar. A munkahelyteremtést illetően is az élelmiszeripar az éllovas a 40%-os súlyával, ugyanakkor a második helyre 16%-os aránnyal a fémfeldolgozás került.

Az NBT támogatások megoszlása a feldolgozóipar alágazatai között (%)

Forrás: NGM

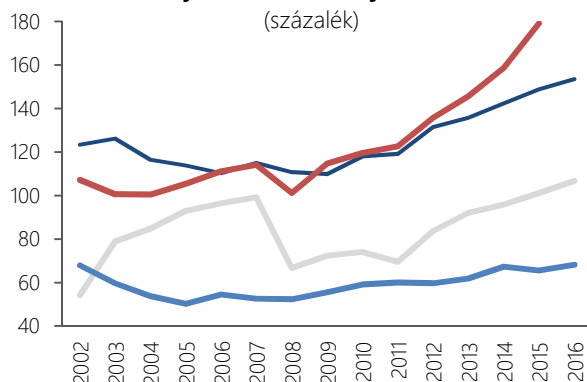
Mivel az NBT program keretei között vissza nem térítendő támogatások kerülnek kiosztásra a nyertes vállalatok körében, kiemelten fontos a költségvetés szempontjából a beruházások megtérülésének vizsgálata. Általánosságban elmondható, hogy a 75 vállalat által megvalósuló 83 darab fejlesztési projekt átlagosan 4,7 év alatt térül meg. Költségvetési szempontból különösen kedvező, hogy a projektek 77%-a már 5 éven belül, 90%-uk pedig 6 éven belül a közvetlen adó- és járulékbefizetéseken keresztül visszatermelik a támogatásul kapott összeget. Elmondható tehát, hogy az NBT programnak köszönhetően kizárólag olyan vállalati fejlesztések támogatására került sor, amelyek megtérülése biztosított a költségvetés számára.

Előretekintve, a 2018-as évben további, legalább 15 milliárd forint nagyvállalati beruházási támogatásra fordítható keret áll a Kormány rendelkezésére. Míg a vissza nem térítendő összegek 2015 és 2017 között kizárólag a feldolgozóiparba csatornázódtak be, addig az idei évtől kezdve már az építőipari nagyvállalatok is benyújthatják a pályázataikat. A támogatás kiterjesztésének köszönhetően az NBT program hozzájárulhat – a kapacitáskorlátok enyhítésén keresztül – az elmúlt időszakban megnövekedett építőipari kereslet kielégítéséhez.

2.2.3. Fogyasztás

2017-ben tovább gyorsult a fogyasztás bővülése. A hatéves bérmegállapodás, valamint a kedvező munkaerőpiaci folyamatok eredményeképp jelentős mértékben emelkedett a bruttó bértömeg. Ezen felül a kétgyermekes családi adókedvezmény növelése szintén hozzájárult a háztartások rendelkezésre álló jövedelmének emelkedéséhez. A fogyasztás bővülését támogatta továbbá az egyes alapvető élelmiszerek – így a baromfi hús, a friss tej és a tojás –, valamint az internet és egyes éttermi szolgáltatások áfájának mérséklése. E tényezők eredőjeként a fogyasztói bizalmi indikátorok 10 éve nem látott szintre emelkedtek. 2017-ben a háztartások fogyasztási kiadása közel 5%-kal nőtt, így a növekedési hozzájárulást tekintve a GDP bővülésének több mint felét adta. Mindazonáltal a háztartásokat továbbra is magas megtakarítási hajlandóság jellemzi, melynek következtében régiós összehasonlításban is kimagaslóan erős a szektor pénzügyi pozíciója (2.14. ábra).

2.14. ábra: A háztartások nettó pénzügyi vagyona a korrigált rendelkezésre álló jövedelem* arányában
(százalék)

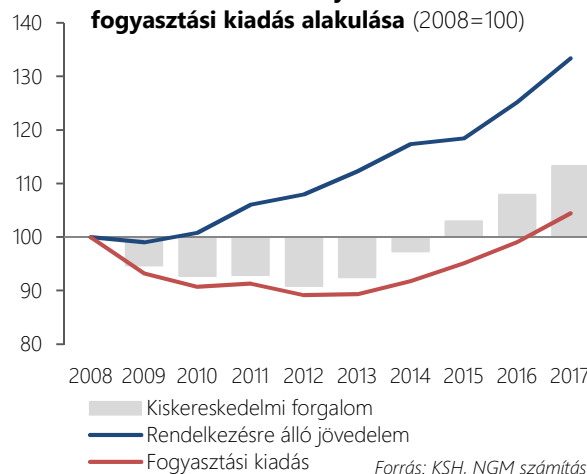
*Nyugdíj jogosultságok változása miatti korrekció

Forrás: KSH, MNB, NGM számítás

A fogyasztás kiemelkedő ütemben bővült az elmúlt két évben, 2017 negyedik negyedévére pedig 6% közelébe gyorsult. Ezzel a fogyasztás bővülésének üteme érdemben megközelítette a rendelkezésre álló jövedelem növekedési ütemét (2.15. ábra). A kiskereskedelmi forgalom 2017 negyedik

negyedévében 6%-kal nőtt, 2018-ban pedig tovább gyorsult a növekedés dinamikája. Mivel a kiskereskedelmi forgalom és a fogyasztás jelentős mértékben együttmozog, a gyorsuló dinamika várhatóan a fogyasztási adatokban is egyre inkább meg fog jelenni. Ezzel a jövedelmek alakulásával összhangban tovább erősödhet a fogyasztás dinamikája.

2.15. ábra: A kiskereskedelmi forgalom, a rendelkezésre álló jövedelem, és a fogyasztási kiadás alakulása (2008=100)

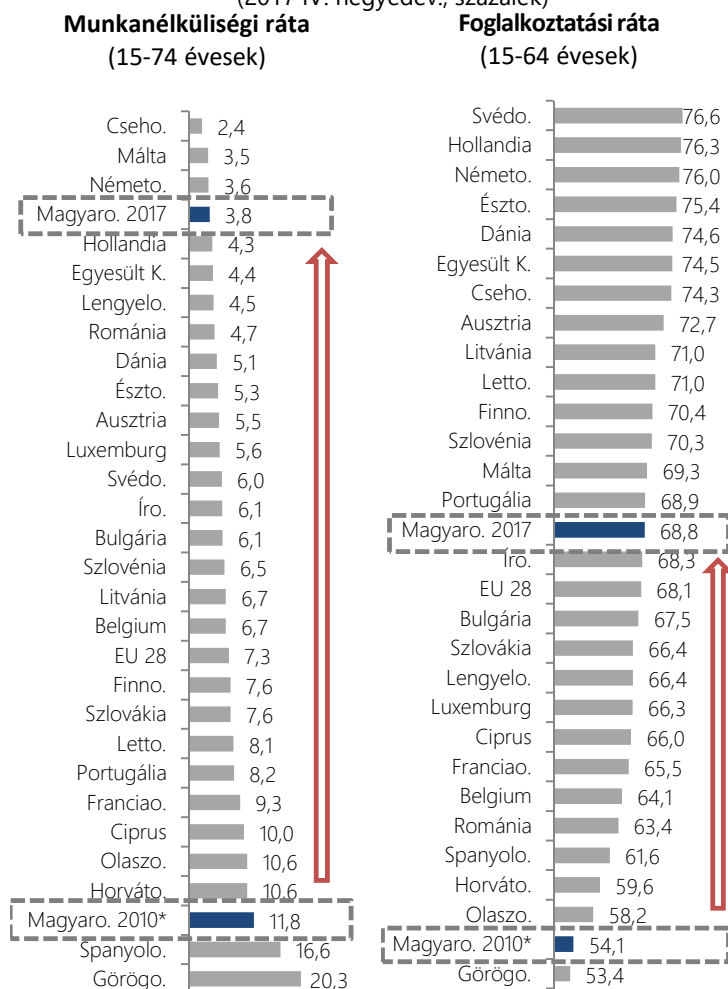
Forrás: KSH, NGM számítás

Előretekintve – jelentős mértékben a hatéves bérmegállapodásnak is köszönhetően – a kedvező munkaerőpiaci tendenciák fennmaradása várható, így 2018-ban tovább javul a háztartások jövedelmi helyzete. Ennek következtében csökkenhet a szektor megtakarítási rátája, amely teret nyit a fogyasztás folytatódó bővülésére. A legfrissebb havi frekvenciájú adatok – a 2018. év eleji bérdinamika és a kiskereskedelmi forgalom bővülése – a fogyasztás további gyorsulására engednek következtetni. A Kormány 2018 márciusában téli rezsicsökkentésről döntött, melynek következtében minden háztartás 12 000 forintos rezsizámla-jóváírásban részesül áprilisban. Ez mintegy 50 milliárd forinttal növeli a háztartások rendelkezésre álló jövedelmét, amely pozitívan érinti a 2018-as fogyasztási adatokat. Mindezek eredőjeként a 2018-as évben 5% feletti fogyasztásbővülés várható, a kedvező trend pedig előreláthatóan a következő években is fennmarad.

2.3 MUNKAERŐPIAC

A 2010 óta végrehajtott reformoknak köszönhetően már több mint nyolc éve tart a munkaerőpiacon aktívák számának emelkedése és a foglalkoztatás bővülése. Az elmúlt években a munkaerőpiac fontos szerepet játszott a gazdaság növekedésében. A foglalkoztatás és az aktivitás növekedése európai összehasonlításban is kiemelkedő, emellett a hazai munkanélküliségi ráta értéke a negyedik legkedvezőbbé vált Európai Unióban (2.16. ábra).

2.16. ábra: Munkaerő-piaci mutatók az EU-ban
(2017 IV. negyedév., százalék)

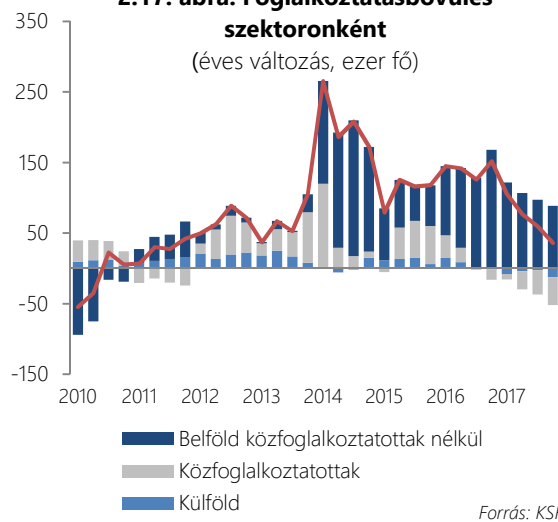
*Magyarország 2010. I. negyedévében a 21. volt az EU rangsorban

*Magyarország 2010. I. negyedévében a 28. volt az EU rangsorban

A kormányzati intézkedések hatására 2017-ben az aktivitási ráta további emelkedést követően elérte a 71,2%-ot, amely a foglalkoztatás bővülése és a munkanélküliségi ráta 4,2%-ra csökkenése mellett következett be. Az elmúlt években jellemző bővülést követően 2017-ben 27 ezer fővel csökkent a

közfoglalkoztatottak száma, amelyet a versenyszférában javuló foglalkoztatási lehetőségek tettek lehetővé. Ez utóbbinak köszönhető az is, hogy 2017-ben csökkent az 1 évnél rövidebb ideig külföldön munkát vállalók száma. A korábbi évek tendenciáját folytatva jelentősen, 103 ezer fővel (2,6%-kal) nőtt – a közfoglalkoztatottak és a külföldi munkavállalók nélkül számolt – belföldi elsődleges munkaerőpiacon foglalkoztatottak száma (2.17. ábra). A kedvező folyamatoknak köszönhetően a rendszerváltás óta nem látott szintre emelkedett a munkában állók száma, elérve a 4421 ezer főt, 68,2%-os foglalkoztatási rátát eredményezve.

2.17. ábra: Foglalkoztatásbővülés szektoronként
(éves változás, ezer fő)

Forrás: KSH

A nemzetgazdasági ágazatok közül a feldolgozóiparban nőtt tavaly legnagyobb mértékben a foglalkoztatás. Az emelkedés elsősorban a járműgyártáshoz és a hozzá kapcsolódó beszállítói ágazatokhoz kötődött. Az általános konjunktúrának köszönhetően a szállítás-raktározás ágazatban és az építőiparban szintén jelentősen, 16, illetve 25 ezer fővel dolgoztak többen. (2.18. ábra).

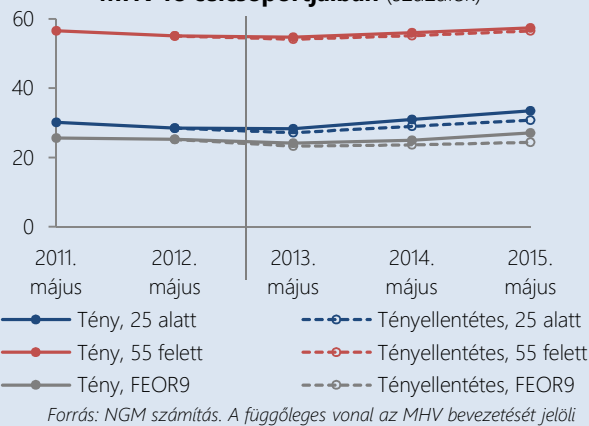
A sikert a gazdaság stabil növekedési pályára állása következtében megnövekvő munkaerő-kereslet mellett számos munkapiaci részvételt, illetve munkakeresletet ösztönző intézkedés alapozta meg: így többek között a személyi jövedelemadó csökkentése, a Munkahelyvédelmi Akció keretében nyújtott járulékkezdvezmények, az álláskeresői támogatások átalakítása, a rokkantnyugdíjazás feltételeinek szigorítása, az effektív nyugdíjkorhatár emelése, továbbá a hatéves bérmegállapodás.

4. számú keretes írás: A Munkahelyvédelmi Akció foglalkoztatási hatásai

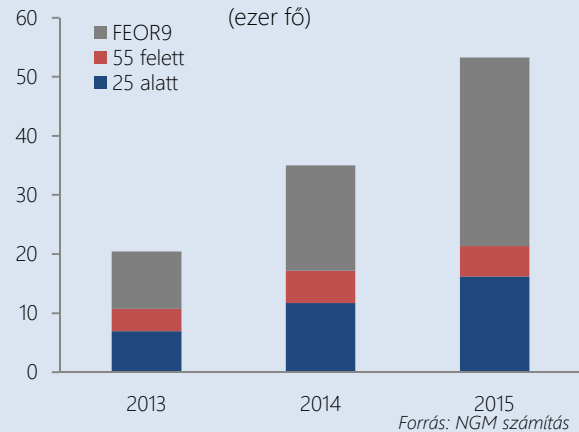
A kedvező munkapiaci folyamatokon belül is kiemelendő, hogy javult a fiatalok, az idősek, illetve az alacsonyan képzettek foglalkoztatása. Egy az NGM-ben készült ökonometriai elemzés számszerűsítette, hogy e körben a foglalkoztatás bővülésből mekkora rész tulajdonítható a 2013-ban bevezetett Munkahelyvédelmi Akció (MHV) keretében nyújtott munkáltatói kedvezményeinek. Az adózási mikrodaton alapuló, különbségek különbsége módszer segítségével végzett becslés szerint már 2013-ban statisztikailag kimutatható hatása volt az MHV-nak a három fő célcsoportban, és ezek a hatások 2015-ig folyamatosan emelkedtek: 2015-re a 25 év alattiak foglalkoztatási valószínűsége 2,6 százalékponttal, az 55 év felettieké 0,8 százalékponttal, az alacsonyan képzettek pedig 2,7 százalékponttal emelkedett a hozzájuk hasonló, de az MHV-ban nem érintett kontrollcsoportokhoz képest. A fiatalok és képzetlenek körében nem volt jelentős különbség a férfiak és nők foglalkoztatási esélyeinek változásában, ugyanakkor az idősebbek körében a teljes hatás a nők magasabb foglalkoztatásának tulajdonítható.

Összevetve a tényfolyamatokat azzal a hipotetikus esettel, amely a MHV bevezetése nélkül valósult volna meg, megállapítható, hogy a célcsoportokban – különösképpen a fiatalok és az alacsonyabb képzettségűek körében – az MHV is hozzájárult a foglalkoztatási ráták emelkedéséhez. Figyelembe véve, hogy a relatív bérköltségek változása miatt előfordulhat, hogy a munkáltatók az egyik célcsoportba sem tartozó munkavállalók helyett inkább kedvezményezett munkavállalókat foglalkoztatnak, elmondható, hogy az MHV hatására 50 000 főt meghaladón emelkedett a foglalkoztatottak létszáma 2015-re. Megjegyzendő, hogy az elemzés a fiatalok és idősek körében nem talált ilyen helyettesítési hatást, de a nem kedvezményezett alacsony képzettségű munkavállalók foglalkoztatása kis mértékben csökkent. Emiatt a foglalkoztatás nettó bővülése a célcsoportokban látható emelkedésnél mintegy 4 ezer fővel alacsonyabb

Megfigyelt és tényellenőrzés foglalkoztatási ráta a MHV fő célcsoportjaiban (százalék)

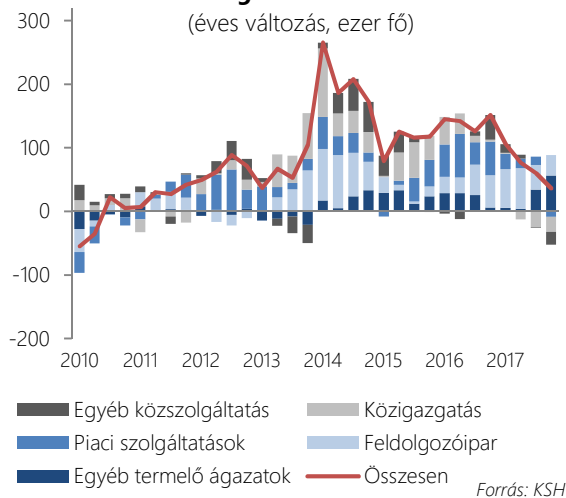

Az MHV nettó foglalkoztatási hatása a főbb célcsoportokban (ezer fő)

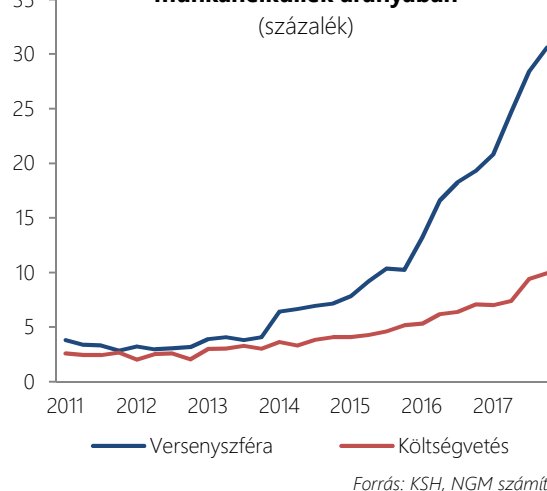
A jelenleg rendelkezésre álló adatok nem tették lehetővé a gyermekgondozási távollét után a munkába visszatérni kívánók célcsoportjában az MHV hatásának megbecslését. A tartós munkanélkülieket célzó kedvezmény hatása ugyanakkor a munkanélküli regiszter alapján becsülhető. Eszerint 2014-re a munkanélküliségből versenyszférás munkahelyre kilépés havi valószínűsége az intézkedés hatására 1 százalékponttal, 2,8 százalékra emelkedett. A főbb célcsoportokban a kedvezmények igénybevételi aránya összességében magas, de még a rendkívül egyszerű adminisztrációval együtt sem teljeskörű. Különösen a KKV-k körében fordulnak elő olyan vállalatok, amelyek nem veszik igénybe a jogosult munkavállalóik után a kedvezményeket. Emellett az is megállapítható, hogy a gyermeknevelési távollét, illetve munkanélküliség után visszatérők kedvezményeit használják ki alacsonyabb arányban, amely összefüggésben állhat azzal, hogy igénybevételükhöz külön igazolások szükségesek.

Összességében tehát az MHV is hozzájárult elsősorban a fiatalok és az alacsony képzettségűek foglalkoztatásának növekedéséhez. Ezzel párhuzamosan a magasabb foglalkoztatáshoz köthető adók és járulékok az államháztartás számára 2015-ben – az MHV adott évi költségének mintegy 40 százalékát fedező – 55 Mrd forint többletbevételt eredményeztek.

2.18. ábra: Foglalkoztatásbővülés ágazatonként

Az elmúlt időszakban jelentősen bővülő foglalkoztatottság következtében, illetve a továbbra is erős konjunktúrának köszönhetően a munkaerőpiaci környezet egyre feszesebbé vált (2.18. ábra). Ezt a tendenciát fokozza a munkaerőpiaci tartalékok fokozatos kimerülése, melynek oka egyfelől a foglalkoztatás növekedése, másfelől a 15-74 éves korú népesség létszámának fogyása. Ezen tényezők miatt az inaktívok száma a 2010-es közel 3,46 millióról 2017-re 2,85 millióra csökkent. Ennek a csoportnak több mint felét a nyugellátásban részesülők teszik ki, esetükben a nyugdíjkorhatár 2022-ig megvalósuló fokozatos emelése illetve a nyugdíjas szövetkezetek révén kínált álláslehetőségek – a demográfiai folyamatok hatása ellenére – növeli a munkaerőpiaci részvételt a következő években. A nappali tagozatos tanulók munkaerőpiaci aktivitását a duális képzésben résztvevők számának gyarapodása és a diákok munkavállalásának szélesebb körű elterjedése növelheti. A gyermekgondozási ellátásban részesülők munkaerőpiaci visszatérését a bölcsődefejlesztési program megvalósulása gyorsíthatja. Ennek a két csoportnak a foglalkoztatása elsősorban részmunkaidőben valósulhat meg. A munkanélküliség további csökkenését eredményezheti, hogy a kedvezőtlenebb helyzetben lévő, jellemzően keleti és dél-nyugati régiók, munkanélküliségi rátái közelíthetnek a kedvezőbb foglalkoztatási mutatókkal rendelkező régiók rátáihoz. Továbbá a fokozódó munkaerőhiány a béremelésen túl a munkaadókat arra is ösztönzi, hogy lazítsák az egyes pozíciók betöltésének feltételeit, illetve nagyobb figyelmet

fordítsanak a munkavállalói képességek vállalaton belüli fejlesztésére. Ennek következtében a munkanélküliségi ráta csökkenésével párhuzamosan további foglalkoztatottak léphetnek be a munkaerőpiacra.

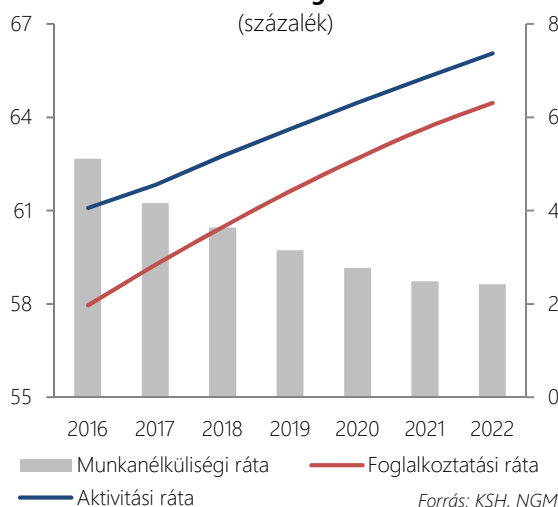
2.19. ábra: Üres álláshelyek száma a munkanélküliek arányában

A versenyszférában kialakult munkaerőhiány csökkentése érdekében a Kormány döntése alapján a közfoglalkoztatási programokban részt vevők havi átlagos létszámát 2020-ig fokozatosan 150 ezer főre kell csökkenteni a 2016-os 223 ezer főről. Emellett 2018. június 1-jétől felmenő rendszerben, hároméves időszakon belül a közfoglalkoztatási jogviszonyban eltölthető maximális időtartam egy év lehet, kivéve, ha a versenyszféra nem kínál reális munkalehetőséget az egyénnek, tehát önhibáján kívül nem tud elhelyezkedni. A 25 év alatti, valamint szakképzettséggel rendelkező álláskereső csak megkötésekkel kerülhetnek bevonásra a közfoglalkoztatásba.

A továbbra is erős munkaerőpiaci keresletet kielégítésében a Kormány kezdeményezésére megkötött hatéves bérmegállapodás – amely a minimálbér és a garantált bérminimum jelentős emelését is tartalmazza – következtében növekvő bérek hatására magasabbá váló munkaerő-kínálat is segíthet. A magasabb keresetek ösztönözhetik az országon belüli regionális mobilitást, a közmunkás bérhez mért nagyobb különbség a közfoglalkoztatottak versenyszférába áramlását segíti, valamint a bérek gyorsabb felzárkózása a külföldi munkavállalás vonzerejét is csökkenti.

A Kormányzat korábbi és jelenlegi intézkedéseinek köszönhetően, valamint a kedvező gazdasági konjunktúra hatására az aktivitási arány növekedési tendenciája az előrejelzési horizonton is várhatóan fennmarad (2.20. ábra). A tartós növekedéssel párhuzamosan a versenyszektorban tapasztalható erős munkakereslet hatására a foglalkoztatás növekedése és a munkanélküliségi ráta csökkenése is folytatódhat, amelynek eredményeként a jelenleg is az Európai Unió élbolyához tartozó alacsony magyar munkanélküliségi ráta még tovább mérséklődhet.

2.20. ábra: Aktivitás, foglalkoztatás és munkanélküliség alakulása
(százalék)

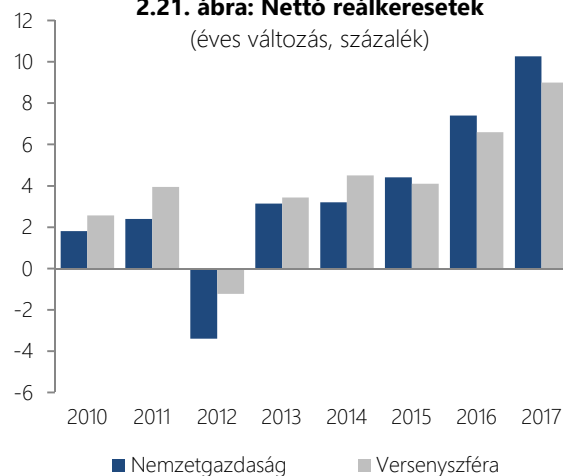

A feszebbé váló munkaerőpiac a keresetek növekedésének gyorsulását eredményezte, amelynek következtében kétszámjegyű növekedést tapasztalhattunk a versenyszférában. A közsféra bérindexét az életpályamodellek és a bizonyos állami vállalatok dolgozóit érintő keresetrendezések növelték. A dinamikus bérnövekedésnek és a mérsékelt inflációnak köszönhetően 2017-ben a reálbérek 10,3%-kal nőttek a nemzetgazdaságban (2.21. ábra).

A korábbiaknál erősebb bérdinamika előtekintve sem változtatja meg Magyarország versenyképességét. Egyfelől ugyanis a kedvező külső környezet következtében a régiós országok minimálbéreinek és bérszínvonalának felzárkózása is felgyorsult. Másfelől a 2017-ben és az idei évben várt erőteljesebb bérnövekedést követően a versenyszféra korrigált bérhányadának növekedési üteme lelassul (2.22. ábra). Ehhez hozzájárul a szociális hozzájárulási

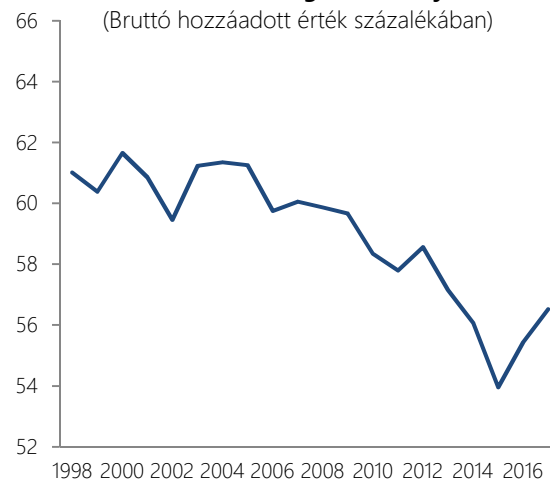
adó kulcsának következő években megvalósuló további, összesen 8 százalékpontos csökkenése.

2.21. ábra: Nettó reálkeresetek
(éves változás, százalék)

A Kormány kezdeményezésére megkötött hatéves bérmegállapodás a bruttó bérek gyorsabb emelkedését eredményezheti 2018-ban is. A munkaadói adóterhek 2017-ben 5 százalékpontos, majd 2018-ban további 2,5 százalékpontos mérséklésének köszönhetően a bérköltségek növekedése a bruttó keresetekénél alacsonyabb ütemű. A bérek emelkedése a vállalatok hatékonyságjavító törekvéseinek ösztönzésével hozzájárul ahhoz, hogy a magas hozzáadott értéket előállítani képes munkakörökben emelkedhessen a foglalkoztatás. A megállapodás hatására a kedvező munkaerőpiaci folyamatok fennmaradása mellett a bérek gyors ütemű felzárkózásának folytatódása prognosztizálható a következő években is. Így az előrejelzési horizont végére a reálbérek 2016-os értékük közel másfélszeresére emelkedhetnek.

2.22. ábra: Korrigált bérhányad
(Bruttó hozzáadott érték százalékában)

5. számú keretes írás: A 2017-ben hatályba lépett bér- és adómegállapodás hatásainak vizsgálata

A Versenyszféra és a Kormány Állandó Konzultációs Fórumának résztvevői által elfogadott több évre szóló megállapodás a minimálbér, a garantált bérminimum és a reálbérek emeléséről, valamint a munkáltatói terhek és a társasági nyereségadó csökkentéséről 2017 elején lépett hatályba. A megállapodás értelmében a minimálbér illetve a garantált bérminimum összege 2017-ben 15 illetve 25 százalékkal, 2018-ban 8 illetve 12 százalékkal emelkedett. A kötelező legkisebb bér összegének emelésével párhuzamosan a munkaadók által fizetett szociális hozzájárulási adó mértéke 2017-ben 5, 2018-ban 2,5 százalékponttal csökkent. Továbbá a 2018-at követő években összesen négy alkalommal 2 százalékponttal csökken a szociális hozzájárulási adó mértéke azokban a negyedévekben, amikor a reálbér növekedése az előző csökkentés időpontjához képest eléri a 6 százalékot. Végül a megállapodás értelmében a társasági adókulcs mértéke 2017 elején egységesen 9 százalékra csökkent.

A megállapodás abból a felismerésből született, hogy a korábbi években jelentősen megemelkedett foglalkoztatottság eredményeként szűkösebbé vált a munkaerő kínálata. Ennek következtében a dinamikus gazdasági növekedés fenntartásához egyre inkább a termelékenység emelésére kell helyezni a hangsúlyt. Ehhez egyfelől jól motivált, képzett munkaerőre van szükség, másfelől a bérek emelkedése a vállalatokat termelékenységük javítására sarkallhatja. A magasabb béreknek köszönhetően lehetőség nyílt arra, hogy a költségvetési egyensúly megtartása mellett a munkát terhelő járulékok fokozatosan, régiós összevetésben is versenyképes szintre csökkenjenek. Továbbá lehetővé vált a társasági adó egységesen 9%-ra csökkentése is, amely az EU-ban a legalacsonyabb mérték. Ezek az intézkedések hosszú távon is a magyar gazdaság versenyképességének növelését szolgálják.

A megállapodás hatálybalépése óta eltelt időszak tapasztalatai azt mutatják, hogy a vállalkozások képesek voltak kigazdálkodni az adóterhek csökkenése által részben ellensúlyozott béremelések fedezetét, miközben a foglalkoztatás mellett a beruházások növekedése is folytatódott. Utóbbi jól mutatja a hatékonyságnövelés érdekében tett erőfeszítéseket.

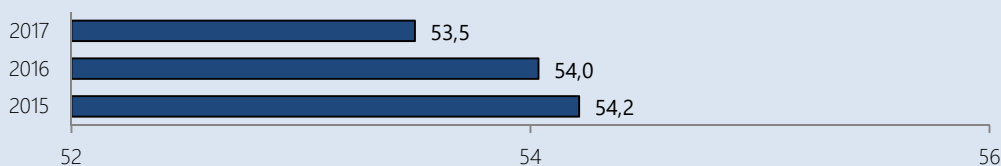
Több foglalkoztatási mutató is alátámasztja, hogy nemzetgazdasági szinten a bér- és adómegállapodásnak nem volt kedvezőtlen foglalkoztatási hatása. Ezek közül a legkézenfekvőbb, hogy folytatódott a foglalkoztatottak számának növekedése. Amennyiben a vállalkozások a költségek visszafogására kényszerültek volna, növelték volna továbbá a részmunkaidőben foglalkoztatottak számát és mérsékelték volna a túlórák mennyiségét. Emellett költségcsökkentő lépés lehetett volna a legalább középfokú végzettséget igénylő munkakörök egy részének átminősítésével a magasabb garantált bérminimum helyett a minimálbér kifizetése a munkavállalók számára, valamint az alapbéren felül kifizetett nem-rendszeres bérelemek csökkentése. Ezzel szemben az adatok azt mutatják, hogy a munkaadók nem éltek ezekkel a munkaköltségcsökkentő lépésekkel. A részmunkaidőben dolgozók aránya 2017-ben tovább csökkent, a túlórák száma emelkedett, a fizikai foglalkozásúak aránya csökkent, míg a nem havi rendszerességű kereseti elemek növekedése gyorsult. Továbbá a Poór és szerzőtársai (2017) felmérésében részt vevő szervezetek 88%-ánál nőtt vagy nem változott a dolgozóknak juttatott cafeteria nettó összege¹. Ezek a kedvező folyamatok annak tulajdoníthatók, hogy az erőteljes konjunktúra következtében magas munkaerő-kereslet miatt a munkavállalók alkupozíciója erős maradt, így munkaerőpiaci helyzetük a béremelések mellett is tovább javult.

¹ Poór és szerzőtársai (2017): „A vállalati juttatásokban bekövetkezett változások 2017-ben”, Kutatási zárójelentés, Menedzsment és HR Kutató Központ, Szent István Egyetem, GTK TTI, ISBN 978-963-269-621-8

Egyes munkaerőpiaci mutatók alakulása a bérmegállapodást megelőzően és azt követően

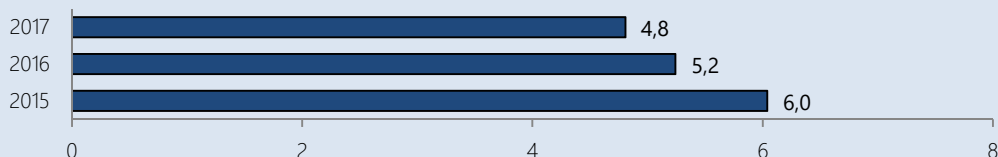
Fizikai foglalkozásúak aránya a nemzetgazdaságban

(százalék)

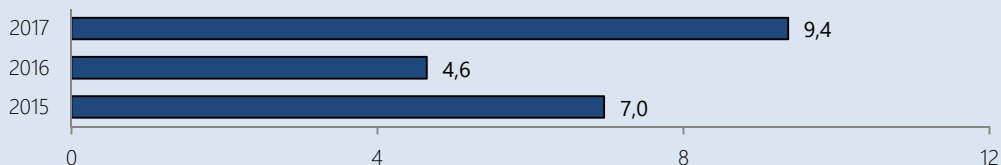
Részmunkaidős munkavállalók aránya

(százalék)

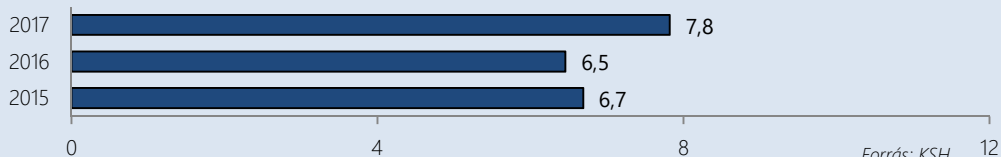
Túlórák számának éves változása

(százalék)

Nem havi rendszeresgű kereseti elemek éves változása a versenyszférában

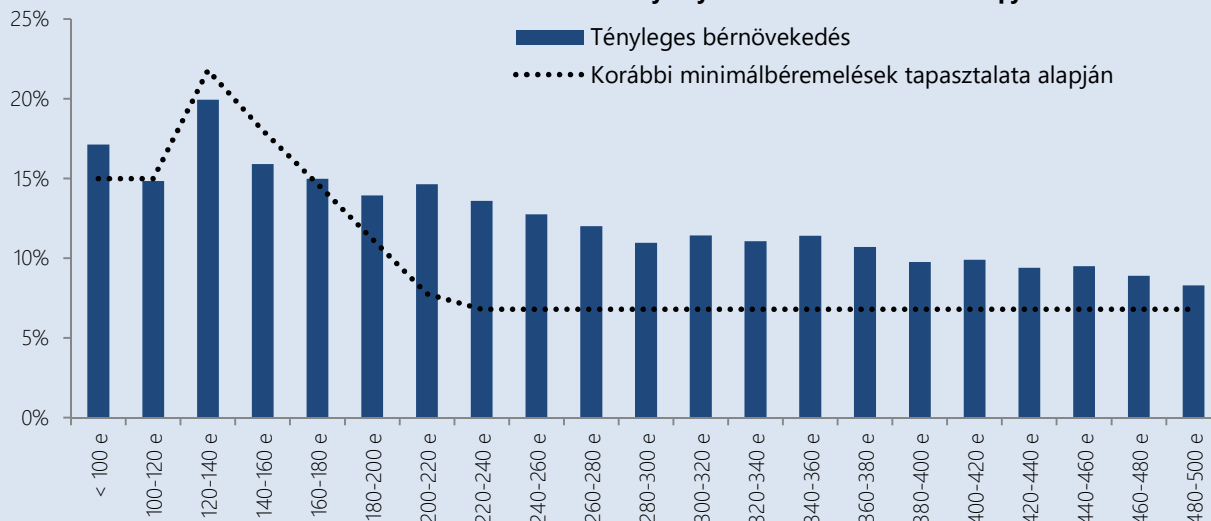
(százalék)

Forrás: KSH

A vállalkozások béremelési hajlandóságát mutatja az is, hogy a korábbi minimálbér-emelésekhez képest magasabb volt a béremelések tovagyrűző hatása. A 2001-2002-ben bekövetkezett minimálbér-emelés tapasztalataiból kiindulva számítani lehetett arra, hogy a munkáltatók vállalaton belüli bérkülönbségek fenntartása érdekében a magasabb keresetűek bérét is jelentős mértékben fogják emelni. Utólagos becsléseink alapján ugyanakkor ez a tovagyrűző hatás erősebb volt a korábbi tapasztalatokra alapozott várakozásainknál. Az alábbi vonatkozó ábra a 2016. évi keresetek alapján képzett jövedelmi hányadokra mutatja be, hogy ugyanazon jövedelmi hányad keresete mennyivel emelkedett 2017-ben. Látható, hogy a bérek emelkedése a közepes keresetű munkavállalók esetében is a várt felett alakult. A tovagyrűző hatás erősségében a kedvező konjunkturális környezet és a munkaerőpiac feszessége is szerepet játszhatott.

A keresetek változása a 2016. és 2017. májusi járulékvallási adatok alapján

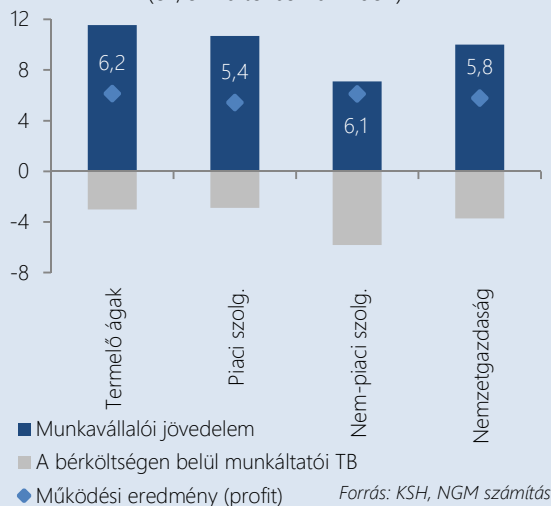
* A megoszlás a 2016. évi kereseteken alapszik

Forrás: NGM számítás

A bér- és adómegállapodás értékelésekor a vállalati szektor viselkedésének feltérképezése kiemelten fontos, különösen annak fényében, hogy az egyes cégeket az adókedvezmények és a pótlólagos bérköltségek nem egyformán érintik. Nem látszik mindazonáltal jelentős különbség az egyes ágazatok teljesítménye között. Azaz ugyan jelentősen növekedtek a bérek valamennyi szektorban, a járulékcsoökkentés számottevő mértékben tompította a pótlólagos béremelések költségvonzatát. Részben emiatt, részben a kereslet élénkülése következtében az egyes ágazatokban hasonló, 5-6% körüli mértékben növekedett a profit. Figyelemre méltó, hogy a nemzetgazdaságon belül a versenyszféra esetében 2017 utolsó negyedévében már kiugró ütemben, 10,5%-kal emelkedett a jövedelmezőség. A profitabilitás javulása ösztönzőleg hat a termelési tényezők iránti keresletre is, amit jól szemléltet, hogy a privát szektor beruházásainak kétszámjegyű bővülése mellett foglalkoztatása is jelentősen (2,9%-kal) bővült tavaly. Ezzel párhuzamosan a cégalapítások száma is – jelentősen felülmúlva az elmúlt években tapasztalt trendet – erősödött 2017-ben, amit számottevő mértékben a gazdaság növekedésének gyorsulása és a kedvező kilátások magyaráznak. Ezzel összefüggésben a vállalati felszámolások száma tovább csökkent 2017-ben. Megállapítható tehát, hogy nem volt kedvezőtlen elmozdulás a vállalati szektor magatartásában a bér- és adómegállapodás bevezetését követően, éppen ellenkezőleg, jelentősen bővült a vállalati szektor által támasztott kereslet, illetve ezzel párhuzamosan javult a szektor profitabilitása is.

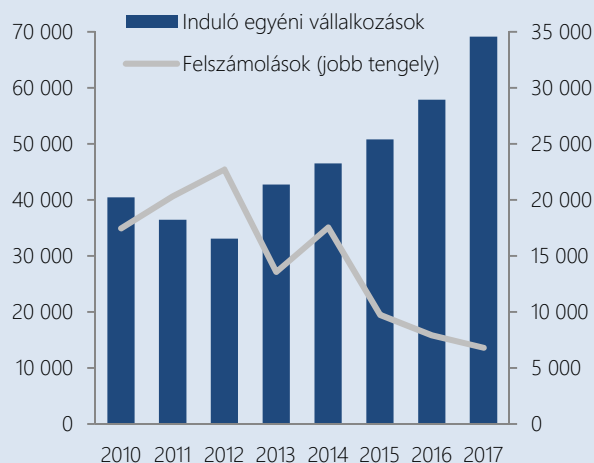
Profit és bérköltségek alakulása

(év/év változás 2017-ben)

Forrás: KSH, NGM számítás

Cégalapítás, -felszámolás (db)

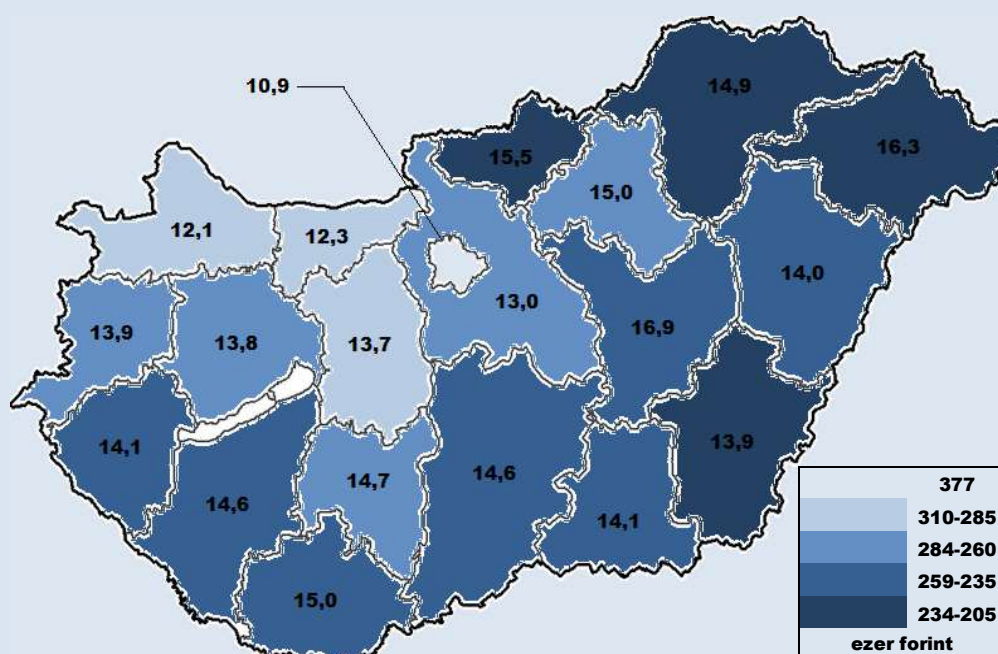

Forrás: Opten, Bisnode

A megállapodás eredményeként Magyarország versenyképessége hosszú távon is javul. Ez egyfelől a régiós és OECD összehasonlításban is magas munkát terhelő adók csökkentésének, másfelől a tőkejövedelmet terhelő nyereségadó mérséklésének köszönhető. Ráadásul ezeket az eredményeket a költségvetési egyensúly fenntartásával sikerült elérni. A megállapodás további eredményei közé tartozik, hogy gyorsította a keresetek növekedését, amelyre az alacsony bérek mellett szűkös munkaerő-kínálat növelése érdekében volt szükség. Egyfelől a hazai bérek felzárkózása csökkentette a külföldi munkavállalás vonzerejét, így hozzájárult a munkaerő megtartásához. Másfelől a magasabb bér az inaktív rétegek egy részét a munkaerőpiacra való visszatérésre ösztönözte. Harmadrészt a minimálbér és a közmunkabér közötti különbség növelése vonzóbbá tette az álláskeresést az elsődleges munkaerőpiacon. A minimálbér-emelés ezt a folyamatot segítette, mivel – a szociális hozzájárulási adó csökkentésével együtt – becslésünk szerint 2017-ben közel 6 százalékponttal járult hozzá a bérek növekedéséhez. További fontos eredmény a területi bérkülönbségek csökkentése. Ezt mutatja, hogy az alacsonyabb bérszínvonalal rendelkező keleti és dél-nyugati régiókban gyorsabb ütemben nőttek a bérek, mint a magasabb bérszínvonalal rendelkező Budapesten illetve az észak-nyugati megyékben.

Havi bruttó átlagkeresetek területi megoszlása és növekedése, 2017.

(Ezer forint, illetve éves változás, százalék)

Forrás: KSH

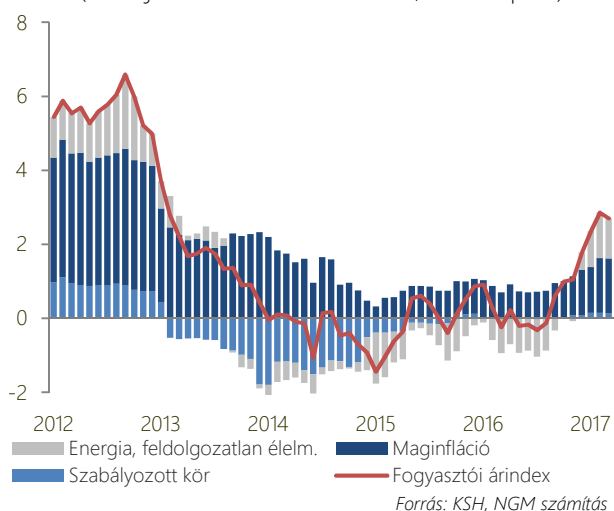
Összegezve, a hosszú távú bér- és adómegállapodás megfelelő gazdasági környezetben került megkötésre, amelyet erős gazdasági növekedés jellemezett. Ezt bizonyítja, hogy a megállapodás nem vetette vissza sem a foglalkoztatás, sem a vállalati profitok növekedését, sem pedig beruházási hajlandóságot. Mindezek is megerősítik, hogy a bér- és adómegállapodás mind a foglalkoztatottak, mind a foglalkoztatók oldaláról hozzájárult a magyar gazdaság utóbbi időszakban mutatott dinamikus bővüléséhez, illetve előretételezve is megalapozza a kedvező növekedési kilátásokat.

2.4 INFLÁCIÓS FOLYAMATOK

A végrehajtott rezsicsökkentések megtörték a korábbi évekre jellemző magas inflációs pályát. Ennek köszönhetően 2013 óta a magyar gazdaságot historikusan alacsony árdinamika jellemzi, amely mára beépült a várakozásokba is. 2014-2015-ben rekord alacsony, nulla százalék körüli infláció alakult ki, amely 2016 végéig volt megfigyelhető.

2.23. ábra: Az infláció felbontása

(hozzájárulás az éves változáshoz, százalékpont)

2017-től az olajárak alacsony bázisára visszavezethetően az infláció Európa-szerte nőtt, amely Magyarországon is érzékelhető volt. Az előző évben így a fogyasztói árak átlagosan 2,4%-kal emelkedtek, amelyben az energiaár mellett meghatározó volt egyes élelmiszerek, különösképpen a tejtermékek és a sertéshús világszerte emelkedése is. Az indirektadó-változásokat tekintve egyfelől a tej, a csirkehús, az éttermi étkezés és az internetszolgáltatás áfájának csökkentése mérsékelte az inflációt, de ezt tompította a dohánytermékek, -különösen a vágott dohány - jövedéki adójának emelkedése, valamint a népegészségügyi adó változásai a szeszesitalok esetében. Így az adóváltozások összességében mintegy 0,4 százalékponttal mérsékeltek a drágulást 2017-ben.

Ugyan a bérmegállapodás hatására emelkedő minimálbér bizonyos munkaerő intenzív ágazatok termékeinek és szolgáltatásainak végfelhasználói árban érzékelhető volt, ám az erőteljes bérdinamika 2016-hoz hasonlóan és a korábbi előrejelzésekkel összhangban nem jelent meg általános árfelhajtó tényezőként. A belföldi kereslet alakulásától leginkább függő piaci

szolgáltatások áremelkedése 2,3%-os átlagos értéket mutatott, ami alig magasabb az előző évben mértnél. A mérsékelt belföldi árnyomás háttérében továbbra is az alacsony szinten horgonyozott várakozások állhatnak.

Előretekintve különösen fontos, hogy 2017 végére lassult az árnövekedés üteme a szolgáltatások és számos ipari termék esetében is, amelyek áthúzódó hatásai 2018-ban is érvényesülnek. Mindazonáltal az idei év egészét tekintve a belföldi kereslet és a masszív bérdinamika összességében gyorsuló inflációt eredményez. A külpiazi hatásokat tekintve a tejtermékek esetében az év első felében mérséklődő árak lehetnek jellemzőek, azonban a gyümölcsök esetében az év elején jelentős drágulást mértek, amely hatás az egész évre nézve fennmaradhat. Az euroövezetben a konjunktúra élénkülésével párhuzamosan emelkedhetnek az árak, ami a műszaki cikkek, ruhák ellenértékének növekedésében belföldön is megmutatkozhat. A tőzsdei olajár jegyzések alapján –az elmúlt évektől eltérően – az energiaár-alakulás nem lesz meghatározó az év egészét tekintve. Mindazonáltal a korábbi ingadozásokhoz kötődően a bázis alakulása az év elején mérsékli, majd a nyár folyamán ideiglenesen növelheti az inflációt.

Az élénkülő kereslet ellenére az idén lassulhat a maginfláció. Ennek oka, hogy bár számos termék és szolgáltatás esetében gyorsul az árdinamika, egyrészt a tejtermékek árának korrekciója, másrészt az év második felétől kezdve a dohánytermékek jövedékiadó-emelésének kifizetése is mérséklően hat a mutató értékére. Emellett az internetszolgáltatás, valamint a halhús és a sertésbelsőség áfakulcsának 5%-ra csökkentése is mérsékli az árakat. (2.23. ábra). Így összességében 2018-ban az előző évihez hasonló, 2,5%-os infláció prognosztizálható.

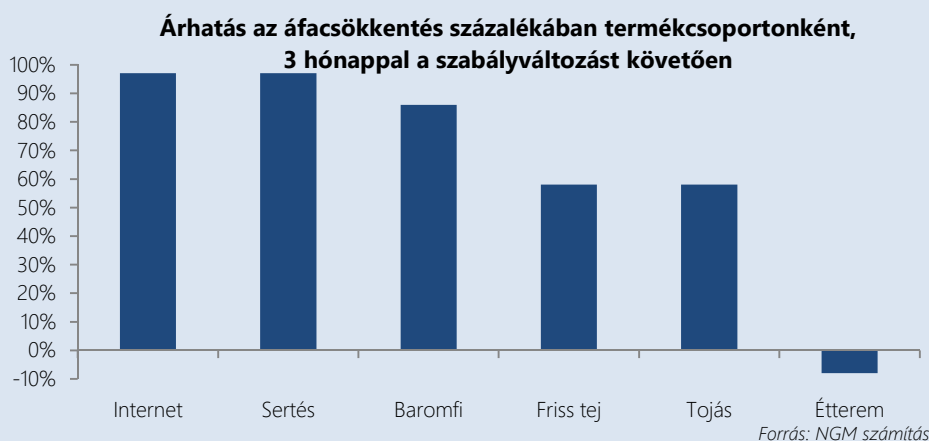
Az árcsökkenést okozó hatások kifizetésével 2019-ben kismértékben tovább emelkedhet az árdinamika, amit egyre inkább a belföldi kereslet élénkülése és így a szolgáltatások drágulása táplál majd, habár ebbe az irányba hat az unióban tapasztalható kedvező konjunktúra is. Összességében a kibocsátási rés záródásával 2019-ben és az azt követő években az árstabilitásnak megfelelő 3% körüli szinten alakulhat majd az infláció.

6. számú keretes írás: Szelektív áfacsökkentések árhatásai

2016-ban a sertéshús áfája 5%-ra csökkent, 2017 elején a baromfi, a friss tej és a tojás áfakulcsa 5, az internet és az éttermi étkezés áfája 18%-ra csökkent. A friss tej kivételével az összes kategória adóváltozás előtti adórátája 27% volt, a friss tejé 18%.

A gazdasági hatások megértéséhez központi jelentőségű, hogy az adóváltozás mennyire gyűrűzik át az árakba. Ha az árhatás jelentős, akkor a fogyasztók olcsóbban jutnak hozzá a termékekhez, nőhet az áruból keresett mennyiség. Ha az árhatás csekély, akkor a termelői-értékesítési lánc szereplőinek a bevételei nőnek és esetleg ezen cégek alkalmazottjainak a bére.

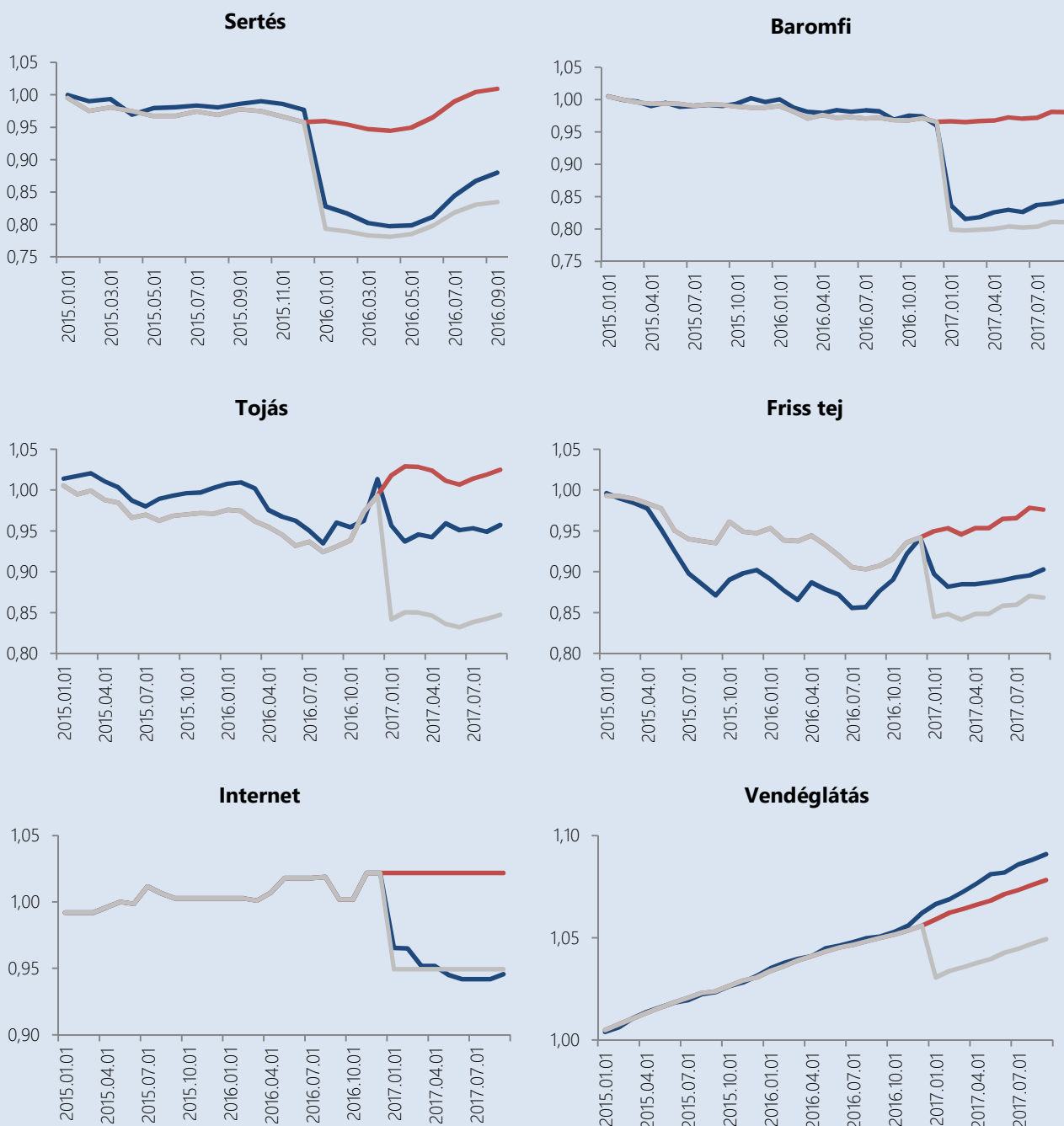
Az áfaváltozások árhatásának kiszámításához meg kell becsülni miként alakultak volna az árak áfaváltozás nélkül. Ehhez az érintett termékek magyarországi árindexeit más európai országok hasonló termékeinek árindexeihez hasonlítottuk. Egy-egy termék esetében azokat az országokat használtuk kontroll csoportként, amelyekben az árindex alakulása a legjobban megegyezett a magyar árindex alakulásával az áfacsökkentést megelőző időszakban. Az országoknak ezt a súlyozott csoportját a szintetikus kontroll módszerével választottuk ki.

Becsléseink szerint az áfacsökkentések nagyobb része megjelent az internet, a sertés és a baromfi fogyasztói árában. A friss tej és a tojás árában az áfacsökkentés körülbelül fele érvényesült, míg az éttermi szolgáltatások körében az áfa kulcs mérséklése nem jelent meg az árakban.

A húsonál az adóváltozás szinte teljesen átgyűrűzött a fogyasztói árakba. A sertés esetén 2016 második felében tapasztalható árnövekedés a régióknak számos más országában is megfigyelhető volt, így valószínűleg egy szélesebb körű piaci sokk eredménye volt és így nem befolyásolja az áfacsökkentés árhatására adott becslést. A tojás esetében az áfacsökkentés nagyságrendileg fele jelent meg. Ennek okaira a modell közvetlenül nem képes fényt deríteni, de az Agrárgazdasági Kutatóintézet csomagolóhelyi tojásárakra vonatkozó nemzetközi adatai arra utalnak, hogy az áfacsökkentés részben a termelési lánc valamely szegmensében csapódhatott le, talán összefüggésben a piac tisztulásával. Bár a friss tejnél a modell illeszkedése nem tökéletes, biztosan állítható, hogy az árakban az áfacsökkentés csak részben jelent meg. A csekélyebb árhatás lehetséges oka, hogy az áfaváltozás csupán a tej piacának egy kisebb részét érintette. Az internet egy nemzetközileg nem versenyző piac, ezért nem a szintetikus kontroll módszert alkalmaztuk, egyszerűen a 2016 decemberi ár fennmaradását feltételeztük – tekintve, hogy a piac nagyobb részére a hosszabb távú szerződések a jellemzőek. A piac korábbi viselkedése alapján a 2017. januári csökkenés nem illeszkedik trendbe, inkább egyszeri sokknak – nagyobb részben az áfacsökkentésnek – tudható be; így teljesnek tekintjük az árhatást. A vendéglátásban az áfacsökkentést követően nem csökkentek, hanem nőttek az árak. Az eredmény összecseng a szektorral kapcsolatos nemzetközi tapasztalatokkal is. A változás hazánkban is a piaci szereplők jövedelmezőségét javíthatta, illetve részben finanszírozási forrásul szolgálhatott a szektor béremeléséhez.

Az alábbi ábrákon a valós árakhoz képest (kék) a szintetikus (piros) idősor jelzi, miként alakultak volna az árak áfaváltozás nélkül. A szintetikus ár teljes árhatással (szürke) mutatja, hogy mennyi lett volna az ár, ha a teljes áfaváltozás megjelenik a fogyasztói árban.

Forrás: Eurostat, NGM számítás

A fentihez hasonló módszerrel megvizsgáltuk a 2004-2012 között végrehajtott áfaváltozásokat is. Ezek a változások a legtöbbször általánosabbak voltak (egyszerre sok termékcsoportot érintettek hasonlóan) és jellemzően inkább tehernövekedést jelentettek. A korábbi évek tapasztalatai is megerősítik, hogy az élelmiszerek és a tartós fogyasztási cikkek esetében az áfaváltozások árhatása jellemzően erős és az emelések mellett a csökkentések is nagyobb részt megjelennek, ugyanakkor a korábbi magyar epizódok alapján a piaci szolgáltatások esetében erősebb aszimmetria figyelhető meg: a csökkentések jellemzően nem, az emelések viszont döntően megjelennek az árakban. A megállapítások összecsengenek a nemzetközi tapasztalatokkal is, a termékek és szolgáltatások eltérő viselkedését az eltérő erősségű verseny, az egymástól különböző piacszerkezetek okozhatják. Természetesen egy adott áfaváltozás tényleges árhatását erősen befolyásolhatják az adott időpontban és az adott piacot érintő időszakos sokkok, vagy egyedi jellemzők is.

2.5 CIKLIKUS FOLYAMATOK

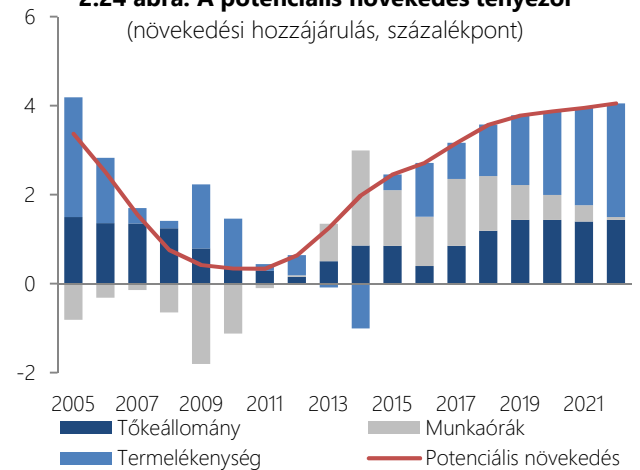
A magyar gazdaság teljesítménye a 2000-es évek első felében alapvetően a potenciálisan elérhető szint környékén ingadozott. A válságot megelőző időszakban ugyanakkor a túlzott hitelezés, és a külföld felé történő rohamos eladósodás jellemezte a gazdaság növekedését, ami így fenntarthatatlanná vált. 2009-ben a globális pénzügyi válság kitörésével az adósság-visszafizetés került a középpontba, amellyel párhuzamosan a gazdaság teljesítménye jóval a potenciális szintje alá került.

Az ezt követő években a negatív kibocsátási rés fokozatos záródása volt megfigyelhető. Ezzel egyidejűleg a 2013-ban bekövetkezett növekedési fordulat óta a potenciális növekedés is érdemben gyorsult. A pozitív folyamatok eredményeként a termelékenység hozzájárulása a potenciális növekedéshez a 2010-ben tapasztalt 0,1 százalékponthoz képest 2017-re 2 százalékpont fölé emelkedett, illetve előrevetítve mértéke tovább növekszik. Ugyanakkor a túlfűtöttség időszakában felhalmozott hitelek folytatódó leépítése miatt a gazdaság teljesítménye 2017-ben még kismértékben elmaradhatott a strukturális tényezők által indukált szinttől. Ezt követően azonban az óvatossági megtakarítások mérséklődésével, a hitelezés beindulásával, illetve a belföldi kereslet élénkülésével összhangban a kibocsátási rés 2019 során zárulhat.

Az előrejelzési horizonton a bővülés a potenciális növekedéssel összhangban alakul. A gazdaság gyorsulásával párhuzamosan ugyanis több tényező együttes hatására a potenciális növekedés is emelkedik. Bár a munkapiaci reformok következtében tovább javulhat az aktivitás és csökkenhet a munkanélküliség, összességében a foglalkoztatás a korábban – főként 2010-

2016 között – tapasztaltnál kevésbé járul majd hozzá a potenciális növekedéshez. Ezt a hatást azonban messze ellensúlyozza tőkeállomány és a termelékenység növekedése. A munkaerőpiaci tartalékok csökkenésével egyidejűleg ugyanis a hangsúly egyre inkább a hatékonyság és a tőkefelhalmozás felé tolódik el, azaz a munkaerő mennyiségéről a minőség felé terelődik a hangsúly. Egyrészt főként a feldolgozóiparban jellemző nagyvállalati kapacitásbővítések és az EU-pályázatok felhasználásának köszönhetően emelkedik a tőkefelhalmozás. Másrészt munka és tőke relatív árának megváltozása további ösztönzőként hathat a termelés automatizálására, amely szintén a beruházások és a tőkeállomány valamint a termelékenység emelkedését eredményezi. Végezetül a munkapiacra nemrégiben bevontak gyakorlatszerzésével, a technológia beáramlásával és a hatéves bérmegállapodás allokációs hatásának eredményeként is hatékonyságjavulás várható. E tényezőknek köszönhetően a potenciális növekedés az előrejelzési horizonton 4% körül alakulhat.

2.24 ábra: A potenciális növekedés tényezői
(növekedési hozzájárulás, százalékpont)

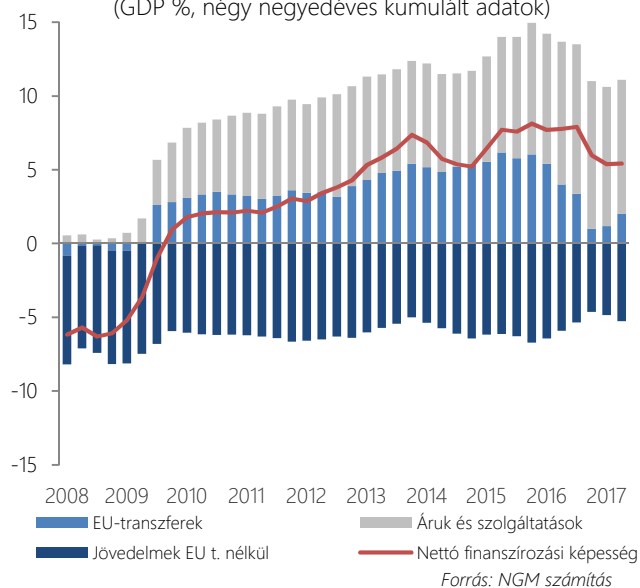
Forrás: NGM számítás

2.6 KÜLSŐ EGYENSÚLY

Az elmúlt évek tendenciáit vizsgálva elmondható, hogy a válsággal egyidejűleg a folyó fizetési mérleg hiánya jelentősen mérséklődött, sőt a rákövetkező években már többlet alakult ki, amely később jelentősen bővült. A folyamat eredményeként külső finanszírozási képesség 2015-ben érte el csúcspontját, amelyet nagymértékben támogatott az uniós forrásfelhasználás is.

2.25. ábra: A külfölddel szembeni finanszírozási képesség alakulása

(GDP %, négy negyedéves kumulált adatok)

A 2007-2013-as uniós költségvetési ciklus lezárását követően 2016-ban és 2017-ben visszafogottabban alakult a tőkefinanszírozás egyenlege. 2017-ben a külfölddel szembeni finanszírozási képesség a GDP 4,1%-át tette ki, ami ugyan elmarad a korábbi évek kiugróan magas értékétől, ám fontos hangsúlyozni, hogy régiós összehasonlításban Magyarország a külső egyensúlyi folyamatok tekintetében továbbra is kiemelkedő helyzetben van.

A folyó fizetési mérleg egyenlege szintén mérséklődött a 2016-ban mért rekord értékhez képest, azonban összességében az aktívum így is jelentős maradt, a GDP 2,9%-nak felelt meg. Az egyenlegcsökkenés főként annak tulajdonítható, hogy a növekvő beruházási aktivitás, annak magas importtartalma miatt csökkentette a külkereskedelmi többletét. A folyamathoz emellett hozzájárult a háztartások fogyasztásának bővülése és a kedvezőtlen cserearány-alakulás is.

A jövedelmeket tekintve bár az adósságállomány és a hozamszint csökkenése miatt tovább mérséklődött a kamatkidrás, ezt ellensúlyozta a külföldi tulajdonú vállalatok növekvő jövedelme, valamint az országhatáron kívül dolgozók számának csökkenésével egyidejűleg realizálódó alacsonyabb munkajövedelem hazaáramlás.

Emellett fontos kiemelni, hogy a magas finanszírozási képesség a külső adósság töretlen csökkenésével párosult az elmúlt években. A folyamat elsősorban az államháztartás, másodsorban a vállalatok és a háztartások adósságtörlesztéséhez köthetően 2017-ben is folytatódott. Ennek megfelelően a 2010 végén mért 112,7%-ról 2017 végére 60,1%-ra csökkent a nemzetgazdaság GDP-arányos bruttó külfölddel szembeni adóssága. Köszönhetően a külfölddel szembeni jelentős, a GDP 47%-át kitevő eszközállománynak a nettó adósság a GDP 13,1%-ra mérséklődött, amelynek mértéke így a régióban - a világ többi országát nettó értelemben hitelező - Csehország után Magyarországon a második legalacsonyabb. A külső adósság döntő része az államháztartáshoz köthető, azonban ennek értéke a kötvények és hitelek törlesztésével évről évre csökken.

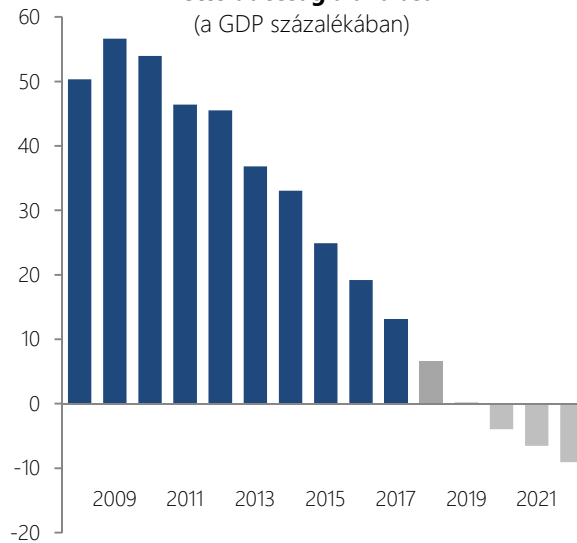
Az elkövetkező időszakban a külkereskedelmi aktívumához változatlanul hozzájárul majd a szolgáltatások teljesítménye, valamint a jelentős bővülést mutató feldolgozóipar. Bár a növekvő belföldi kereslet mérsékelheti a külkereskedelmi egyenleg többletét, ugyanakkor ezt ellensúlyozza az áruforgalom dinamikus bővülése, amelyet a Kormány iparstratégiája mellett a feldolgozóipari nagyvállalatok már bejelentett kapacitásbővítései is támogatnak, valamint az uniós források gazdaságfejlesztésre történő felhasználása is.

A jövedelemegyenleg tekintetében egyfelől az adósság dinamikus leépülésének köszönhetően tovább mérséklődhetnek a kamatkidrások, azonban a külföldi vállalatok növekvő eredménye ellensúlyozza ezt a folyamatot. Végezetül a finanszírozási képesség alakulása szempontjából meghatározó uniós tőkefinanszírozás felhasználása 2018-ban és 2019-ben

jelentősen felfuthat, majd ezt követően méréskeltebb szinten alakulhat.

Összességében tehát főként a belső kereslet növekedésére visszavezethetően átmenetileg mérséklődhet a külkereskedelmi többlet. Emellett a 2019 utáni időszakban a visszafogottabb EU-forrásbeáramlás együttes eredményeként a külfölddel szembeni finanszírozási képesség alacsonyabb értéken, a GDP 4%-a körül normalizálódhat. Mindazonáltal a tartósan fennálló masszív többlet és a dinamikus gazdasági növekedés eredményeként tovább javulhat az ország külfölddel szembeni finanszírozási pozíciója. Ennek eredményeként Magyarország 2020-ra a félévszázados adósi pozíció után a külfölddel szemben nettó hitelezővé válhat (2.26. ábra).

2.26. ábra: A külfölddel szemben fennálló nettó adósság alakulása

2.7 A KORMÁNYZATI INTÉZKEDÉSEK GAZDASÁGI HATÁSAINAK VIZSGÁLATA

Jelen fejezet a 2017-es konvergencia program megjelenése óta meghozott fontosabb kormányzati intézkedések makrogazdasági hatásvizsgálatát tartalmazza. Az elemzés a Nemzetgazdasági Minisztérium DINAMO-modelljének felhasználásával készült.

A DINAMO-modell struktúrája hosszú távon neoklasszikus növekedési összefüggéseken nyugszik, ugyanakkor rövidtávon különböző súrlódások lassítják az ehhez való igazodást. A modell tulajdonságai alkalmassá teszik a kormányzati intézkedésekkel kapcsolatos hatásvizsgálatok elkészítésére. Ugyanis, egyrészt a makrogazdasági változók széles körét tartalmazza, modellezve az egyes gazdasági szereplők viselkedését. Másrészt a nemzeti számlák és az államháztartás pénzügyi számlái közötti kapcsolati rendszert konzisztensen teljesíti. Harmadrészt számos olyan transzmissziós csatorna is beépítésre került a modellbe, amelyeken keresztül a fiskális változók fejtik ki hatásukat a gazdaságra.

A makrogazdasági fundamentumok kedvező alakulása – a költségvetési egyensúly megtartása mellett – számos konjunktúrát támogató, társadalom jólétét emelő kormányzati intézkedés megtételére ad lehetőséget. A hatásvizsgálat tárgyát az alábbi kormányzati lépések képezték (2.1. táblázat):

- Új állami beruházások, fejlesztések: például az építőipari ágazat technológiai korszerűsítésére, hatékonyságának növelésére irányuló támogatás, közúti intelligens kamerahálózat (VÉDA rendszer) karbantartása, üzemeltetése.
- Egészségügyi dolgozók béremelésének előrehozása a tervezetthez képest (2018-ra).
- Demográfiai csomag: például babakötvény kiterjesztése, jelzáloghitel-elengedés, bölcsőde-fejlesztés.
- Erzsébet utalvány juttatása a nyugdíjasok számára 2017-ben és 2018-ban.
- Téli rezsicsökkenés: a fűtési költségek mérséklése érdekében a háztartások 12 ezer forintos költségmérésben részesülnek.

- Szociális hozzájárulási adó további 0,5 százalékpontos mérséklése 19,5 százalékra a hatéves bér és adómegállapodás alapján.
- Célzott áfacsökkentések: sertés-belsőség, Braille-kijelzők és nyomtatók áfacsökkentése.

Az intézkedések DINAMO modellel számszerűsített makrogazdasági hatásait a 2.2. táblázat ismerteti. A legtöbb intézkedés közvetlenül, vagy közvetetten emeli a lakosság rendelkezésre álló jövedelmét, és ezáltal a fogyasztás bővülését eredményezik. A gazdaságpolitikai lépések közül szintén kiemelendők a kapacitásbővítéseket támogató intézkedések, amelyek nem csak rövid, hanem hosszú távon is javítják a gazdaság növekedési potenciálját. Végezetül a szociális hozzájárulási adó mérséklése javítja a vállalkozások jövedelmezőségét, és ezáltal a termelési tényezők iránti keresletet is erősíti. Így ösztönzőleg hat mind a beruházások, mind a foglalkoztatás alakulására is. A kormányzati intézkedések egy része mérséklőleg (például a célzott áfacsökkentés), más részük emelően (például béremelések) hatnak a fogyasztói árak alakulására; a két hatás így együttesen azonban nem eredményez érdemi inflációs nyomást. Ezzel párhuzamosan, a GDP-növekedésből származó magasabb adóbevételek részben ellensúlyozzák a pótlólagos a kormányzati intézkedések költségvetési egyenlegre gyakorolt negatív hatását.

A számszerű hatásokat tekintve az intézkedések következtében 2018-ban 0,2%-kal lehet magasabb a GDP szintje az intézkedések nélküli alappályához képest. Következésképpen, az idei évi GDP-növekedéshez 0,2 százalékponttal járulnak hozzá a közelmúltban meghozott kormányzati intézkedések. A gazdaságpolitikai lépések hosszabb távon is tovább emelik a gazdaság teljesítményét (kiváltképp 2020-ban), amelynek eredményeként 2022-ben a GDP mintegy 0,5%-át elérő mértékű lehet az intézkedések összesített hatása az alapszenárióhoz viszonyítva.

¹ A Dinamikus Nemzeti számlák Alapú Modell (DINAMO) leírása az alábbi linken érhető el:

<http://2010-2014.kormany.hu/download/5/34/41000/Dinamo%20NGM%20EI%C5%91rejelz%C3%A9si%20M%C3%B3dszertan.pdf>

2.1. táblázat: A modellezett intézkedések mértéke a GDP %-ában

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kiadást növelő intézkedések	0,07	0,29	0,14	0,48	0,44	0,42
Új állami beruházások, fejlesztések	0,00	0,00	0,09	0,44	0,40	0,38
Egészségügyi dolgozók béremelésének előrehozása	0,00	0,05	0,00	0,00	0,00	0,00
Demográfiai csomag	0,00	0,05	0,04	0,04	0,04	0,04
Erzsébet utalvány juttatása (Karácsony 2017, Húsvét 2018)	0,07	0,07	0,00	0,00	0,00	0,00
Téli rezsicsökkenés a családoknál	0,00	0,12	0,00	0,00	0,00	0,00
Bevételt csökkentő intézkedések	0,00	0,14	0,14	0,14	0,14	0,15
Szociális hozzájárulási adó 0,5 százalékpontos csökkentése	0,00	0,13	0,13	0,14	0,14	0,14
Sertés-belsőség, Braille-kijelzők és nyomtatók áfacsökkentése	0,00	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01
Összesen	0,07	0,43	0,28	0,63	0,58	0,57

Forrás: NGM számítás

Megjegyzés: a kerekítések miatt a részletek nem feltétlenül adják ki az összesített mértékeket

2.2. táblázat: Intézkedések makrogazdasági hatásai

(a változók szintjének százalékos kumulált eltérése az alappályához viszonyítva)

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
GDP	0,03	0,19	0,13	0,33	0,42	0,47
Háztartások fogyasztási kiadása	0,12	0,69	0,30	0,38	0,51	0,60
Beruházások	0,00	0,01	0,31	1,34	1,58	1,68
Export	0,00	0,01	0,01	0,00	0,00	0,00
Import	0,03	0,15	0,09	0,16	0,21	0,23
Fogyasztói árszint	0,00	-0,02	-0,03	0,00	0,03	0,06
Versenyszféra foglalkoztatás	0,01	0,13	0,08	0,14	0,20	0,20
Versenyszféra bruttó átlagkereset	0,00	0,13	0,19	0,28	0,44	0,59
Államháztartási hiány a GDP %-ában *	-0,05	-0,29	-0,17	-0,30	-0,26	-0,25

* Százalékpontos eltérés az alappályához képest

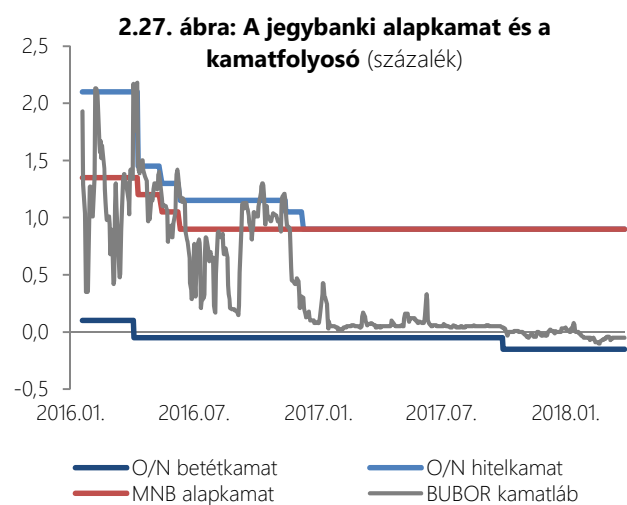
Forrás: NGM számítás a DINAMO-modell alapján.

¹ A Dinamikus Nemzeti számlák Alapú Modell (DINAMO) leírása az alábbi linken érhető el:<http://2010->[2010.kormany.hu/download/5/34/41000/Dinamo%20NGM%20EI%20C5%91rejelz%C3%A9si%20M%C3%B3dszertan.pdf](http://2010-kormany.hu/download/5/34/41000/Dinamo%20NGM%20EI%20C5%91rejelz%C3%A9si%20M%C3%B3dszertan.pdf)

2.8 MONETÁRIS ÉS ÁRFOLYAM-POLITIKA

A hatályos, Magyar Nemzeti Bankról szóló törvény a korábbi szabályozással azonos módon elsődleges célként az árstabilitás elérését és fenntartását jelöli meg. Az MNB 2001 óta az inflációs célkövetés rendszerében határozza meg a monetáris politikát. Ennek keretében a Monetáris Tanács 3%-os középtávú inflációs célt határozott meg, melyet 2015 márciusában egy ± 1 százalékpontos toleranciasávval egészített ki az esetlegesen bekövetkező gazdasági sokkok hatásának tompíthatósága érdekében. Az inflációs célkövetést a monetáris politika az alapkamat változtatásával, a lebegő árfolyamrendszer nyújtotta rugalmasság kihasználásával és nem-konvencionális eszköztárával biztosítja.

Az MNB 2017-ben tovább formálta monetáris politikai eszköztárát. A Monetáris Tanács egyfelől 2017. szeptember 20-i hatállyal -0,05%-ról -0,15%-ra csökkentette a jegybanki egynapos betét kamatlábát, növelve ezzel a kamatfolyosó aszimmetriáját. Így az immár 1,05 százalékpontos szélességűre növelt kamatfolyosó alsó határát a -0,15%-os egynapos betéti kamat alkotja, felső sávszélét pedig 2016 novembere óta változatlanul a 0,9%-os egynapos fedezett hitel képi az irányadó eszközzel együtt (2.27. ábra). A három hónapos irányadó instrumentum kamatának mértékén tehát az elmúlt évben nem változtatott a jegybank, továbbra is a 2016. májusi, 0,9%-os szinten áll.

A monetáris kondíciók lazítása érdekében az MNB tovább korlátozta a három hónapos betéti eszköz

hozzáférhetőségét, így 2017 márciusától év végéig – három lépcsőben – 750 milliárd forintról 75 milliárd forintra szűkült az irányadó instrumentum állománya. Mivel a jegybank megítélése szerint a három hónapos betétállomány fokozatos korlátozása betöltötte szerepét, mennyiségi korlátja nem csökken tovább, 2018-ban is 75 milliárd forint marad.

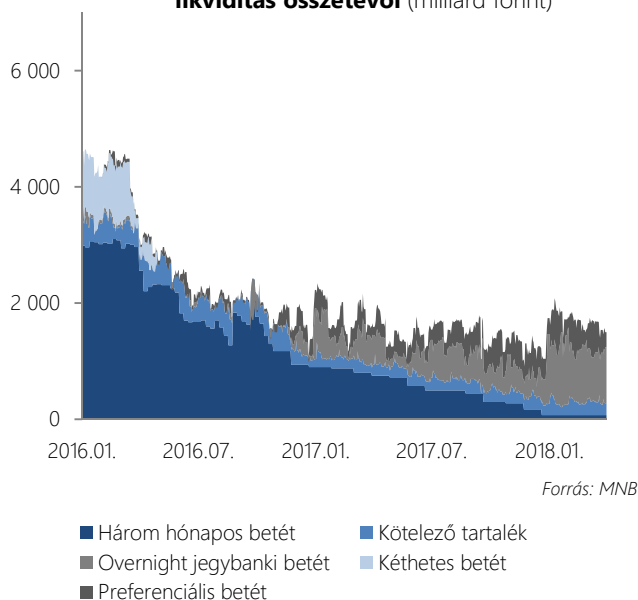
A három hónapos betétből kiszoruló likviditás az alacsony kamatozású egynapos betétbe továbbá a bankközi és az állampapírpiacra áramlott, ahol egyúttal hozamcsökkenést is generált. A bankközi hozamok csökkenéséhez az irányadó instrumentum mennyiségi korlátozásán túl a BUBOR jegyzési rendszer továbbfejlesztése is érdemben hozzájárult. Annak érdekében ugyanis, hogy a monetáris transzmisszió hatékonysága a hosszabb kamatjegyzések esetében is biztosított legyen, 2018 januárjától az MNB az 1 és 3 hónapos lejáratok után a 6 hónaposra is kiterjesztette a kötelező érvényű BUBOR árjegyzést. Ezzel egy időben az MNB a 15 bázispontos fix szpredet is 10 bázispontra csökkentette, valamint a kötelező minimális ügyletméretet is megemelte 50-50 millió forintra, így a hitelintézetek az 1 hónapos futamidőn legalább 150 millió forint, a 3 hónapos esetében 100 millió forint, míg az új lejáraton 50 millió forint értékben kötelesek bankközi hitelt nyújtani. A kötelező árjegyzés kiterjesztését követően az 1 és 6 hónapos BUBOR-jegyzés 2018. március végére 1-1 bázisponttal rendre 0,02% és 0,05%-ra csökkent, míg a 3 hónapos nem mozdult el a januári 0,03%-os szintről.

A hitelintézetek számára egységesen előírt kötelező tartalékráta nem változott, továbbra is 1%-on áll. Az elhelyezett tartalék után fizetett kamat, valamint alultartalékolás esetén a hitelintézetek által fizetendő büntetőkamat mértéke a 2004-es európai uniós csatlakozás óta megegyezik az alapkamat rátájával. A kötelező tartalék teljesülését az MNB továbbra is havi átlagban vizsgálja.

A fenti intézkedések hatására tovább csökkent a Jegybanknál elhelyezett likviditás (2.28. ábra), miközben az MNB finomhangoló swapeszközén

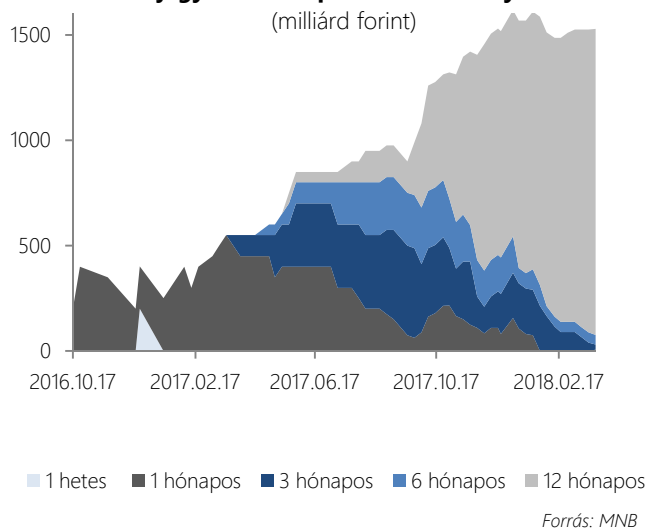
keresztül jelentős mennyiségű többletlikviditást biztosított a bankrendszer számára. A 6 és 12 hónapos lejáratokkal kibővült nem konvencionális eszköz állománya 2018 elejére 1611 milliárd forintra nőtt, lejárat szerkezete pedig lényegesen átalakult (2.29. ábra).

2.28. ábra: A jegybanknál elhelyezett banki likviditás összetevői (milliárd forint)

A tartósan alacsony kamatszintek és a korlátos irányadó instrumentum miatt a forintlikviditást nyújtó swapeszköz jelentősége felértékelődött, jelenleg stratégiai eszközként funkcionál. Azáltal ugyanis, hogy az MNB fokozatosan növelte a hosszabb lejáratú swapok állományát, hozzájárult ahhoz, hogy a monetáris lazítás a hozamgörbe minél hosszabb szakaszán érvényesülhessen.

2.29. ábra: A forintlikviditást nyújtó jegybanki swapeszköz állománya (milliárd forint)

A finomhangoló swapeszközön túl az MNB két új jegybanki eszközt is bevezetett 2018 januárjában, melyek szintén a hozamgörbe hosszú végének mérséklésére fókuszálnak. Az 5 és 10 éves MIRS kamatcsere-eszköz célja a bankok kamatkockázatának mérséklése azáltal, hogy a fix kamatozású eszközöket (állampapírok, hitelek) a Jegybank változó kamatozásúakra cseréli. Az MNB az ügyletek keretösszegét 2018 első negyedévére 300 milliárd forintban deklarálta, így 2018 végére akár 1200 milliárd forintra is bővíthet a swapállomány. 2018 januárjától emellett egy célzott jegybanki programot is elindított az MNB, melynek keretében 3 éves, illetve annál hosszabb futamidejű jelzáloglevelek másod-, illetve elsődleges piaci vásárlására kíván összpontosítani. A Jelzálogpiaci-program 2018 végére várhatóan érdemben megnöveli a piac likviditását, hisz a program mérete a mai állomány 50%-a, így a hatása igen jelentős lehet. Az új, nem-konvencionális eszközök maguk után vonhatják a hosszú állampapírhozamok további csökkenését, emellett pedig látványosan élénkíthetik a jelzálogpiacot, miközben érdemben támogatják a hosszabb kamatfixálást.

Nemzetközi szinten az látható, hogy elsősorban a javuló konjunkturális folyamatok és a lassan növekvő inflációs várakozások hatására a vezető jegybankok fokozatosan a szigorítás útjára lépnek. A Fed 2017-ben három, majd 2018. márciusban immár a Powell-vezetés alatt további egy alkalommal, 25 bázispontos lépésekkel emelte irányadó kamatát a jelenlegi 1,5-1,75%-os sávba. A piaci várakozások alapján 2018 hátralévő részében további két, 25 bázispontos emelésre van kilátás. Az Európai Központi Bank monetáris politikáján is a szigorítás enyhe jegyei mutatkoznak. Az EKB ugyanis döntött eszközvásárlási programjának fokozatos kivezetéséről: 2018 januárjától 60 milliárd euróról felére csökkentette a vásárolt eszközök mennyiségét, a program lejáratának határidejét pedig 2018 szeptemberéig meghosszabbította. A hivatalos jegybanki kommunikáció szerint azonban az EKB még huzamos ideig mérlegén tartja majd a program keretében megvásárolt eszközöket, továbbá a jelenlegi, alacsony kamatszintet is fenn kívánja tartani. 2019-ben ugyanakkor az EKB elnöki posztján az olasz Mario Draghi minden bizonnyal német vezetés követi majd, mely egy jóval dinamikusabb, a Fed kondícióihoz

gyorsabban felzárkózó monetáris politikát vonhat maga után. A mérlegfőösszeg összehúzása azonban – a Fed mintájára – csak nagyon lassú ütemben várható. Az MNB a nemzetközi szigorítások ellenére továbbra is fenn kívánja tartani laza monetáris kondícióit, így a

2.9 PÉNZÜGYI SZÉKTOR

A 2017. év egészét nézve a nem pénzügyi vállalatok hitelállományának tranzakció alapú változása jelentős javulást mutatott. Az árfolyamtisztított éves növekedési ütem korrekciók nélkül a teljes vállalati szektor esetében elérte a 10,4%-ot, a kkv szektornál pedig a mutató rekordszintű, 11,4%-os értéket vett fel. A kimagasló hitelnövekedésben kiemelkedő szerepet játszott a kkv szektor, ugyanis 2017-ben a tranzakciók mintegy 65%-a (401 milliárd forint) köthető hozzájuk.

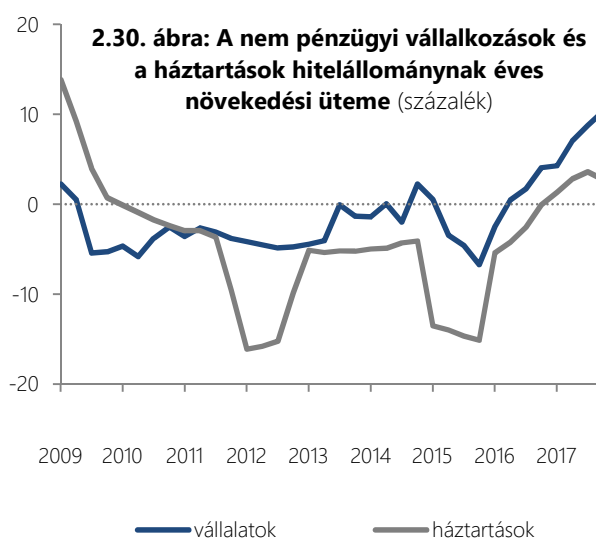
A vállalati hitelállomány dinamikus bővüléséhez a Növekedési Hitelprogram fennmaradó hitelrészeinek lehívása (132 milliárd forint), valamint a Földvásárlási Hitelprogram áthúzódó folyósításai mellett a 2017. május 24-én elindított Piaci Hitelprogram (PHP) második szakasza is érdemben hozzájárult. A swap-ügyletek létrejötteként 2017 januárjában 16 hitelintézet vállalata a nettó éves kkv hitelkihelyezéseik mintegy 227 milliárd forinttal történő bővítését, melynek az év végére várakozáson felüli mértékben, 250%-ban sikerült eleget tenniük.

A Programban résztvevő hitelintézetek 2018-ra vonatkozóan nem csökkentették hitelezési vállalásaikat, így a kkv-hitelállomány várhatóan a következő negyedévekben is dinamikus növekedés elé néz.

A 90 napos késedelmet meghaladó vállalati hitelek állománya a 2012-es csúcs óta (1337 milliárd forint) folyamatos csökkenő trendet követ. A nem pénzügyi vállalatok nem teljesítő hiteleinek aránya az elmúlt egy évben mintegy 110 milliárd forinttal (azaz 2,1 százalékponttal) 3,3%-ra zsugorodott, míg a kkv-k esetében jelentősebb, 212 milliárd forintos (-7 százalékpont) mérséklődés volt tapasztalható, az NPL ráta 9%-on állt. 2017-ben a nem teljesítő hitelek állományában végbement látványos zsugorodás a

piaci szereplők sem számolnak kamatemeléssel egészen 2020 első negyedévéig.

kereskedelmi bankok jelentős követelésértékesítésének és veszteségeírásának köszönhető, melyet jól tükröz, hogy az NPL ráta zsugorodását csupán elenyésző mértékben (-0,02%-ban) befolyásolta a teljes vállalati szektor hitelállományának változása.

Forrás: MNB

A háztartások hiteleinek tekintetében is pozitív trendek figyelhetők meg. A továbbra is alacsony kamatkörnyezet, a növekedő reálbérek és a bővülő ingatlanpiac kedvező hitelezési feltételeket teremtettek, ennek megfelelően 2017-ben tovább emelkedett a háztartások hiteleinek állománya.

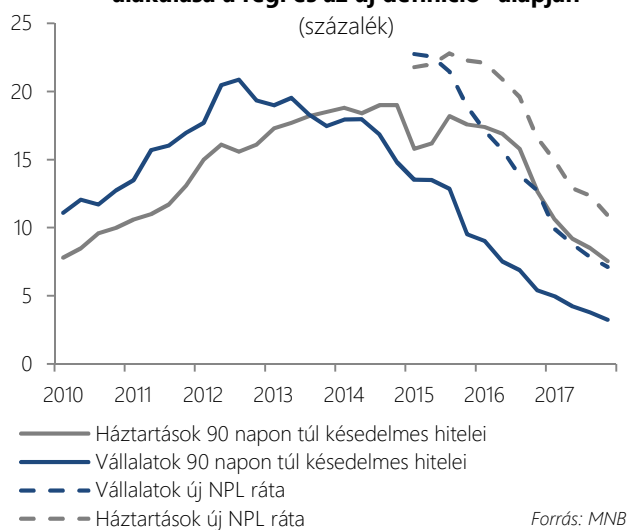
A háztartások hitelállománya a növekvő hiteltörlesztések ellenére 2017-ben 156 milliárd forinttal bővült az elmúlt 9 év legnagyobb emelkedését eredményezve, ami 2,7%-os növekedési ütemet jelent.

2017-ben a hitelintézetek a 2016. évi 1051 milliárd forintnál 22%-kal több, 1278 milliárd forint új hitelt folyósítottak a háztartások számára. A lakáscélú hitelek folyósítása 182 milliárd forinttal emelkedett

elsősorban az ingatlanpiac további bővülésének hatására, emellett a CSOK is jótékonyan hatott a hitelkihelyezésre. A fogyasztási hitelek 102 milliárd forinttal emelkedtek, amelyet leginkább a kiskereskedelmi forgalomnövekedés húzott.

A 90 napnál nagyobb késedelemben lévő adósok aránya a hitelintézeteknél 2017 végén 7,6% volt, 2016-höz képest jelentősen, 5,2 százalékponttal csökkent, amelyet szinte teljes egészében a nem teljesítő állomány leépülése magyaráz.

2.31. ábra: A magánszektor NPL rátájának alakulása a régi és az új definíció* alapján
(százalék)

Forrás: MNB

* A 90 napos késedelemmel nem rendelkező követeléseket is besorolhatják az NPL kategóriába, ha olyan információ áll rendelkezésükre, amely alapján feltételezhető, hogy az adós nem lesz képes rendezni tartozását.

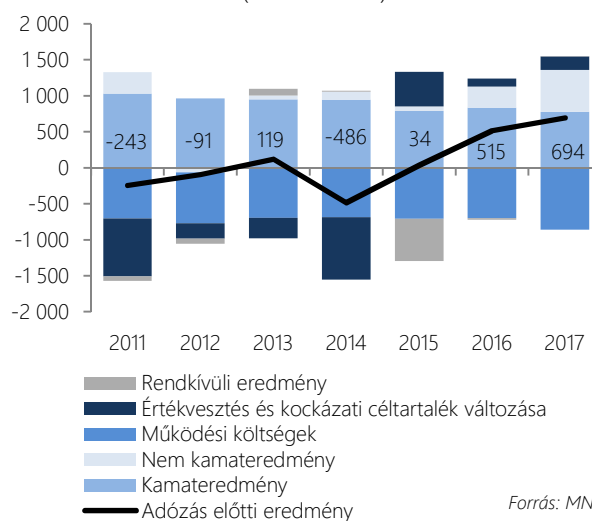
A Kormány is számos programmal segítette a nem teljesítő adósok helyzetén, melyek közül a legfontosabb a Nemzeti Eszközkezelő. A Nemzeti Eszközkezelő 2017 végéig 132 milliárd forint költségvetési forrás felhasználásával 312 milliárd forinttal csökkentette a pénzügyi intézetek fizetéseképtelen követelésállományát. A Nemzeti Eszközkezelő megvásárolja a legrosszabb anyagi helyzetben lévő adósok ingatlanát, a volt tulajdonosok pedig bérlőként továbbra is az otthonukban maradhatnak. A Nemzeti Eszközkezelő programjának keretében 2017 végéig közel 42 ezer ingatlant ajánlottak fel, melyből mintegy 35 ezer ingatlan esetében bebizonyosodott, hogy minden feltételnek megfelelnek és már a pénzügyi rendezés is megtörtént.

A 2017-es év kiemelkedően eredményesnek bizonyult a jövedelmezőség szempontjából is, hiszen

megdőlt a mindenkori eredményrekord, 632 milliárd forintos adózás utáni profittal zárta az évet a magyar bankszektor, mely 17,6%-os, 12 havi gördülő tőkearányos megtérülést eredményezett. Figyelemre méltó, hogy a sajáttőke-arányos eredményesség 10 év után visszatért a válság előtti szintre, újra kiemelkedően jövedelmezőnek tekinthető a banküzemeltetés Magyarországon. Komplex, bankrendszer szintű költségreform szükségességére utal ugyanakkor a tény, miszerint 2017-ben egyúttal az éves szintű költségrekord is megdőlt 859 milliárd forinttal.

Az eredményt az előző évhez képest nagyobb mértékben emelte a jutalék- és díjeredmény (a nem kamateredmény), amely az alacsony kamatkörnyezet mérséklődő eredményhatását is ellensúlyozni tudta. A működési költségek ugyanakkor 2016-hoz képest jelentősebb mértékben rontották az eredményt.

2.32. ábra: A hitelintézeti szektor éves eredménye
(milliárd forint)

Forrás: MNB

A magyar bankszektor tőkésítettsége és likviditása nemzetközi összehasonlításban is kiemelkedő. A teljes tőkeemfelelési mutató 20% feletti, míg a CET1 tőkeemfelelési mutató is meghaladja a 18%-ot. A korábbi évekhez hasonlóan 2017-ben szintén megfelelő mértékű likvid tartalékkal üzemelt a magyar bankszektor, a rendszerszintű likviditásfedezeti mutató közel 200%-os. Az éven túli likviditási tartalék is kiemelkedő nagyságú, a nettó stabil finanszírozási mutató (NSFR) szeptember végén csaknem 130%-on állt. A fentiek mellett pedig bőven van tér a hitelezési aktivitás fokozására,

illetve további intenzív portfóliótisztításra. Figyelemre int ugyanakkor, hogy egyre népszerűbbek a jelenleg alacsony kamatlábú, változó kamatozású hitelkonstrukciók, ami potenciális kockázatként épül fel a magyar bankrendszerben. Emiatt elengedhetetlen a pénzügyi tudatosság fokozása és a változó kamatozású hitelekhez kapcsolódó kockázatok köztudatba ültetése. Mindazonáltal a bankszektor rendszerkockázata jelentősen mérséklődött a makroprudenciális szabályozás fejlesztése óta, melyek előremutatónan támogatták a lejárat- és denominációs összhang megteremtését az LCR és NSFR mutatók, a jelzáloghitel-finanszírozás és a devizafinanszírozás megfelelési mutató, illetve a devizaegyensúly mutató bevezetése által. A fogyasztóbarát lakáshitelekkel együttesen a makroprudenciális eszköztár lényeges elemeként az adósságfék szabályok segítik a fogyasztóvédelmet és a transzparenciát, míg a kockázati koncentráció csökkentését a rendszerkockázati szempontból fontos intézmények többlettőke-követelménye, illetve a problémás kereskedelmi ingatlankitettségek utáni tőkepuffer-képzés szolgálja.

A hazai bankrendszer a korábbi évekhez képest kedvezőbb hatással bír a gazdasági növekedésre, a dinamikus bővülés pénzügyi hátterét támogatta a bankrendszer stabilitása, jövedelmezősége és egyre aktívabb hitelezése. Bár a magyar bankrendszer számos területén jelentős fejlődés bontakozott ki, a pénzügyi tudatosság fokozása, a bankokkal szembeni bizalom és az átláthatóság növelése fontos lépés a jövőre nézve, a fogyasztóbarát lakáshitel konstrukció népszerűsége egyértelműen alátámasztja az ez iránt mutatkozó fogyasztói igényt. A bankrendszer digitalizációja, a fiókhálózat felülvizsgálata és az ezáltal működésiköltség-csökkentés további fejlődést eredményezhet a magyar bankszektorban.

Pénzügyi tudatosság fejlesztése Magyarországon – „Okosan a pénzzel” stratégia

A pénzügyi ismeretek megfelelő elsajátítása elengedhetetlen ahhoz, hogy tudatos, megfontolt és

ésszerű döntéseket hozzunk pénzügyeinkről. Magyarországon kiemelt társadalmi és gazdasági prioritás a pénzügyi tudatosság fejlesztése, ugyanis ez hozzájárul a pénzügyi intézményrendszer stabil, egészséges működéséhez és Magyarország versenyképességének növekedéséhez. E célok elérése érdekében alkotta meg és fogadta el a Kormány a Pénzügyi Tudatosság Fejlesztésének Stratégiáját (1919/2017. (XII.08) számú Korm. határozat). A stratégia hét fő célt jelöl meg.

- A köznevelés rendszerén belüli valós pénzügyi edukáció megteremtése, erősítése, általánossá tétele.
- A tudatos pénzügyi magatartás alapjainak és a háztartások pénzügyi stressztűrő képességének erősítése.
- Körültekintő pénzügyi döntéseket előmozdító szemlélet megteremtése és a tudatos pénzügyi fogyasztói magatartást támogató intézmények/infrastruktúrák létrehozása és széles körű megismertetése.
- Öngondoskodási szemlélet erősítése.
- Pénzügyi alapszolgáltatásokhoz való hozzáférés, pénzügyi beilleszkedés mértékének növelése (financial inclusion).
- A készpénzkímélő fizetési eszközök használatának ösztönzése, készpénzhasználat súlyának csökkentése.
- Körültekintő hitelfelvétel támogatása.

Az elkészült stratégia 7 évet ölel fel (2017-től 2023-ig), kétéves cselekvési tervekre bontva annak gyakorlati megvalósítását. A 2017. október 30-án megalakult Nemzeti Pénzügyi Tudatosság Munkacsoport (NPMCS) feladata a cselekvési tervek végrehajtásának operatív koordinálása, a szükséges adatszolgáltatási és jelentési rend kialakítása, valamint a visszamérések értékelése, javaslattétel az esetleges korrekcióra. Az NPMCS-ba tagokat delegál az NGM, az EMMI, a MNB, a MNB Pénziránytű Alapítvány, az ÁSZ, a KSH és a Magyar Államkincstár.

3. A KORMÁNYZATI SEKTOR HIÁNYA ÉS ADÓSSÁGA

3.1 KÖLTSÉGVETÉS-POLITIKAI CÉLOK

Az elmúlt években végrehajtott költségvetési konszolidáció eredményes és fenntartható volt. A kormányzati szektor hiánya 2012 óta a GDP 3%-a alatt van, a középtávú költségvetési célkitűzés (MTO) 2 év kivételével minden évben, sőt az elmúlt 6 év átlagában nézve is jelentősen túlteljesült és ennek megfelelően folyamatosan, évről-évre mérséklődik az államadósság GDP-hez viszonyított aránya. A kormányzati szektor hiánya évek óta alacsonyabb a kitűzött céloknál, amiben nagy szerepet játszik, hogy a költségvetési tervezés során a kormányzat prudens megközelítést alkalmaz.

A 2017. év eredményeit is tekintetbe véve a Kormány az előző konvergencia programban kitűzött hiánycélokon nem változtatott. Az államadósság további csökkenését biztosító, változatlanul jóval a GDP 3%-a alatt maradó hiányt mutató fiskális pálya továbbra is támogatja a gazdasági növekedést, ami hozzájárul a gazdaság- és társadalompolitikai prioritások érvényesítéséhez.

A globális pénzügyi és gazdasági válság kezelésének nemzetközi és hazai tapasztalatai azt mutatják, hogy a monetáris politika jelentős szerepet töltött be a gazdaság növekedési pályára való állításában, de a hosszabb távon a monetáris politika önmagában nem képes a növekedést ösztönözni. Ezért, abban az esetben, ha rendelkezésre áll a megfelelő költségvetési mozgástér, akkor annak óvatos, a tartósan és biztonságosan 3% alatti hiánnyal

összhangban lévő (továbbá a magas adósságállománnyal rendelkező országokban az adósságcsökkentési célokat is szem előtt tartó) módon történő felhasználása indokolt a növekedés erősítése érdekében. A gazdaság tartósan magas növekedési pályára állítása következtében a költségvetési hiánypálya 2019-től csökken, 2022-re a deficit a GDP 0,5%-ára mérséklődik. Tekintettel arra, hogy a már meghozott és tervezett kormányzati intézkedések következtében erősödik a magyar gazdaság növekedési potenciálja, a ciklikus hatásoktól megtisztított egyenleg jelentősen javul és a számítások szerint 2020-tól kezdve túlteljesíti a középtávú költségvetési célkitűzést (MTO).

A 2011 óta egy minimális megtorpanást kivéve folyamatosan mérséklődik a GDP-arányos államadósság, amely várhatóan meredekebb csökkenési pályára áll a konvergencia program időhorizontján. Az adósságráta csökkenésének mértéke a következő években jóval meghaladja azt az ütemet, amelyet az uniós adósságcsökkentési „benchmark” előír. Ebben fontos szerepet játszik, hogy a gazdasági felzárkózást is biztosító gyors növekedés és a csökkenő hiány egyaránt a viszonylag gyors ütemű adósságráta-csökkenés irányába hat. A bruttó államadósság GDP-hez viszonyított aránya a 2011. évi 80,5%-ról 2017 végére 73,6%-ra süllyedt. A konvergencia program időhorizontján az adósságráta további mintegy 14 százalékponttal mérséklődhet és így a 60%-os referencia érték alá kerülhet.

3.1. táblázat: Középtávú költségvetési pálya (GDP %-ában)

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kormányzati szektor egyenlege	--2,0	-2,4	-1,8	-1,5	-1,2	-0,5
Strukturális egyenleg	-1,7	-2,1	-1,7	-1,4	-1,2	-0,6
Bruttó államadósság	73,6	73,2	69,6	66,7	63,4	59,7

Forrás: KSH, MNB, NGM számítás

3.2A 2017. ÉVI KÖLTSÉGVETÉS TELJESÜLÉSE

Az előző évekhez hasonlóan 2017-ben is a tervezettnél kedvezőbben alakultak az államháztartási folyamatok. A kormányzati szektor ESA2010 szerinti hiánya a GDP 2,0%-a volt a Kormány eredetileg kitűzött 2,4%-os hiánycéljával szemben.

Az államháztartás központi alrendszerének pénzforgalmi hiánya 1973,9 milliárd forint lett 2017-ben, ami az előző évinél 1150 milliárd forinttal magasabb. Ennek hátterében nagyrészt az áll, hogy míg az uniós projektekhez kapcsolódó kifizetések nagyban meghaladták az előző évi szintet, és a módosított törvényi előírányt, addig a költségvetésbe érkező uniós bevételek nagyságrendje lényegesen elmaradt az uniós kifizetésektől, annak mindössze 39,7%-át tette ki. Így a költségvetés az év folyamán megelőlegezte az uniós támogatásokat a programok kedvezményezettjeinek. Az ún. „jó adózók” áfa-visszaautalási határidejének 75 napról 45 napra rövidítése mintegy 200-210 milliárd forinttal csökkentette a pénzforgalmi egyenleget. Az uniós kiadások esetén csak a felhasznált uniós forrás hazai társfinanszírozásának értéke jelent az ESA2010 szerint egyenlegromlást és áfa-visszaautalási határidő módosítása sem érinti az eredményszemléletű hiányszámot, ami így az előírázatnál magasabb pénzforgalmi hiány ellenére kedvezőbben teljesült.

Bevételi oldal

A 2017. évi költségvetésben egyrészt érvényesültek a korábban megkezdett adócsökkentések (családi adókedvezmény növelése, bankadó mérséklése, áfa csökkentés az alapvető élelmiszereknél és éttermi szolgáltatásoknál, illetve az internet szolgáltatásnál). Másrészt, az előbbiek életszínvonal növelő hatását is tovább erősítve, elindult a hatéves bérmegállapodás, amelynek értelmében a szociális hozzájárulási adó kulcsa és a társasági adókulcs csökkent, a minimálbér valamint a garantált bérminimum jelentősen megemelkedett 2017. január 1-től.

A hatéves bérmegállapodás hatására dinamizálódó munkaerőpiaci és az élénkülő fogyasztás növelték az adóalapokat.

2017-ben mintegy 630 milliárd forinttal több adó- és járulékbévételek érkeztek, mint 2016-ban. Az adó- és járulékcsoportok hatásait bőven ellentételezték a kedvező gazdasági folyamatok. A nagyobb bériáramlás következtében mintegy 200 milliárd forinttal magasabb bevétel realizálódott a személyi jövedelemadóból 2016-hoz képest. Az általános forgalmi adó bevétel 235 milliárd forinttal magasabb lett. A társasági adóból 625 milliárd forint bevétel keletkezett, ami az előző évitől 58 milliárd forinttal maradt el.

A hatéves bérmegállapodás munkapiacot érintő változásainak költségvetési egyenlegre gyakorolt hatása 2017-ben összességében enyhén pozitív, az eredetileg vártól mintegy 20 milliárd forinttal kedvezőbb lett.

Kiadási oldal

A kiadási oldal végrehajtása kapcsán a legfontosabb, hogy a költségvetéspolitikai biztosította a Kormány gazdaság- és társadalom-politikai prioritásainak érvényesülését.

Folytatódott a közszférában a megkezdett életpályamodellek, illetve az év során további, a költségvetési szféra béreit érintő döntésekre került sor (pedagógus szakképzettséggel vagy végzettséggel nem rendelkező nevelő és oktató munkát közvetlenül segítők átlagbére emelkedett, az egészségügyi alapellátásban foglalkoztatott védőnők 33 ezer forintos havi bérpótlékban részesültek). Az életpályamodellek eredményeként a szociális hozzájárulási adó csökkenése ellenére 271 milliárd forinttal magasabb volt a kormányzati szektor bértömege. Továbbá az eredeti tervekkel 114 milliárd forinttal több bérikiadást fedezett a költségvetés a minimálbér és garantált bérminimum emeléséhez, az állami vállalatok körében végrehajtott béremelésekhez, továbbá egyes ágazati bérintézkedésekhez (pl. igazságügyi alkalmazottak béremelése) kapcsolódóan.

A lakásépítésre fordított támogatások összege dinamikusabban nőtt. Az előző évhez képest 25%-kal nagyobbak a lakástámogatási célú kiadások,

köszönhetően a bevezetett kormányzati programoknak, a CSOK rendszerének és az áfacsökkenésnek.

Az állami vagyonnal kapcsolatos kiadások összege elérte 442 milliárd forintot 2017-ben. Ennek meghatározó tételeit az állami tulajdonú társaságoknak biztosított forrásjuttatások, illetve az ingatlanprojektek kiadásai (beleértve az iparpark-fejlesztésre szánt forrásbiztosítást is) jelentették.

A gyógyító-megelőző ellátásokra szánt források 106 milliárd forinttal haladták meg az előző évi szintet az egészségügyi ágazatban végrehajtott béremelések és a kórházak pénzügyi helyzetének rendezésére fordított többletforrások következtében.

A munkaerő-piaci intézkedések elfogadásának hatására magasabb lett a bérkiáramlás és az infláció is, így ehhez igazodóan 1,6%-os, a költségvetési törvényben szereplőnél magasabb nyugdíjmelésről döntött a Kormány az év elején. Novemberben az inflációs várakozások újbóli emelése miatt minden nyugdíjban és nyugdíjszerű ellátásban részesülő személy további 0,8%-os egyszeri nyugdíjkiegészítésben részesült. A kapcsolódó költségvetési forrásigény meghaladta a 27 milliárd forintot. Ezen kívül nyugdíjprémiumban is részesültek az időskorúak, mivel a GDP növekedés a 3,5%-ot meghaladta. Az előzőekkel összehangban nyugellátásokra 118,6 milliárd forinttal költött többet a költségvetés tavaly, mint a 2016-ban, és 71 milliárddal többet, mint az eredeti törvényi előirányzat. Az év végén 10.000 forint összegű étkezési Erzsébet utalványt is kapott minden nyugdíjban és nyugdíjszerű ellátásban részesülő személy, ami 26 milliárd forint többletkiadást jelentett.

A Gyed, táppénz és egyéb egészségbiztosítási pénzbeli kiadásokra 39 milliárd forinttal, a gyógyszer és gyógyászati segédeszköz kiadásokra pedig mintegy 8 milliárd forinttal költött többet az állam, mint 2016-ban.

A közmunkaprogramok kiadásai pénzforgalomban az előző évihez képest mintegy 30 milliárd forinttal csökkentek a kedvező munkapiaci folyamatoknak és a rendszer hatékonyabbá tételének a következtében.

Az uniós módszertan szerinti nettó kamatkidadásokban az eredeti előirányzathoz képest mintegy 30 milliárd forint megtakarítás képződött a tervet jóval meghaladó pénzforgalmi hiány ellenére. Ezt a magyar állampapírok befektetési kategóriába kerülése és – részben ezzel is összefüggésben – a csökkenő állampapírhozamok eredményezték.

Az uniós kifizetések gyorsítása (közvetve a gazdaság élénkítése) érdekében hozott kormányzati intézkedések eredményeként a költségvetési tervet 316 milliárd forinttal meghaladó uniós kifizetésre került sor. A többletek jelentős részben előlegfizetést jelentettek, mely által biztosított a projektek ütemezett előrehaladáshoz szükséges likviditás. A kifizetésekhez kapcsolódó uniós forrásrészt az Európai Bizottság 2017-ben csak részben térítette meg, így a költségvetésnek közel 1.000 Mrd Ft összegben kellett előfinanszírozást nyújtania.

A konzervatív tervezés és az államháztartási folyamatok 2017. évi kedvező alakulása lehetőséget adott év közepén, majd év végén a fiskális mozgástér kihasználására a hiánycél és az államadósság-csökkenés veszélyeztetése nélkül.

Az év közepén a kedvező költségvetési folyamatok (bevételi többletek, kiadási megtakarítások) lehetővé tették, hogy a 2017. évi költségvetési törvény módosítása keretében, a hiánycél módosítása nélkül, mintegy 200 milliárd forint többletkiadásra kerüljön sor gazdaságfejlesztési célokra (Beruházás Előkészítési Alap Beszállítói Cselekvési Terv, közúthálózat felújítás és korszerűsítés, kötöttpályás járműgyártás fejlesztés), szociális és egészségügyi feladatokra (bölcsődei és kórházi fejlesztések, infrastrukturális beruházások), az ország védelmi képességének megerősítésére (helikopterek megújítása), egyes önkormányzati fejlesztési projektekre, egyházi, kulturális és oktatási programokra.

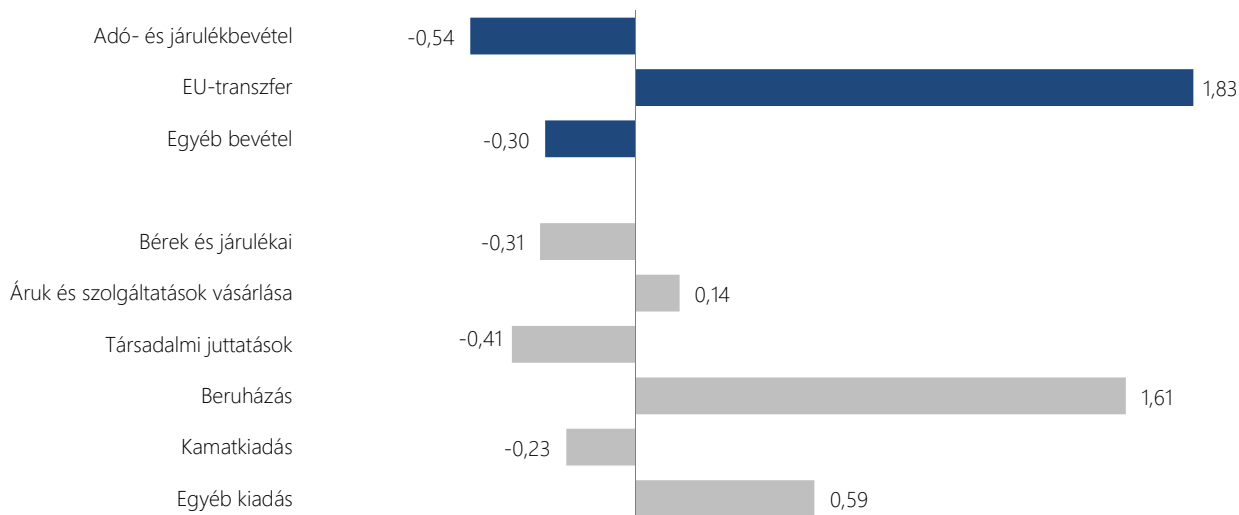
Az év végén a Kormány 215 milliárd forint összegben közérdekű feladatok többletfinanszírozásáról döntött a képződött megtakarítások felhasználásával. E források kedvezményezettjei többek közt az egyházak (88 milliárd forint), a határon túli szervezetek (33 milliárd forint) voltak; sportinfrastruktúra-fejlesztésre, sport célra, turisztikai és egyéb kiemelt beruházásokra (71 milliárd forint), kulturális célokra (8 milliárd

forint), oktatási- egészségügyi intézményeknek (9 milliárd forint), helyi önkormányzatoknak (3 milliárd

forint) valamint civil szervezeteknek jutott többletforrás.

3.1. ábra: Főbb bevételek és kiadások változása 2018-2017

(a GDP %-ában, százalékpont)

Forrás: NGM számítás

3.3 A 2018. ÉVI KÖLTSÉGVETÉS

A 2018. évi költségvetés az eddigi prioritások folytatásával, kiszélesítésével és új intézkedésekkel egyaránt számol. A közszférában folytatódik a bérek dinamikus emelkedése. A nyugdíjak nemcsak megőrzik reálértéküket, hanem a gazdasági növekedésre tekintettel nyugdíj-prémium kifizetésére is sor kerül. Az otthonteremtés támogatása növekszik és folytatódott a hatéves bérmegállapodás eredményeként 2017-ben megkezdett adócsökkentési program.

A Kormány a 2018. évre a GDP 2,4%-ában határozta meg a hiánycélt. A kitűzött költségvetési hiánycél és a gyorsuló növekedés mellett az államadósság GDP-hez viszonyított aránya a 2017-es számottevő, 2%-pontot meghaladó csökkenést követően, a költségvetés likvid pénzügyi eszközei állományának emelkedése mellett mintegy 0,4%-ponttal mérséklődhet.

A 2017-es hiánycéllal azonos, 2,4%-os deficitcél indokolták a gazdasági növekedési potenciált emelő szerkezeti reformok, amelyekre a hat évre szóló bérmegállapodás keretében bejelentett adóváltozások révén került sor, és amelyek közvetlen

hatása a kormányzati szektor egyenlegére a GDP 1,6%-át teszi ki.

A 2018. évi költségvetésben a megelőző évek költségvetéséhez hasonlóan az előre nem várt kockázatok kivédésére a kormányzat ismételten három típusú központi tartalékot képzett: az Országvédelmi Alap előirányzatát, a rendkívüli kormányzati intézkedések tartalékát, valamint a költségvetési fejezetenként megképzett stabilitási tartalékot.

A kedvező munkaerőpiaci folyamatok, a hatéves bérmegállapodás és a költségvetési bérintézkedések eredményeként lényegesen és várhatóan a költségvetési előirányzatot meghaladóan növekednek a foglalkoztatáshoz kapcsolódó különféle bevételek. A többi adónem esetében összességében a tervhez közeli teljesülés várható. A személyi jövedelemadónál úgy látunk 11 százalékkal magasabb teljesülést, hogy változatlanul az EU egyik legalacsonyabb, 15 százalékos kulcsával adózunk.

2018-ban további adócsökkentésekre került sor. A hatéves bérmegállapodás keretében a szociális hozzájárulási adó mértéke 2018. január 1-től további 2,5 százalékponttal csökkent és így 19,5%-ra mérséklődött. 2018. január 1-től a hal, a sertésbelső, a Braille-nyomtatók és -kijelzők áfa kulcsa 27%-ról 5%-ra, az éttermi szolgáltatás és az internet-szolgáltatás áfája 18%-ról 5%-ra csökkent. Az ingatlan-bérbeadásból származó jövedelmet terhelő egészségügyi hozzájárulás megszűnt, ami egyszerűsíti az adminisztrációt és elősegíti a lakásbérletből származó jövedelmek kifehéritését.

A kötelezettségeiknek maradéktalanul megfelelő vállalkozások terheinek további csökkentése érdekében, az objektív feltételek vizsgálatán alapuló *minősítési rendszer keretében, az* általános forgalmi adó kiutalásának határideje 45 napról 30 napra csökkent a megbízható adózók esetében 2018-ban. Az intézkedés eredményeként 2018 februárjában 220 milliárd forinttal magasabb visszatérítést könyvelhetett el a költségvetés. A határidő rövidítésből származó többletkiadás az eredményzempléletű hiányt nem érinti.

A gazdaság fehéritését, a nagyobb adóhatékonyságot célozza a Nemzeti Adó- és Vámhivatal Stratégiai Megújulásának Programja, melynek keretében a NAV működését, hatékonyságát érintő programok valósulnak meg.

2018-ban újabb lendületet kap az otthonteremtési program, mely a családok lakáshoz jutását és a lakáskörülményeinek javítását tűzte ki célul. Az programhoz kapcsolódó támogatási formákra vonatkozóan több jelentős változás is történt, ami a program gyorsabb felfutásával járhat. A használt lakásvásárláshoz és bővítési munkálatokhoz igényelt támogatás esetén sem kizáró tényező már a meglévő egyéb lakóingatlan, valamint adott feltételek teljesítése esetén az EGT tagállamokból hazatérő családok is igényelhetik a támogatást. Az adminisztratív terhek nagymértékű csökkenésére is sor került. Az áfa-visszatérítés lehetőségével a nyugdíjasok is élhetnek, továbbá a kamattámogatott kölcsönnél a hitelképtelen igénylők szülei vagy közeli hozzátartozói adóstársként bevonhatóak a kölcsönügyletbe a három vagy többgyermekes

családok esetében. A költségvetési támogatások az előző évhez képest közel negyedével bővíthetnek.

A családok helyzetének javítását szolgálta a családi adókedvezmény mértékének növelése is. A kétgyermekes családok esetében 2018-tól gyermekenként 17,5 ezer forintra emelkedett a havonta igénybe vehető adókedvezmény összege, azaz a kétgyermekes családok jövedelme éves szinten 60 ezer forinttal emelkedik 2017-hez képest. A családalapítás és a házasságkötés támogatása érdekében az első házások kedvezménye 2017-től a családi kedvezménytől függetlenül igénybe vehető. 2018-tól Kormány többletforrásokat biztosított a kedvező demográfiai folyamatok erősítése érdekében. A "*családi akcióterv*" keretében jelentős bölcsődefejlesztés kezdődött. Három vagy több gyermek esetén a teljes diákhitel tartozás elengedésre kerül, 2 gyermek esetén a tartozás felét vállalja át az állam. A diplomás GYED időtartama 1 évvel meghosszabbodott. A jelzáloghitellel rendelkező családok a harmadik és további gyermekek esetén 1-1 millió forintot leírhatnak a tartozásukból. Az akcióterv negyedik elemeként a külföldön tartózkodó vagy élő családok számára is elérhető vált a babakötvény, valamint az anyasági támogatás.

A kedvező munkaerőpiaci helyzethez igazodva a *közmunka program kiadásai csökkennek*, és egyre hangsúlyosabbá válik a közmunka rendszerének hatékonyabbá tétele, továbbá az egyéb aktív munkapiaci programok szélesítése.

A nyugdíjkiadások és egyes jövedelemptlő ellátások reálértékének megőrzése érdekében a költségvetés 2018-ban is fedezi az infláció melletti értékértartáshoz szükséges forrásokat. Ezen felül biztosítja azt, hogy a nyugdíjasok részesülhessenek a gyors gazdasági növekedés eredményéből már az év első felében is a húsvétkor adott Erzsébet utalványok formájában.

2018-ban is tovább folytatódnak a közszolgálati dolgozók megbecsülése érdekében tett intézkedések a *pedagógus, illetve a rendvédelmi és honvédelmi életpálya-modell folytatása, a szociális szféra többletjuttatása, a Kormányhivataloknál és Nemzeti Adó- és Vámhivatalnál foglalkoztatottak életpályája keretében.* A fegyveres és rendvédelmi életpálya-modell keretében 2018-ban további, átlagosan 5%-kal nőtt a katonák és a rendvédelmi

dolgozók fizetése. A Nemzeti Adó- és Vámhivatal foglalkoztatottjai 2018-ban további 15%-os illetményemelésben részesültek, elérve ezáltal az átlagosan 50%-os növekedést. A bírói és ügyési illetményalap 2018-ban további 5%-kal nőtt, a felsőoktatási oktatói, kutatói és tanári fizetések pedig 5%-kal. További jelentős emelésben részesültek az egészségügyi ágazatban dolgozók, és bérfejlesztésre kerül sor a szociális ágazatban egészségügyi munkakörben foglalkoztatottak esetében is. A Kormány januári döntése értelmében a béremelést november helyett már a januári fizetéssel megkapják az egészségügyben és szociális terület szakdolgozói, mintegy 80 ezer ember. Ennek következtében, illetve az egyéb tervezéskor nem látott bérintézkedésekhez kapcsolódóan 40 milliárd forintot meghaladó túlteljesülés várható 2018-ban, az előző évhez képest 166 milliárd forinttal nő a kormányzati szektor bértömege, a szociális hozzájárulási adó mérséklése ellenére.

Az elmúlt évekhez hasonlóan fontos *feladat az uniós támogatások gyors felhasználásának elősegítése* a gazdaságfejlesztést támogató beruházások ütemezett megvalósítása érdekében. A 2018. évi kifizetések nagysága várhatóan az előző évi rekordszint alatt, de annak közelében (2400 milliárd forint körül) lesz, ami szintén hozzájárul a magas gazdasági növekedéshez.

A közlekedési fejlesztésekre továbbra is jelentős összeget fordít a kormányzat, a Kiemelt közúti projektek 2018. évi törvényi előirányzata 257 milliárd forint.

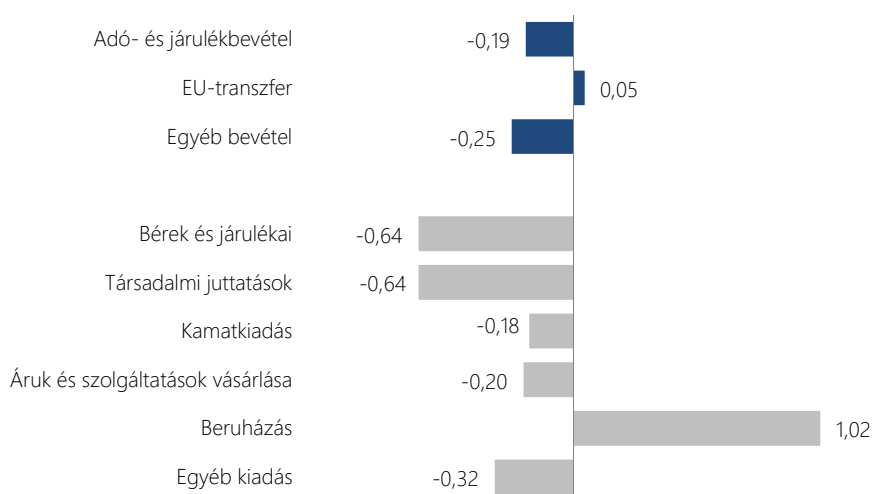
A paksi beruházás a szükséges engedélyek megszerzése után felgyorsul.

A vidéki nagyvárosokat modernizáló, versenyképességet, turisztikai vonzerőt növelő és életminőséget javító *fejlesztésekre* kerül sor a Modern Városok Programban, és számos felsőoktatási, kulturális beruházás, nemzetstratégiai gazdaságfejlesztési támogatás kap helyet a 2018-as költségvetésben.

A Kormány a közelmúltban arról döntött, hogy a rendkívüli hideg időjárásra tekintettel csökkenti a magyar családok fűtési költségeit. Mintegy 3,2 millió földgázfogyasztó mellett a 650 ezer távfűtéses háztartás is megkapja a 12 ezer forintos téli rezi csökkentést.

3.2. ábra: Főbb bevételek és kiadások változása 2019-2018

(a GDP %-ában, százalékpont)

Forrás: NGM számítás

3.4 2019-22. ÉVI ÁLLAMHÁZTARTÁSI FOLYAMATOK

A programidőszak utolsó négy évében a konvergencia program előrejelzése nem feltételez új intézkedéseket, csupán a már meghozott döntéseknek a következő évekre is áthúzódó hatása épült be a számításokba.

A bevételi oldal meghatározó eleme az adó- és járulékbévételek, valamint az uniós transzferek alakulása. Figyelembe véve a családi adókedvezmény fokozatos szélesítését és nem feltételezve további fehérítő intézkedéseket, az adócentralizáció több mint 2 százalékponttal mérséklődhet 2019 és 2022 között. Az uniós támogatások felhasználásának gyorsítása eredményeként a 2014-2020-as programozási időszak

kereteinek jelentős része már 2018-ig felhasználásra kerül, ami a kormányzati szektoron belül maradó EU-transzferek alakulásában is megmutatkozik, a 2019. évi csúcs után már csak kisebb (az EU-nak fizetett hozzájárulással lényegében megegyező) összeggel lehet kalkulálni. Így az uniós támogatások nem ellensúlyozzák a GDP-től elmaradva bővülő adóbevételek hatását, 2020-tól jelentősen csökken a centralizációs ráta. A kormányzat összes GDP-arányos bevétele az utolsó négy évben több mint 5 százalékponttal mérséklődve, 40% közelébe csökkenhet.

3.2. táblázat: Az államháztartás fő bevételei (a GDP %-ában)

	2019	2020	2021	2022
Adó- és járulékbévételek	37,6	36,9	36,2	35,5
Egyéb bevétel az EU transzferek nélkül	4,3	4,1	3,9	3,7
Összes bevétel az EU transzferek nélkül	41,9	41,1	40,1	39,2
EU transzferek	3,2	1,9	0,9	0,8
Bevételek összesen	45,1	42,9	41,0	39,9

Megjegyzés: a kerekítések miatt a részletek nem feltétlenül adják ki az összesített mértékeket.

Forrás: NGM számítás

A csökkenő centralizációs ráta mellett számottevő tartalékokkal, azaz nagy biztonsággal érhető el a hiánycélok. 2019 és 2022 között az uniós támogatások nélkül 2,7 százalékponttal mérséklődhet a GDP-arányos összes bevétel, míg az uniós támogatások nélküli kiadások azonban ennél erőteljesebben, több mint 4 százalékponttal szorulhatnak vissza. A tisztán hazai forrásból finanszírozott beruházások esetében várható a GDP bővülését számottevően meghaladja a növekedés a 2019-2020 években. Az előrejelzés figyelembe veszi, hogy

- A közsférában bevezetett életpálya modellek bérnövelő hatása 2020-ig fokozatosan kifut, utána az előző évhez viszonyított többletkiadások évről-évre mérséklődnek. A munkavállalói jövedelemre fordított kiadás növekedése a GDP-től elmarad a hatéves bérmegállapodás szerinti adócsökkentések miatt. A pedagógus, a rendvédelmi valamint a többi, eddig elindult életpálya-modell folytatódásán valamint a jelentős egészségügyi béremelésen túl a költségvetési pálya azzal is kalkulál, hogy 2019-től azoknál az állami

tisztviselőknél is megtörténik a béremelés, akiknél még nem került sor minderre. Az egészségügyi kiadások (gyógyító-megelőző ellátás) tervszámai tartalmazzák az egészségügyi ágazatnál a 2016-2019-es időszakban már végrehajtott és még tervezett béremelés fedezetét.

- Az államháztartás tisztán hazai forrásból finanszírozott áru- és szolgáltatásvásárlásra fordított kiadása is a GDP-től elmaradva emelkedhet.
- A társadalmi juttatások alakulását továbbra is meghatározzák a korábban végrehajtott strukturális átalakítások. A pénzbeli juttatások növekedése döntően a nyugdíjak reálértékének megőrzését tükrözi, egyes ellátások (táppénz és gyed) a dinamikus bérnövekedés miatt emelkednek, a piaci termelők útján nyújtott juttatások a várható inflációtól elmaradva emelkedhetnek. A növekvő GDP százalékában mérve az összes társadalmi juttatás 1,3 százalékponttal mérséklődhet 2019 és 2022 között,

és ezzel jelentős arányban járul hozzá az újraelosztási ráta csökkenéséhez.

- Az államadósság rátájának folyamatos mérséklődése ellenére a kamatkiadás nominálisan nem csökken 2019 után a hozamszintek várható emelkedése miatt, de GDP arányosan 0,3 százalékponttal csökken.
- Az elindított nagy beruházási projektek több évet érintő determinációt jelentenek, így a tisztán hazai forrásból finanszírozott beruházások GDP-arányos kiadása a 2018-ban várható 3,3%-ról az időszak végére 5% körüli szintre emelkedhet. 2022-ben a GDP arányában 5,5 százalékpontot kitevő összes kormányzati beruházás túlnyomó többsége tisztán

hazai forrásból valósulhat meg. A Paks 2 beruházás ebben a felfutásban nem szerepel, mivel azt felhalmozási transzferként veszi számba a statisztikai.

- 2019-től a számítások tartalmazzák az Adócsökkentési és Fejlesztési Alapot, amely elsődlegesen az adó- és járulékterhek mérséklését célzó kormányzati intézkedések, valamint fejlesztési célok forrásául szolgálhat. Amennyiben az alapot részben vagy egészben adócsökkentésre fordítja a Kormány, akkor a mérlegben szereplőnél dinamikusabban csökkenhet az újraelosztási ráta és az adócentralizáció.

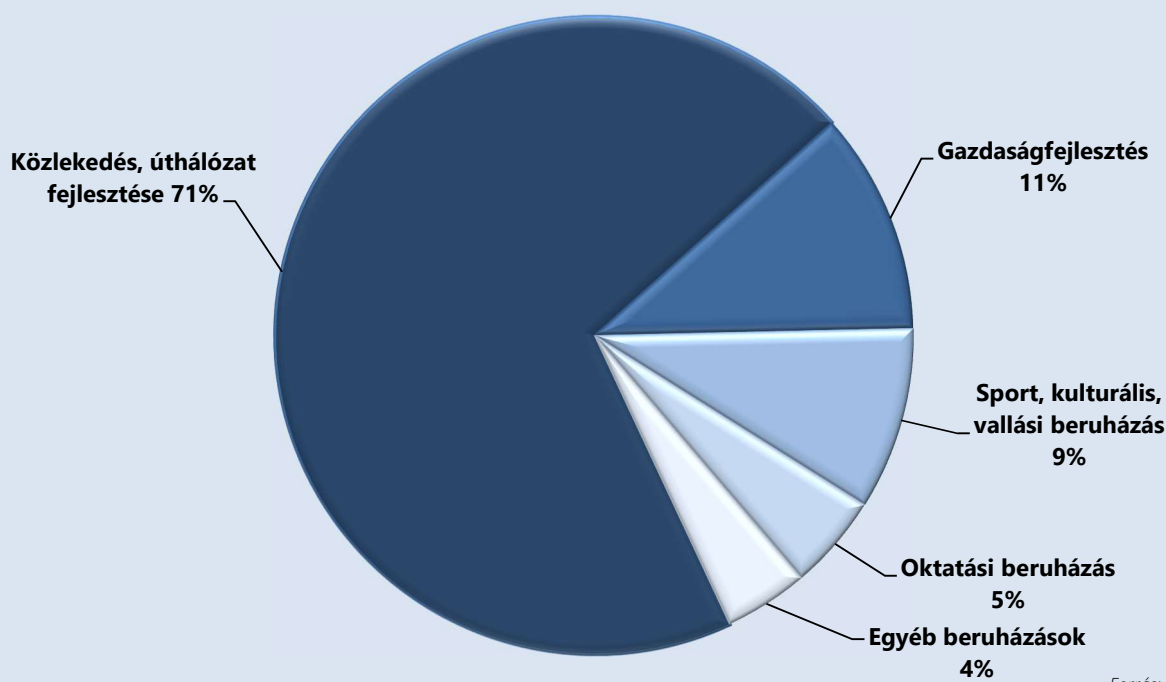
3.3. táblázat: Az államháztartás fő kiadásai (a GDP %-ában)

	2019	2020	2021	2022
Egyenleg	-1,8	-1,5	-1,2	-0,5
Bevételek összesen	45,1	42,9	41,0	39,9
Kiadások összesen	46,9	44,4	42,2	40,5
Összes kiadás az EU transferek nélkül	43,7	42,6	41,3	39,7
ebből:				
munkavállalói jövedelem	9,9	9,3	8,5	7,9
árúk és szolgáltatások vásárlása tisztán hazai forrásból	5,7	5,7	5,6	5,4
beruházások tisztán hazai forrásból	4,5	5,3	5,1	4,9
társadalmi juttatások	13,1	12,7	12,3	11,8
kamatkiadás	2,4	2,3	2,2	2,1

Forrás: NGM számítás

7. számú keretes írás: Modern Városok Program

Főleg hazai költségvetési forrásból valósul meg a Modern Városok Program (MVP) is, amely tartalmaz infrastruktúra és gazdaságfejlesztés, egészségügyi és oktatási beruházásokat is. A Program keretében a Kormány 2015-ben kötött együttműködési megállapodásokat a megyei jogú városokkal közszolgáltatásaik, infrastruktúrájuk és a helyi gazdaság fejlesztése érdekében, az ott élők életminőségének javítására. A fejlesztések összértéke a jelenlegi aktuális költségbecslések szerint meghaladja a 3500 milliárd forintot, amelyből több mint 700 milliárdot uniós, 500 milliárdot vegyes, azaz uniós és hazai források fedeznek, a kétharmadát pedig költségvetés finanszírozza. A program több mint 250 projektet tartalmaz a 23 megyei jogú városban. A legtöbb projekt (71db) gazdaság-fejlesztési célt szolgál: ipari parkok kialakítását, vagy bővítését, új logisztikai központ, tudományos és technológiai park létrehozását, vásárcsarnokok, vásárterek építését, szállás-helybővítést, és turisztikai vonzerőt emelő beruházásokat. Csaknem ugyanennyi program szolgál közlekedési célt: 28 úthálózat-fejlesztés, és 41 egyéb közlekedési beruházást (városi közúti és intermodális közlekedési csomópont kialakítása, aluljárók, felüljárók, hidak építése, helyi közlekedési járműállomány modernizálása stb.). Ezek értéke összességében a teljes program várt kiadásainak 71%-t teszi ki. A közlekedési tételek és a kiadások 11%-t elérő gazdaságfejlesztési projektek mellett harmadik legjelentősebb terület a sport célú, kulturális és egyházi beruházások jelentik, amelyekre az MVP kiadások 9% irányul. Több mint 170 milliárd forint segíti az oktatási infrastruktúra modernizálását, 120 milliárdot meghaladó támogatás pedig egyéb, közmű-infrastruktúrát javító fejlesztéseket (pl. villamosenergia-ellátást, távhővezeték- és vízálózat fejlesztést).

A program keretében 2018. március végéig több mint 480 milliárd forint hazai és 280 milliárd forint uniós forrás került kifizetésre. A költségvetési támogatás odaítéléséről a Modern Városok Program Bizottság dönt, amely alapján a Miniszterelnökség támogatói okiratot állít ki az érintett önkormányzat részére, majd biztosítja az indokolt forrást. Amennyiben a beruházás hatékonyabban valósul meg állami keretek között, úgy a forrást átcsoportosítják az állami beruházást felügyelő minisztériumhoz.

3.5 STRUKTURÁLIS EGYENLEG

A strukturális egyenleg becsléséhez a konvergencia program első lépésben 0,49 nagyságú együtthatóval számítja ki a ciklikusan igazított egyenleget, amely megfelel az EU Kibocsátási Rés Munkacsoport által elfogadott módszertannak. Az együttható azt jelenti, hogy az államháztartás egyenlege 0,49 százalékponttal változik, amennyiben a GDP (változatlan szerkezetben) 1%-kal eltér a potenciális kibocsátástól.

Az elkövetkező években a Kormány növekedésserkentő intézkedései, a belső kereslet élénkülése, a beruházások emelkedése és ezzel összhangban az EU-transzferek gyorsított lehívása is a negatív ciklus zárulása felé ható tényezők. Az előrejelzési horizont első felében a bővülés meghaladja a potenciálisan elérhető mértéket, azaz a kibocsátási rés tovább záródik, az ezt követő időszakban a bővülés lényegében a potenciális növekedéssel összhangban alakul. (lásd 2.5. fejezet). A ciklikusan igazított egyenleg így 2017-ben és 2018-ban kedvezőbb, azt követően gyakorlatilag megegyezik a tényleges egyenleggel. Egyszeri egyenlegjavító tételként 2017-ben a GDP 0,4%-nak megfelelő, vagyoneértékesítéssel összefüggő egyenlegjavító hatás jelentkezett. 2018-ban ennél lényegesen kisebb, a GDP 0,02%-ának megfelelő egyszeri tétellel számol a Konvergencia Program.

Az elmúlt években a Kormány hatáskörén kívüli események következtében jelentősen megnövekedtek a migránsáradat kezelésével kapcsolatos kiadások és ennek hatásai ezt követően jelentkeztek (Melléklet 8-10. táblázat) A kiadások az uniós és a magyar

jogszabályok betartása érdekében merültek fel, és a Kormány megpróbálta a lehető legköltséghatékonyabb megoldást alkalmazni.

A terrorizmus elleni fellépés hatékonyságának növelése, az ebben szerepet játszó rendvédelmi és honvédelmi szervek potenciáljának javítása és egyes szervek által begyűjtött információk minél hatékonyabb felhasználása érdekében 2016-ban, és 2017-ben és 2018-ban jelentős többletforrás biztosítása történt pl. technikai eszközpark fejlesztésre, az értékelő-elemző képesség fejlesztésére stb. (Melléklet 11-12.táblázat)

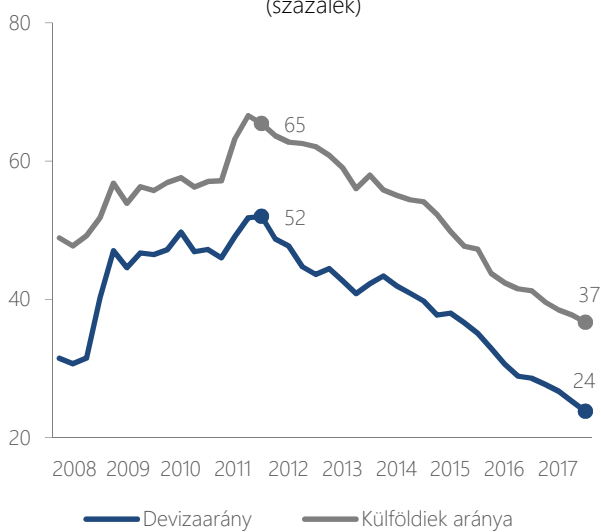
A strukturális hiány, amely a költségvetési egyenleget a gazdasági cikluson kívül az azt befolyásoló egyszeri és átmeneti tételekkel is korrigálja, a 2012 óta eltelt 6 évben kétszer tért el a középtávú költségvetési céltől (MTO), több esetben, valamint a 6 év átlagában nézve is jelentősen jobb értéket mutatott. 2017-2019 között átmenetileg megemelkedik a strukturális hiány, azonban 2020-tól már ismét visszatér a célhoz és az előrejelzési horizont végére jelentősen túlteljesíti a középtávú célt.

A középtávú költségvetési cél 2017-től a GDP 1,5%-ának megfelelő strukturális hiány, összhangban a „Code of Conduct” -ban bemutatott módszertannal. A kiadási aggregátum növekedése 2018-ban még várhatóan átmenetileg a referencia érték fölött alakul, majd az időszak végéig alacsony szinten marad.

3.6A KORMÁNYZATI SEKTOR ADÓSSÁGA

A magyar államadósság-kezelés fő stratégiai célja továbbra is az adósságráta csökkentése az államadósság szerkezetének egészségesebbé tétele, a devizaadósság arányának mérséklése közben. A devizaarány ezzel összhangban a 2011 végi 52%-ról 24%, míg a külföldiek aránya 65%-ról 37% alá mérséklődött (3.3. ábra), ami az ország devizakitettségeinek és külső sérülékenységének mérséklődéséhez vezetett.

3.3. ábra: Az államadósság devizaaránya és a külföldiek kezében lévő aránya
(százalék)

Forrás: MNB

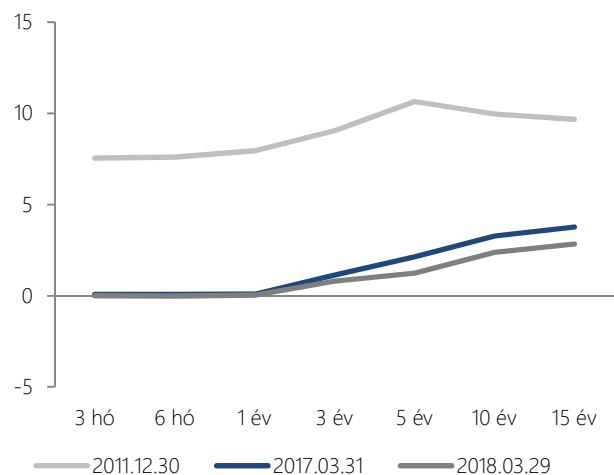
A tartósan fegyelmezett költségvetési politikának és a gazdasági teljesítmény további erősödésének köszönhetően 2017-ben tovább javult Magyarország piaci megítélése. Az ötéves CDS-felár alacsony szintje is visszatükrözi a folyamatokat: a 2012 eleji 600 bázispont feletti szinthez képest az ötéves CDS-felár átlépvé a kritikus 100 bázispontos határt jelenleg már 85 bázispont körül mozog. Az országgokázati felár további mérséklődésén keresztül az adósságfinanszírozás feltételeire is kedvezően hatott, hogy a befektetői kategórián belül a három nagy hitelminősítő közül kettő pozitívrá változtatta Magyarország kilátását. Elsőként augusztusban az S&P, majd novemberben a Fitch döntött a hitelminősítési kilátás javítása mellett.

Részben a mérséklődő országgokázati felárnak is köszönhetően 2012 óta mind a rövid, mind a hosszú állampapírok hozamai jelentős mértékben, hozzávetőleg 7,5 százalékponttal csökkentek: a 3

hónapos hozamok 7,5%-ról 0%-ra, az öt- és tízéves hozamok pedig 10%-ról 1,3-2,5%-ra süllyedtek (3.4. ábra).

Az elmúlt egy év tekintetében a hozamgörbe rövid és hosszú vége is lejjebb tolódott. A három hónapos hozam 7 bázisponttal, míg a hosszú, 5-10 éves hozamok 90 bázisponttal csökkentek a teljes időszakban, így a hozamgörbe meredeksége összességében csökkent. A hozamokra hatást gyakorolt egyfelől az, hogy az elmúlt egy évben a kockázatmentes hozamszintek nemzetközileg emelkedésnek indultak a szigorodó monetáris politikák eredményeképpen. Másfelől ezt ellensúlyozta a hozamgörbe rövid végén a hazai bankközi piac élénkítése, a hosszú végén pedig a felminősítések, illetve a kamatcsere programok hatása.

3.4. ábra: A hozamgörbe eltolódása
(százalék)

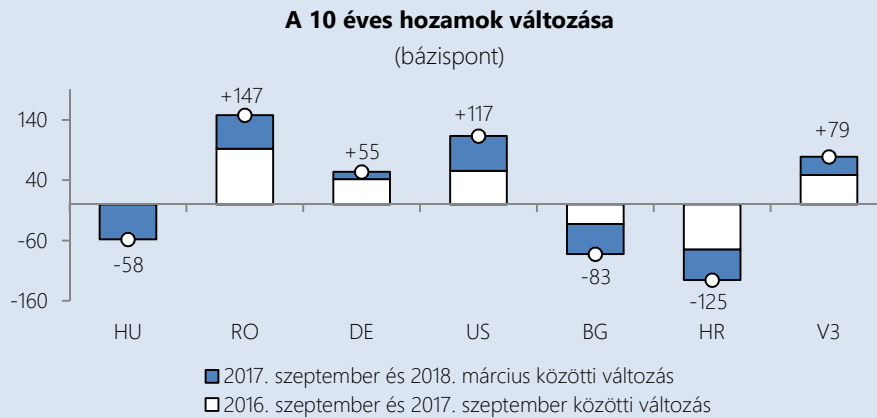

Forrás: ÁKK

Az elsődleges piaci, aukciós hozamok is nagyrészt követték a másodpiaci trendeket. A kedvező hozamkörnyezet hatására az adósságfinanszírozás érzékelhetően alacsonyabb költségek mellett valósulhat meg: míg 2012-ben az adósság implicit kamatába még 5,3%-os szinten állt, addig ez az átlagos kamatteher 2016-ra 4,2%-ra, 2017-re pedig 3,8%-ra mérséklődött.

8. számú keretes írás: A magyar hozamok csökkenése

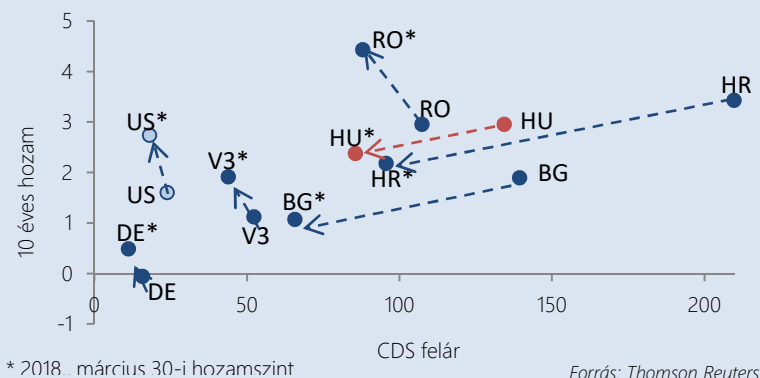
Az elmúlt hónapokban a magyar hozamok historikusan alacsony szintet értek el: az 5 éves állampapír 2018. március 30-án 1,24%-on, a 10 éves pedig 2,38%-on állt. A tavaly szeptemberi adatokhoz viszonyított 42, illetve 58 bázispontos csökkenés nemcsak hazai, de régiós szinten is egyedülállónak mondható. Annál is inkább, hiszen a magyar folyamatokkal párhuzamosan a kockázatmentes hozamok is lényegesen megemelkedtek. Mindennek eredményeként a befektetők jelenleg kisebb kamatok mellett finanszírozzák a magyar államot, mint az Egyesült Államokat: a két ország 10 éves papírjai között 36 bázispontos, míg az 5 éves esetében 132 bázispontos a hozamkülönbség.

Az utóbbi évekre globálisan jellemző alacsony hozamkörnyezet a Fed lassan szigorodó monetáris politikájával fokozatos emelkedésnek indult, mely nemcsak a másodpiaci, hanem az elsődleges hozamok általános növekedésében is visszatükröződik. Ennek ellenére a hazai állampapírhozamok látványosan csökkentek, melyből arra következtethetünk, hogy Magyarország esetében főként országspecifikus tényezők hatottak a görbe alakulására.

Az országspecifikus tényezők közül elsősorban az ország csődkockázatát mutató 5 éves CDS-felár emelendő ki. A javuló makrogazdasági fundamentumoknak és a felelős költségvetési politikának köszönhetően 2016-ban Magyarországot mindhárom hitelminősítő befektetésre ajánlott kategóriába sorolta. 2017-ben folytatódtak a kedvező makrogazdasági folyamatok, az ország külső sérülékenysége és adósságállománya tovább csökkent, melyet a hitelminősítők (S&P, Fitch) kilátásjavítással ismertek el. Mindezeknek köszönhetően a CDS-felár fokozatosan csökkent, így 2016 szeptemberétől összességében 49 bázispontot javult. Ennél jelentősebb zsugorodás a régiós országok közül csak a bolgárok és a horvátok esetében volt megfigyelhető.

A 10 éves hozamok és a CDS felár alakulása 2016 szeptemberéhez viszonyítva

Jóllehet, a vizsgált időtávon Románia és a V3-ak CDS-felára is mérséklődött, azonban esetükben ez a folyamat mégsem járt hozamcsökkenéssel. Ennek legfőbb oka, hogy ezekben az országokban a CDS-feláron kívül egyéb

tényező nem ellensúlyozta az általános hozamemelkedést. A kockázatmentes, amerikai és német állampapírhozamok mozgására pedig egyértelműen a globális hozamkörnyezet hatott.

Ezzel szemben Magyarországon, Horvátországban és Bulgáriában a CDS-felár mellett egyéb országspecifikus tényezők is befolyásolták a görbe hosszú végét. Magyarország esetében ilyen egyéb tényezőként azonosíthatók a korábbi alacsony inflációs várakozások, valamint a laza monetáris kondíciók. Az utóbbi időben ugyanis az MNB monetáris politikai eszköztára lényegesen átalakult. A tartósan alacsony kamatok és az irányadó instrumentum mennyiségi korlátozása miatt a jegybank egyre nagyobb hangsúlyt fektet a nem-hagyományos eszközök alkalmazására.

A hozamgörbe hosszú vége 2017 szeptemberében került a jegybanki figyelem középpontjába. Az MNB kommunikációja egyértelművé tette, hogy a hosszú hozamok nemzetközi szinthez viszonyított csökkentését akár új eszközökkel is támogatni kívánja. Ennek érdekében az MNB első lépésként megnövelte a forintlikviditást nyújtó FX-swap eszköz állományát, így a monetáris lazítás a hozamgörbe minél hosszabb szakaszán érvényesülhet. Ezt követően pedig novemberben bejelentette, hogy eszköztárát 2018 januárjától az ún. MIRS kamatcsere-eszközzel, valamint egy célzott jelzáloglevél-vásárlási programmal is kibővíti. A hozamgörbe hosszú végén megfigyelhető érdemi csökkenés egyértelműen a két új jegybanki eszköznek tudható be. Az új jegybanki új fókuszpont (hozamgörbe hosszú vége) szeptemberi bejelentésétől egészen az első MIRS tenderig (január 18.) a hazai 10 éves papírok 20 bázisponttal kerültek alacsonyabb szintre, miközben a régiós hozamok átlagosan 35-40 bázisponttal emelkedtek.

Az MNB első MIRS tenderét azonban túlfűtött piaci várakozások övezték, a szereplők ugyanis arra számítottak, hogy a jegybank a meghirdetett mennyiségnél jóval nagyobb mértékben fogad el ajánlatot, ami pedig a kamatcsere piacon jelentős spekulatív pozíciók felépüléséhez vezetett. Miután nyilvánvalóvá vált a swapeszköz korlátos hozzáférhetősége, a pozíciók zárása a hosszú hozamok korrekcióját vonta maga után. Ennek következtében a hozamok jelenleg az első tendert megelőző szintnél átlagosan 34 bázisponttal magasabban, azonban a 2017. szeptemberben tapasztaltaknál átlagosan 50 bázisponttal alacsonyabban állnak, mely rávilágít az eszköz hatékonyságára.

Az első tender után az MNB finomhangolta és fix kamatozásúra módosította MIRS eszközét. Ezáltal a tenderen résztvevők mindig pontosan tudhatják, hogy maximum mekkora mennyiséget kaphatnak a kamatcsere eszközből – mivel az mérlegfőösszeg alapján kerül szétosztásra –, így a spekulatív ügyletek automatikusan kiszorításra kerülnek. Ebből kifolyólag a februári és márciusi aukciókat már nem követte jelentős hozamingadozás.

Magyarország érdemben lecsökkent külső sérülékenysége és javuló makrogazdasági fundamentumai által megteremtett gazdasági stabilitás, kiegészülve a jegybank nem-konvencionális elemeket is tartalmazó monetáris eszköztárával várhatóan tartósan alacsonyan tartják majd a magyar hosszú hozamokat. A régiónál kedvezőbb hozamszint pedig a kamatkiadások csökkentésén keresztül az adósságfinanszírozás költségeire is kedvezően hat.

Az adósságszerkezet javítása a külső sérülékenység további mérséklésének jegyében egyrészt a hazai befektetői szektorokra való támaszkodás, másrészt az államadósság devizakitettségének csökkentése által valósul meg. Az egyre alacsonyabb devizaarányt célzó kormányzati törekvéseket az adósságkezelő negatív nettó devizakibocsátással támogatja, vagyis azzal, hogy a lejáró devizaadósság jelentős részét forintból

újítja meg. A megemelkedett forintpiaci forrásbevonásnak köszönhetően ugyan 2017-ben nem volt elengedhetetlenül szükséges nemzetközi devizakötvény kibocsátása, azonban főként kamatmegtakarítási és diverzifikációs okok mégis a kibocsátás mellett szóltak.

Egyrészt 2017. október 4-én devizakötvénycseré-ügyletet hajtott végre a Magyar Állam. A tranzakció keretében 1,165 milliárd dollárnyi, 2018-2023 között lejáró dollárkötvény került visszavásárlásra a kapcsolódó devizaswap-ügyletek zárásával egybekötve, amelyet 1 milliárd euró névértékű új eurókötvény kibocsátásából finanszírozott az adósságkezelő. A tranzakció sikerét mutatja, hogy az eurókötvény iránt ötszörös kereslet mutatkozott, a visszavásárlási lábon pedig összesen több mint 3 milliárd USD kötvényt ajánlottak fel a befektetők, ami az öt meghirdetett kötvénysorozat állományának közel 40%-a. A többletkínálat miatt a visszavásárlás a meghirdetett legkedvezőbb áron valósult meg. A tranzakció előnye egyrészt, hogy a kötvénycserével az adósság átlagos hátralévő futamideje emelkedett, az új eurókötvény futamideje ugyanis 10 év. Másrészt az új kötvény kuponkamata is alacsony (1,75%), ami kamatmegtakarítást is eredményezett. A kialakult kamat minden idők legkedvezőbb piaci euró forrásköltsége volt. Eredményszemléletben a visszavásárlás évi 4 milliárd forint éves megtakarítást eredményez.

Emellett 2017. július 26-án sor került a kínai piacon a 2016. évi offshore, ún. dim sum kibocsátás után egy onshore, renminbiben denominált kötvény kibocsátására is. Az ún. Panda kötvényt 3 éves futamidővel, 1 milliárd renminbi, azaz 0,13 milliárd euró összegben bocsátotta ki a Magyar Állam, kétszeres túljegyzéssel. A kötvény éves CNY kuponkamata 4,85% lett, amit kamatcsere-ügylet segítségével 0,68%-os éves euró kamatra váltott az adósságkezelő. A kínai dim sum és Panda kötvények kibocsátása egyrészt a befektetői bázis szélesítését, az új piacok felé nyitást szolgálta, másrészt hosszabb távú devizabevonási lehetőséget jelentett a magyar adósságkezelés számára, harmadrészt pedig a gazdasági-diplomáciai kapcsolatok erősítését célozta. Magyarország az első ország, aki dim sum és Panda kötvényt is kibocsátott már (a 2016 tavaszán kibocsátott renminbi-kötvény a kínai külső piachoz, míg a Panda a belső piachoz kapcsolódik).

2018. március 14-én mindezek mellett – szintén a több lábon állás és az államadósság biztonságos finanszírozásának erősítése céljából – japán jénben is bocsátott ki kötvényt a Magyar Állam. Az ún.

szamurájkötvény 3 éves futamidővel, 30 milliárd jén összeggel (0,23 milliárd euró) került kibocsátásra. Kamata 0,37% lett, amely az euróra való átváltás (devizaswap) után 0,6% alatti eurókamattal egyenlő.

A devizaadósság mérséklése mellett kedvezően hatott az adósságstruktúrára, hogy az adósságkezelő kiemelten ösztönzi az államadósság minél nagyobb arányú hazai befektetők általi finanszírozását. Az első, ez irányú fontos kezdeményezés már 2012-ben megjelent a lakossági program bevezetésével, amelyet azóta is folyamatos intézkedésekkel támogat az ÁKK (futamidő hosszítása, elérhetőség javítása, a termékpaletta szélesítése). A bankok állampapírpiacon terelésében pedig 2014 jelentette a fordulópontot az önfinszírozási program elindulásával. Mindezek eredményeként a külföldiek részaránya jelentősen esett, a hazai szereplők állampapír-piaci részesedése a 2011 végi nagyságrendileg 43%-ról mára 67%-ra növekedett. Ezen belül csak a lakosság kezében lévő állampapírok állománya folyamatosan növekedve 2017 végére már közel 4300 milliárd forinttal nőtt, ezzel a lakosság részesedése az állampapírpiacon 5%-ról 18%-ra emelkedett.

3.4. táblázat: Egyes szektorok állampapírpiaci részesedése (%)

Befektetőtípusok	
Külföld	33
Hitelintézetek	31
Háztartások	18
Biztosítók, nyugdíjpénztárak	8
Egyéb	10

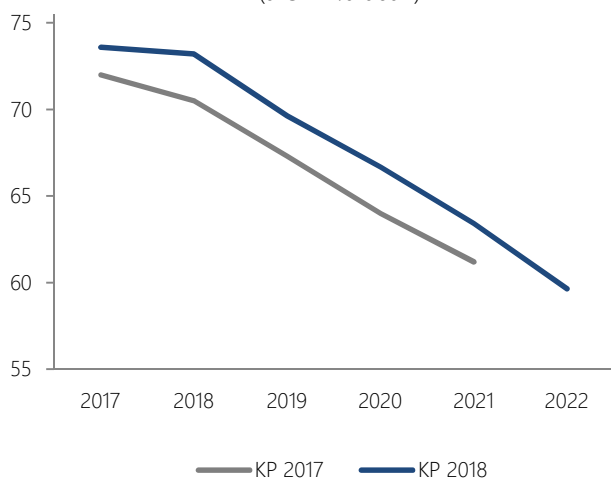
Forrás: MNB, NGM számítás

Össességében véve elmondható, hogy az adósságkezelési stratégia sikerét már évek óta jutalmazza a piac az egyre mérséklődő országhoz tartozó felárral és hozamokkal, a hitelminősítők elemzéseiben pedig rendre visszaigazolják a külső sérülékenység csökkenését mint kiemelten kedvező tényezőt.

A GDP-arányos államadósság 2011 óta folyamatosan mérséklődik. 2017 végén 310,14 forint/euró árfolyam mellett 71,7%-on állt az adósságráta. Az elmúlt hat évben véghezvitt 8,2 százalékpontos adósságcsökkentés egyike az EU-tagországok legjelentősebb eredményének. 2018-tól az Eurostat

kezdeményezésére átsorolásra kerül azonban az Eximbank adóssága is az államháztartás alrendszerébe, ezzel a 2017-es adósságráta 73,6%-ra változott. Bár az átsorolás leginkább technikai-számviteli kérdés, az adósságpályát alakító alapfolyamatokat ugyanis érdemben nem befolyásolja, mindazonáltal a jövőre nézve ezt az Eximmel együtt számított pályát elemzi a konvergencia program. Az új adatok szerint 2017-re az adósságráta 2011-hez képest 6,9 százalékponttal, és 2016-hoz képest is jelentősen, 2,4 százalékponttal csökkent az Eximbank adósságának visszamenőleges figyelembe vételével. A tavalyi erőteljes dinamika után 2018-ra az adósságráta mérsékeltebb csökkenése várható (73,2%), majd a tervezési horizont végére, 2022-re az adósságráta várhatóan már a maastrichti 60%-os kritérium alá kerül (3.5. ábra).

3.5. ábra: Az adósságráta a 2017. és 2018. évi Konvergencia Programokban
(a GDP %-ában)

Forrás: NGM számítás

A jelenlegi konvergencia program a tavalyinál nagyságrendileg 2,2-2,7 százalékponttal magasabban futó adósságpályával számol, amely főként az átsorolás hatása, a hiánylefutás ugyanis lényegében az előzővel azonos. Kiemelendő ugyanakkor a kedvező növekedés, amely mérséklően hat az adósságpályára.

3.5. táblázat: A 2017. és 2018. évi adósságpálya-előrejelzések eltérése (százalékpont)

2018	2019	2020	2021
+2,7	+2,3	+2,7	+2,2

Forrás: MNB, NGM számítás

(1) Nominális GDP: A 2017. évi konvergencia program számainál magasabb nominális GDP

értékek az adósságpályát érdemben lejjebb tolják a tavalyi előrejelzéshez képest.

3.6. táblázat: Az eltérő nominális növekedés hatása az adósságpályára (százalékpont)

2018	2019	2020	2021
-0,9	-1,2	-1,4	-1,8

Forrás: MNB, NGM számítás

(2) Számlálóhatás: A 2017. évi konvergencia programban szereplőnél az időhorizont teljes egészében magasabb adósságállomány-előrejelzés 2018 és 2021 között önmagában a következőképp módosítja a 2017. évi adósságpálya-előrejelzést.

3.7. táblázat: Az eltérő adósságállományok hatása az adósságpályára (százalékpont)

2018	2019	2020	2021
+3,6	+3,5	+4,1	+4,0

Forrás: MNB, NGM számítás

Az elmozdulás több tényező együttes hatásának tudható be, amelyből a legmeghatározóbb az említett Exim-adósság besorolása.

(2a) Átsorolás: 2018-tól az Eurostat kezdeményezésére átsorolásra kerül az Eximbank adóssága is az államháztartás alrendszerébe, ami nagyságrendileg 2 százalékponttal tolja feljebb az adósságpályát. Az elmúlt években az Eximbank szektorbesorolásáról többkörös egyeztetéssorozat folyt Magyarország és az Európai Unió között. Az Eurostat a besorolási javaslatát a teljes körű állami kezességvállalás, a betétgyűjtés hiánya és a kamattámogatási rendszer okán fogalmazta meg, vagyis véleménye szerint mindezen jellemzők miatt az Eximbank nem végez valós pénzügyi közvetítést. A magyar statisztikai hatóságok szerint ugyanakkor az Eurostat állásfoglalása az állami tulajdonú bankok statisztikai kormányzatba való besorolására vonatkozóan megtöri a nemzeti számla statisztikák egységét. Közgazdasági értelemben az Eximbank adóssága más célú, mint a költségvetési hiány finanszírozására kibocsátott adósságelemek. Az állam növekvő adóssága jellemzően magasabb kamatkidással jár, a feladatellátás jövedelmezősége nem értelmezhető. Ezzel szemben a bank közvetlenül jövedelemtermelő beruházásokhoz nyújt hitelt, vagyis tartalmát tekintve továbbhitelezi az adósságát. A bank növekvő eszközállománya növekvő kihelyezett

hitelállományt jelent, ami növeli a jövedelmezőségét.

(2b) Bruttó kamatkiadások és elsődleges hiány: A fő hiányszámok 2018-tól kezdődően lényegében megegyeznek a 2017. évi konvergencia programban szereplő hiánylefutással. Ez két hatás eredőjeként alakult így. Egyfelől a kamatkiadási prognózis a korábban tartósan kedvező, de manapság is csak enyhén szigorodó globális piaci kondíciók, valamint a felminősítések és a kamatcsere-program hatására a 2018-2021 időtávon kismértékben (GDP-arányosan 0,1-0,2 százalékponttal) lejjebb tolódott. Másfelől az elsődleges egyenleg némiképp magasabban alakul a 2017. évi konvergencia program előrejelzéséhez képest, de a hiánypálya az uniós 3%-os elvárást továbbra is teljesíti, egyben egy némileg lazább, növekedést támogató fiskális politikát tükröz. Ez végső soron pedig a magasabb nominális GDP útján részben hozzájárul az adósságráta mérséklődéséhez.

(2c) Egyéb tételek: Az adósságpálya módosulását továbbá az egyéb (ún. SFA, stock-flow adjustments) tételek egyenlegének eltérése okozza. Az adósság előrejelzéséhez használt technikai árfolyamfeltevés a 2017. évi konvergencia program 311,02 HUF/EUR árfolyamánál 0,3%-kal erősebb (310,14 HUF/EUR). A tavalyinál 0,9 egységnyivel erősebb árfolyamfeltevés önmagában 0,05 százalékponttal alacsonyabb adósságpályához vezetett. Ezenkívül jelentősebb eltérést okoznak az állam pénzeszközállományának (a Kincstári Egységes Számla és az MNB-nél elhelyezett devizabetét) változása, az EU-s transzferek megelőlegezése, továbbá a pénzforgalmi és eredményszemléletű egyenleg különbözetének az előző konvergencia programban lévő előrejelzéshez képest eltérő értékei. Ez utóbbi tételek egyes években nagyobb (0,9-1 százalékpontos), máskor kisebb (0,1 százalékpontos) mértékben tolt feljebb a jelenlegi Konvergencia Program adósságpályáját a 2017. évi előrejelzéshez képest.

Az adósságráta jövőbeni alakulása a következő főbb tényezők változására érzékeny minden más változatlansága mellett:

(A) Elsődleges egyenleg: A GDP-arányos elsődleges egyenleg 2018-tól kezdődő, tartós, a pálya végéig érvényesülő 1 százalékpontnyi feljebb tolódása 2018-ban 1 százalékponttal, 2022-re pedig 4,4 százalékponttal mérsékelné a bruttó adósságrátát.

(B) Árfolyam: A bruttó maastrichti adósságállomány devizaaránya 2017 végén 24% volt, amely 2022-re a Kormány törekvéseinek eredményeképpen várhatóan 15% közelébe csökkenhet. Az egyre alacsonyabb devizaarány miatt mérséklődik az adósság árfolyamkitettsége, amit jól tükröz az, hogy 1 egységnyi árfolyam-elmozdulás 2018-ban 0,05 százalékponttal, az időhorizont végén pedig már csak alig 0,04 százalékponttal módosítja az adósságrátát. Így tehát a konvergencia programban szereplő árfolyam-feltételezéshez képest 1%-kal gyengébb nominális árfolyam (314,5 HUF/EUR) 2018-2019-ben még 0,15, 2020-tól kezdődően viszont már csak 0,1 százalékponttal magasabb bruttó adósságrátát eredményezne.

(C) Gazdasági növekedés: Amennyiben a nominális GDP növekedése 2018-ban 1 százalékponttal magasabban alakulna, az adósságpálya 0,6-0,7 százalékponttal tolódna lejjebb a teljes időhorizonton.

Össességében véve az adósságpálya és az adósság szerkezet tartós javulásának eredménye kétséget kizáróan tükröződik az alacsonyabb kamatkiadásokban és az adósság kisebb árfolyam-érzékenységén. Ezen sikerek bizonyítják, hogy az adósságkezeléssel kapcsolatos fő kormányzati törekvések jó irányba tartottak az elmúlt években. A stratégia múltbeli következetes megvalósítása hitelesíti azt, és a befektetőkben is egyértelmű bizalmat épített ki arra vonatkozóan, hogy ezek a kedvező folyamatok a jövőben is folytatódni fognak.

4. ÉRZÉKENYSÉGVIZSGÁLATOK

A konvergencia program makrogazdasági pályájának megvalósulását a kockázatok esetleges realizálódása is alakíthatja. A főbb kockázati tényezők közül az alábbiakban két alternatív forgatókönyv és annak gazdasági hatásai kerülnek bemutatásra. Az első a bériáramlás gyorsulásán, míg a második forgatókönyv a külső kereslet visszafogottabb élénkülésén alapul. A Nemzetgazdasági Minisztérium DINAMO-modelljével készített érzékenységvizsgálatok azt számszerűsítik, hogy a sokkhatások következtében milyen mértékben térne el a főbb makrogazdasági változók szintje, illetve növekedési üteme az alappályától (4.1. ábra és 4.1. táblázat).¹

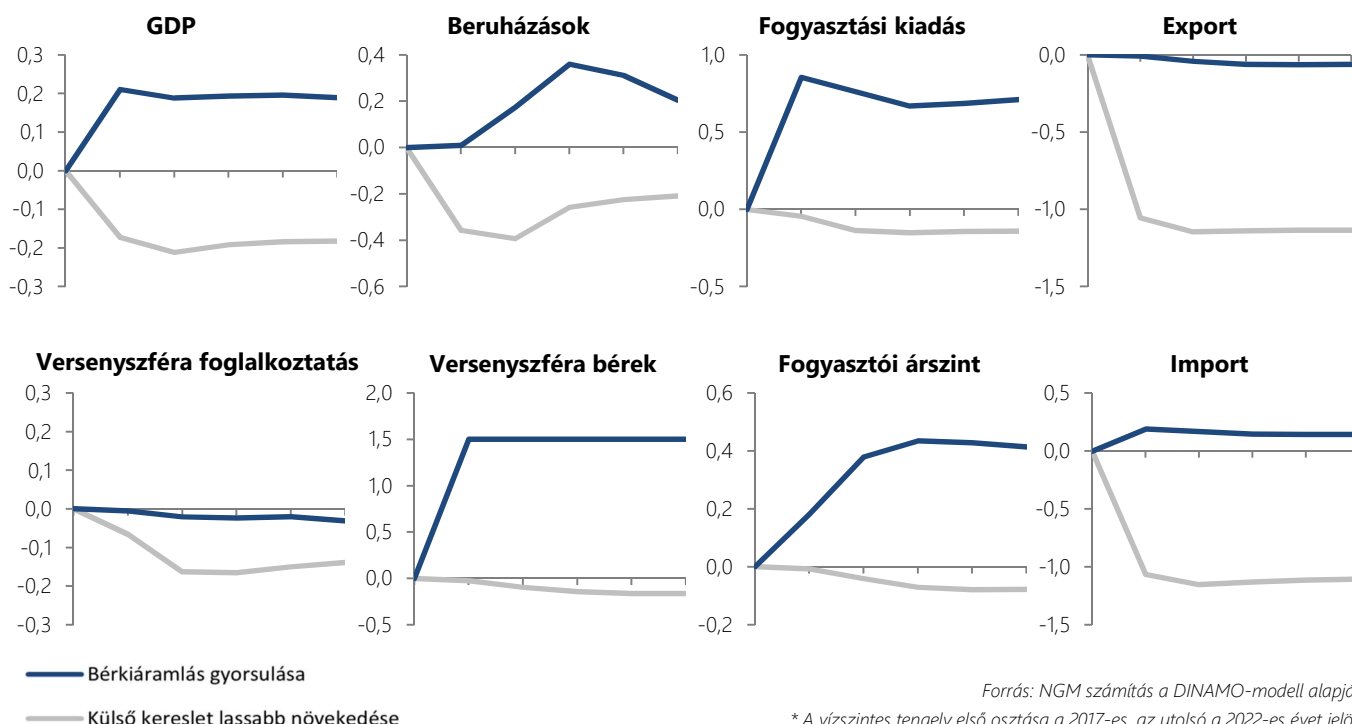
A 2017-ben tapasztalt kétszámjegyű bériáramlást követően az idei évben is dinamikus keresetbővülés várható, összhangban a minimálbér- és a garantált bérminimum emelésével, a feszes munkaerő-piaci környezettel, illetve a közsféra egyes szegmenseit támogató életpályákkal. Mindazonáltal a rendelkezésre álló, év eleji bér adatok a felfelé mutató

kockázatok megvalósulásának esélyét növelik. Emiatt az 1. számú forgatókönyv azon alapul, hogy a versenyszférában az átlagkeresetek emelkedése idén 1,5 százalékponttal gyorsabb lehet az alappályában feltételezettnél. A bériáramlás jelentősen növeli a háztartások rendelkezésre álló jövedelmét, amire a piaci szereplők a beruházási kapacitások növelésével reagálnának, a foglalkoztatási hatás mindazonáltal nem lenne számottevő. Így összességében mintegy 0,2 százalékponttal emelkedhetne idén pótlólagosan a GDP szintje. A fogyasztásból, többlet kapacitásokból adódó termelés- és jövedelembővülés összességében többletbevételt is generálna a költségvetés részére, miközben enyhe bérinflációs nyomás jelentkezne.

A 2. számú forgatókönyv a külső konjunktúrát negatívan befolyásoló kockázatok realizálódását feltételezi. A protekcionista intézkedések és geopolitikai feszültségek erősödése, valamint a Brexit-tárgyalásokat övező bizonytalanság egyaránt ronthatja a növekedési kilátásokat az előrejelzési

4.1. ábra: Alternatív forgatókönyvek alakulása

(a változók szintjének százalékos kumulált eltérése az alappályához viszonyítva *)

horizonton. A hatások számszerűsítése a külső kereslet tartósan, a vártnál 1%-kal lassabb növekedésén alapul, ami közvetlenül rontja a magyar export iránti keresletet. Az exportdinamika esetleges lassulása a hazai termelési kapacitások vártnál mérsékeltebb bővülését eredményezné, azaz a foglalkoztatás és a beruházások dinamikája is

visszafogottabb lenne. Ezen hatásokat viszont érdemben tompítja a kivitel magas importtartalma. A visszafogottabb kereslet egyben az infláció mérséklődését is maga után vonná. A konjunktúrafolyamatokkal összhangban az államháztartás egyenlege is romlana a külső kereslet gyengülésének következtében.

4.1. táblázat: Kockázati pályák (a változók növekedési ütemének százalékpontos eltérése az alappályától)

1. számú forgatókönyv: Bérkiáramlás gyorsulása	2017	2018	2019	2020	2021	2022
GDP	0,00	0,21	0,19	0,19	0,20	0,19
Háztartások fogyasztási kiadása	0,00	0,86	0,76	0,67	0,69	0,71
Bruttó állóeszköz-felhalmozás	0,00	0,01	0,17	0,36	0,31	0,21
Export	0,00	-0,01	-0,04	-0,06	-0,06	-0,06
Import	0,00	0,19	0,17	0,14	0,14	0,14
Fogyasztói árszint	0,00	0,18	0,38	0,43	0,43	0,41
Versenyszféra foglalkoztatás	0,00	-0,01	-0,02	-0,02	-0,02	-0,03
Versenyszféra bruttó átlagkereset	0,00	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50
Jövedelemadók*	0,00	0,14	0,14	0,13	0,13	0,13
Munkaadói járulékok*	0,00	0,11	0,11	0,11	0,11	0,10
Forgalmi adók*	0,00	0,10	0,11	0,10	0,10	0,11
Vállalatokat terhelő adók*	0,00	-0,08	-0,07	-0,07	-0,07	-0,07
Költségvetés kamatkidánya*	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Államháztartás egyenlege*	0,00	0,16	0,17	0,16	0,16	0,15

2. számú forgatókönyv: Külső kereslet lassulása	2017	2018	2019	2020	2021	2022
GDP	0,00	-0,17	-0,21	-0,19	-0,18	-0,18
Háztartások fogyasztási kiadása	0,00	-0,04	-0,14	-0,15	-0,14	-0,14
Bruttó állóeszköz-felhalmozás	0,00	-0,36	-0,39	-0,26	-0,22	-0,21
Export	0,00	-1,05	-1,15	-1,14	-1,14	-1,13
Import	0,00	-1,07	-1,15	-1,13	-1,12	-1,11
Fogyasztói árszint	0,00	-0,01	-0,04	-0,07	-0,08	-0,08
Versenyszféra foglalkoztatás	0,00	-0,07	-0,16	-0,17	-0,15	-0,14
Versenyszféra bruttó átlagkereset	0,00	-0,02	-0,10	-0,14	-0,16	-0,17
Jövedelemadók*	0,00	-0,01	-0,02	-0,02	-0,03	-0,02
Munkaadói járulékok*	0,00	-0,01	-0,02	-0,02	-0,02	-0,02
Forgalmi adók*	0,00	0,00	-0,02	-0,02	-0,02	-0,02
Vállalatokat terhelő adók*	0,00	-0,02	-0,02	-0,01	-0,01	-0,01
Költségvetés kamatkidánya*	0,00	-1,61	-1,54	-1,49	-1,44	-1,39
Államháztartás egyenlege*	0,00	-0,04	-0,06	-0,07	-0,07	-0,06

Forrás: NGM számítás a DINAMO modell alapján

* A sokkhatás során kapott főbb fiskális tételek eltérése az alappályától, az alapszcenárióban becsült nominális GDP százalékában.

Megjegyzés: a kerekítések miatt a részletek nem feltétlenül adják ki az összesített mértékeket.

5. AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS HOSSZÚ TÁVÚ FENNTARTHATÓSÁGA

Az államháztartás fenntarthatóságát alapvetően az államháztartás jelenlegi helyzete (költségvetési egyenleg, az államadósság nagysága, a GDP-hez viszonyított aránya), az idősödéshez kötődő jövőbeni költségvetési kiadások nagysága és a demográfiai folyamatok határozzák meg.

A Kormány több oldalról is összetett és célzott intézkedésekkel segíti az államháztartás hosszú távú fenntarthatóságának javítását. Elsődleges céljának tűzte ki az adósságráta csökkentését, és ennek megfelelő fegyelmezett költségvetési politikát folytat. Az alacsonyabb államadósság és költségvetési hiány kedvezőbb kiinduló helyzetet teremt az idősödő társadalommal kapcsolatos, hosszútávon jelentkező kihívások kezelésére. Emellett számos parametrikus változtatás történt a nyugdíjrendszerben, amelyek nagymértékben csökkentették a hosszútávon felmerülő nyugdíj és az egyéb időskorú ellátásokból eredő terheket. Továbbá a Kormány családbarát ösztönző rendszert alakított ki, ami a demográfiai változáson keresztül tompíthatja a magyar népesség előrejelzett idősödésének költségvetési következményeit.

Az Alaptörvény lefekteti, hogy az államadósság GDP-arányos rátájának folyamatosan csökkennie kell, amíg az el nem éri az 50%-os szintet. E cél elérése érdekében a Kormány fegyelmezett költségvetési politikát folytat.

A több lépésben bevezetett, fokozatosan megvalósuló parametrikus változtatások az államháztartás nyugdíjrendszerrel kapcsolatos kiadásait az elmúlt években már jelentősen csökkentették, és a jövőben is relatíve alacsonyabb kiadásokat eredményeznek. Az intézkedések fő iránya a legjobb nemzetközi gyakorlatokkal összhangban és a várható élettartam emelkedését követve a korhatár emelése, a tényleges nyugdíjba vonulási korcentrum jelentős emelése és az indexálási szabály megváltozása volt. Az irányadó öregségi nyugdíjkorhatár 2022-ig fokozatosan 65 évre emelkedik. Emellett a tényleges nyugdíjba vonulási kor jelentős növekedését segíti a 2011-ben

megvalósított, a korhatár alatti ellátások megszüntetésére és a rokkantsági rendszer átalakítására irányuló szabályozás is. Mindezen intézkedések nem csak a nyugdíjrendszerre, hanem a foglalkoztatásra is pozitív hatást gyakorolnak.

A hosszú távú fenntarthatósággal kapcsolatos kiadások alakulására a hosszú távú demográfiai folyamatok jelentős hatással vannak. A demográfiai folyamatok a népesség idősödését jelzik előre. A népesség idősödése a korfüggő kiadások emelkedésével jár, ami az államadósság hosszú távú növekedésének irányába hat. A kedvezőtlen demográfiai folyamatok egyik oka az alacsony termékenységi ráta, amely Magyarországon az elmúlt években megfigyelhető emelkedés ellenére továbbra is az alacsonyabbak közt van Európában: a legfrissebb statisztikák (2016-ra vonatkozó adatok) alapján 1,53, míg EU28 szinten 1,60.

A gyerekvállalás elősegítése érdekében a Kormány megerősítette a családbarát ösztönző rendszert. Az intézkedések által érintett meghatározó elemek a pénzbeli családi támogatások számos formája, mint például gyermekgondozási segély, gyermeknevelési támogatás, pénzbeli gyermekvédelmi támogatás, a 2011-ben bevezetett családi adókedvezmény, illetve a 2014. január 1-jétől bevezetett ún. gyed extra, amely a gyerekvállalás és -nevelés, valamint a kisgyermekes szülők számára a munkaerőpiacra való visszatérés feltételeinek javítását célozták.

Az intézkedések tartalmazzák a gyermek gondozására és nevelésére tekintettel járó ellátások melletti munkavállalás feltételeinek kedvezőbbé tételét, több gyermek vállalása esetén az egyes gyermekek után járó ellátások párhuzamos folyósítási lehetőségének megteremtését, a felsőoktatási tanulmányokat folytató fiatalok és pályakezdő diplomások gyermekgondozási díjra (gyed) való jogosultságának biztosítását, valamint a gyermekgondozási ellátások igénybevétele után ismét munkába állni szándékozó három- és többgyermekes szülők foglalkoztatása esetén igénybe vehető adókedvezmény

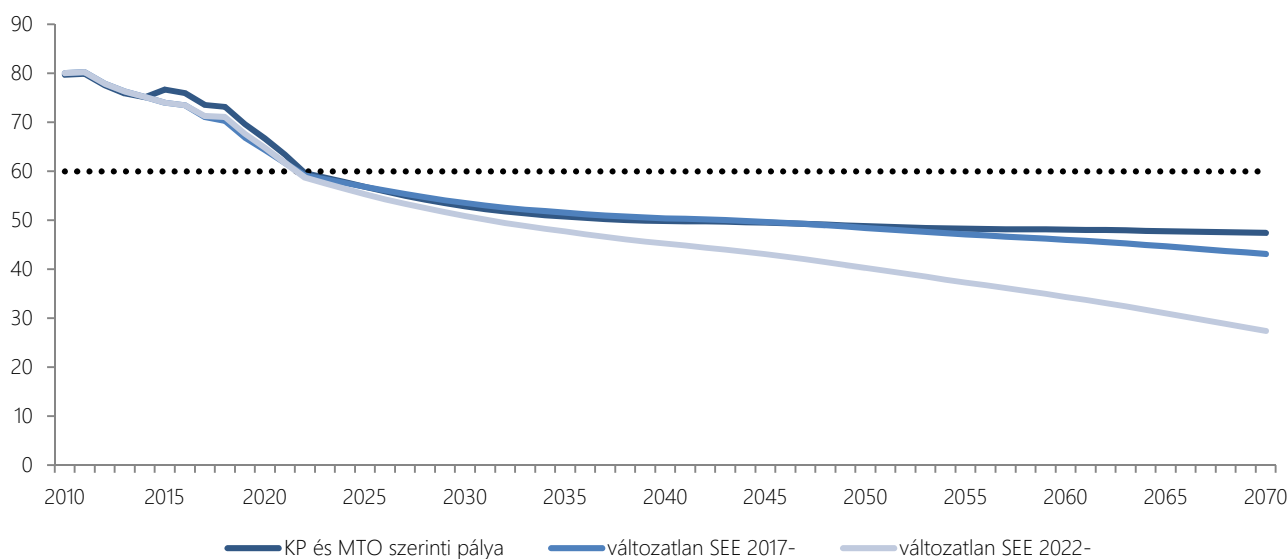
időtartamának meghosszabbítását. Mindemellett a kisgyermeket nevelő nők foglalkoztatásának elősegítésében lezajlott a bölcsődei intézmények reformja, 2018 végéig 18 ezer férőhely jön létre. 2015 végén bevezetésre került az emelt összegű családi otthonderemelési kedvezmény (CSOK), ami szintén nagyobb támogatásban részesíti a több gyermeket nevelő vagy vállaló családokat. Mindezek várhatóan tompítják a magyar népesség előrejelzett idősödését. Megemlíthető emellett, hogy a természetes fogyás mértéke is csökkenő tendenciát mutat.

A nyugdíjrendszer területén végrehajtott intézkedések következtében a nyugdíjkiadások jelentősen lassabb ütemű növekedése várható hosszútávon. Az Európai Bizottság és az EU Gazdaságpolitikai Bizottsága által jóváhagyott legfrissebb számítások alapján a nyugdíjkiadások 2016-ról 2070-re 9,7%-ról 11,2%-ra növekednek a GDP arányában, ami a hosszú távú nyugdíjkiadások alakulása terén átlagos eredmény az

Európai Unióban. A hosszú távú fenntarthatóság szempontjából jelentős további kiadási területekre vonatkozó számok a legfrissebb számítások alapján: az egészségügyi kiadások a GDP arányában 2016 és 2070 között 4,9%-ról 5,7%-ra, az időskorúak ápolására fordított kiadások 0,7%-ról 1,1%-ra, míg az oktatási kiadások 3,6%-ról 3,8%-ra nőnek Magyarországon.

Az idősödő társadalommal összefüggő kiadások visszafogott növekedése és az elmúlt időszakban megfigyelhető fegyelmezett fiskális politika mellett a már 2011 óta tartó folyamatos adósságráta-csökkenés várhatóan folytatódik és már középtávon a GDP arányában 60%-os referencia érték alá kerül az arány. Ezt követően hosszú távon is fenntarthatóan alakul, akár a konvergencia programban megjelenített pálya, akár az elmúlt időszakban jellemző költségvetési politika alapján számolva.

Az államadósság alakulása
(GDP százaléká)

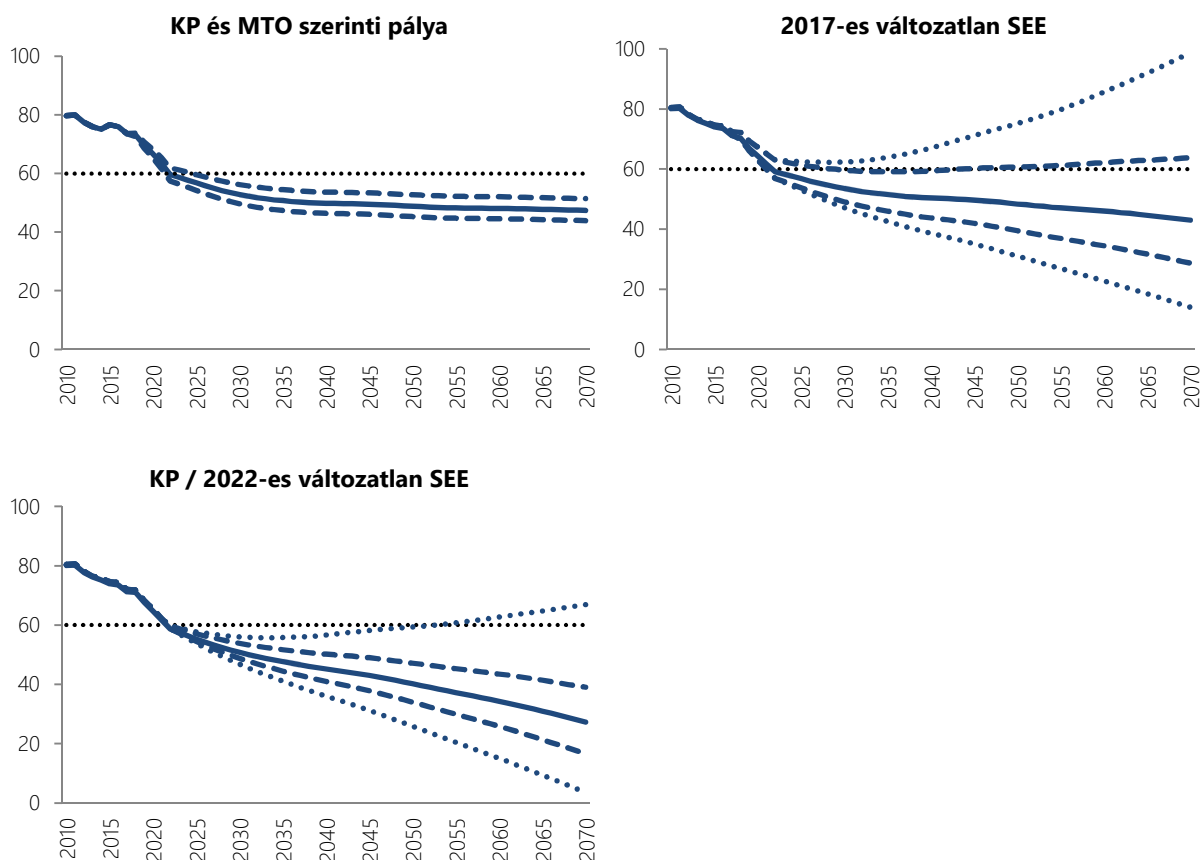

Forrás: AMECO, NGM számítás

Megjegyzés: makrogazdasági pálya 2022-ig a KP, azt követően a 2018-as Ageing Report makrogazdasági feltételezései alapján, a strukturális egyenleg adatok pedig a KP-ban becsültek alapján

Az egyes forgatókönyvek érzékenységvizsgálata

a növekedés (szaggatott vonal), illetve a kamatok (pöttyözött vonal) 20%-kal kedvezőbb/kedvezőtlenebb alakulása mellett

Forrás: AMECO, NGM számítás

Forgatókönyvek:

KP és MTO szerinti pálya: 2022 után az MTO szerinti költségvetési egyenleg

mögöttes megfontolás: a forgatókönyv szemlélteti a konvergencia program pályájának megvalósulása esetén az államadósság hosszú távon várható alakulását, amennyiben a konvergencia program utolsó évét követően a strukturális egyenleg a jelenlegi MTO-t teljesíti (annak szintjéig romlik)

A konvergencia program pályájának egyszerű meghosszabbítása (2022 után változatlan strukturális elsődleges egyenleg befagyasztása) a következő forgatókönyvhöz nagyon hasonló képet adna.

változatlan SEE 2017-: KP-ban becslést 2017-es a strukturális elsődleges egyenleg befagyasztva a teljes időhorizonton

mögöttes megfontolás: a megfigyelt költségvetési eredmény alapul vétele szintén megfelelő alap lehet a változatlan gazdaságpolitikára vonatkozó feltevéshez (bár az egyszeri, kiragadott érték befagyasztásának problémáját nem kezeli)

KP / változatlan SEE 2022-: a KP időhorizontjának utolsó évi szintjén a strukturális elsődleges egyenleg befagyasztva a teljes időhorizonton

mögöttes megfontolás: a forgatókönyv szemlélteti a konvergencia program pályájának megvalósulása esetén az államadósság alakulásának hosszú távon várható alakulását

6. AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS MINŐSÉGE

A korábbi évek szigorú költségvetési politikájának köszönhetően az államháztartás hiánya tartósan jóval a GDP 3%-a alá került. Az államháztartás fenntarthatóságának biztosítása mellett a Kormány kiemelt célja egy tartós növekedést és

munkahelyteremtést támogató gazdaságpolitika kialakítása. Ennek fenntartása érdekében tovább folytatja az állami kiadások és bevételek szerkezeti javítását.

6.1 AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS KIADÁSAINAK SZERKEZETE, HATÉKONYSÁG

A költségvetési kiadások minőségének javítása érdekében tett több munkaerőpiaci intézkedés is segíti közvetve a magasabb növekedési szint elérését. Ennek fényében a konvergencia program bemutatja azokat a végrehajtott és tervezett lépéseket, amelyeket a Kormány a közfoglalkoztatás, a munkaerőpiaci mobilitás és a szakképzés területén eszközölt. Ezen túl a kiadások ésszerűsítését szolgálja az államigazgatási intézményrendszer átszervezése.

Közfoglalkoztatás

A foglalkoztatottság tartós növelése érdekében az elsődleges munkaerőpiacon történő foglalkoztatást indokolt ösztönözni. A foglalkoztatás elősegítése fenntartható módon akkor lehetséges, ha abban minél nagyobb arányt képvisel a versenyszféra, ha minél több új, adófizető munkahely jön létre és ha azok, akik képesek és készek nyílt munkaerőpiaci feltételek mellett dolgozni, megfelelő segítséget kapnak az elhelyezkedésükhöz. A Kormány célja, hogy növelje a közfoglalkoztatásból az elsődleges munkaerőpiacra visszalépők arányát.

2016. február 1-jén elindult a „Közfoglalkoztatásból versenyszférába” program. Ennek keretében a közfoglalkoztatottak elhelyezkedési juttatást kapnak a közfoglalkoztatási jogviszony időtartamának lejártát megelőzően történő elhelyezkedés esetén. A program finanszírozása a Nemzeti Foglalkoztatásból Alapból történik.

Mindezek mellett 2016. január 1-jétől kialakult az álláskereső kategorizálásának rendszere (profilig) annak meghatározására, hogy ki az, akinek a közfoglalkoztatás lehetőségét indokolt felajánlani, és

ki az, akinek a nyílt munkaerőpiaci elhelyezkedéshez indokolt segítséget nyújtani megfelelő ösztönzők, támogatások és szolgáltatások révén. Ugyanakkor a z inaktívak bevonását is támogatni kell. A kategorizálás során érvényesülnie kell annak az alapelvnek, hogy a közfoglalkoztatásba vonás csak azok esetében indokolt, akiknek a munkához jutását más eszközökkel, támogatásokkal nem lehet elősegíteni. Ugyanakkor a tartós munkanélküliség veszélyének leginkább kitett ügyfeleknek, akiket támogatás mellett sem lehet a nyílt munkaerőpiacon elhelyezni, valamint a még inaktívoknak garantáltan biztosítani kell a közfoglalkoztatás lehetőségét. A profilig rendszer alapján a piaci igényeket kiszolgáló munkaerő közvetítés megerősítése és hatékonyabb működése érdekében a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat kompetenciaalapú munkaerő közvetítő rendszerének kidolgozása tervezett.

Az elmúlt évek tapasztalata megmutatta, hogy a közfoglalkoztatottak elsődleges munkaerőpiaci elhelyezkedését ösztönözni szükséges. A magyar gazdaság helyzetének erősödésével a Kormány lehetőséget teremt a közfoglalkoztatottak piaci alapú munkavállalására, ami összhangban van az országspecifikus ajánlásokkal.

A 25 év alatti fiatalok esetében a közfoglalkoztatás nem minősül megfelelő munkahelynek. Számukra az Ifjúsági Garancia Program kínál kedvező támogatási (képzési), elhelyezkedési lehetőségeket az elsődleges munkaerőpiacon, ezért csak kivételes, indokolt esetben lehet 25 év alatti személyeket kiközvetíteni közfoglalkoztatásba.

A közfoglalkoztatás átalakításához szükséges lépésként a cél az, hogy a szakképzettséggel rendelkezők és azok, akik várhatóan önállóan képesek elhelyezkedni, csak abban az esetben kerülhetnek közfoglalkozásba, ha

- a járási (fővárosi kerületi) hivatal közvetítési kísérlete 3 alkalommal – a munkáltató oldalán felmerült okból – sikertelen volt vagy
- 3 hónapig nem tudta a járási (fővárosi kerületi) hivatal az álláskeresőt versenypiaci elhelyezkedési lehetőséghez juttatni.

Az alapvető cél az, hogy minden eszközt meg kell ragadni arra, hogy a közfoglalkoztatottak számára biztosítva legyen a lehetőség a versenyszférában történő elhelyezkedéshez. A közfoglalkoztatottak részére megtérítik a munkahelykereséssel kapcsolatos tömegközlekedési eszköz igénybevételével felmerült indokolt helyközi utazási költségeket. A helyi utazási költségek megtérítésének lehetőségét tovább vizsgálják az érintett szaktárcák.

Tekintettel a versenyszférában kialakult munkaerőhiányra, a közfoglalkoztatási programokban részt vevők havi maximális létszámát 2020-ig folyamatosan 150 000 főre tervezi csökkenteni a Kormány.

2018. június 1-től kezdődően 3 éves időszakon belül a közfoglalkoztatási jogviszonyban eltölthető maximális időtartam 1 év lesz, kivéve, ha a versenyszféra nem kínál reális munkalehetőséget az egyénnek, tehát önhibáján kívül nem tud elhelyezkedni.

Az új korlátozások egyrészt ösztönzik a fiatalokat, hogy elsősorban a munkaerőpiacon találják meg helyüket, másrészt a szakképzettek és a közfoglalkoztatásban már munkatapasztalatot, szakismereteket is szerzettek inspirálja a versenyszféra felé történő elmozdulásra.

A közfoglalkoztatásban dolgozók munkabére 2018-ban változatlanul a 2017. évi szinten marad. Ennek célzottan az oka az emelkedő minimálbér szintje, mely motivációs eszköz a közfoglalkoztatásban lévők számára, ezzel is ösztönözve őket a munkaerőpiacra történő kilépéshez.

A közfoglalkoztatásból kivezető aktív munkaerőpiaci programok megvalósítása érdekében

- 2017. március 1-jével elindult a „Közfoglalkoztatásból a versenyszférába” segítő program, amely célzottan a közfoglalkoztatottakat ösztönzi elhelyezkedési juttatás nyújtásával, hogy az elsődleges munkaerőpiacon helyezkedjenek el;
- Munkahelyteremtő pályázatok kiírása révén kiemelten támogatott lesz, ha valaki közfoglalkoztatásban álló személyt vesz fel;
- „Aktív piaci kivezetés” program keretében a legalább egy éve közfoglalkoztatásban lévő személyeket mentorok motiválják az elsődleges munkaerőpiacon történő munkába állásra;
- „Alternatív prevenció” program az önálló elhelyezkedésre részben képes, piacképes szakképzéssel rendelkező, vagy alacsony iskolai végzettségű, de munkavégzésre motivált álláskeresőket ösztönzi, hogy ne kerüljenek be a közfoglalkoztatás rendszerébe.

Az intézkedések több tízezer közfoglalkoztatott elhelyezkedését biztosíthatják az elsődleges munkaerőpiacon.

A 2016-2018 közötti időszakban a közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó képzések a Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program GINOP-6.1.1-15 kódszámú „Alacsony képzettségűek és közfoglalkoztatottak képzése” című kiemelt projekt keretében valósulnak meg. A kiemelt projekt célja, hogy ösztönözze az alacsony iskolai végzettséggel, munkaerőpiacon keresett kompetenciával vagy szakképzéssel nem rendelkező felnőtt lakosságot, kiemelten a közfoglalkoztatottak részvételét az oktatásban, képzésben és lehetőséget biztosítson számukra a munkaerőpiaci szempontból releváns képzettség, ismeretek, készségek, kompetenciák megszerzésére.

Szakképzés

2017-ben – igazodva a munkaerőpiac gyors változásaihoz – tovább folytatódik a szakképzés és felnőttképzés átalakítása és a gazdasági igényekhez való még hatékonyabb igazítása. A tervezett beavatkozások a gazdasági szereplők versenyképességének fokozása érdekében rövidtávon a vállalati képzések rendszerének kialakítását és beindítását célozzák, középtávon a vállalati érdekeltségen alapuló, a munkaerő utánpótlását

biztosítani tudó iskolarendszerű szakképzés további átalakítása történik.

Összefoglalóan: a korábbi kínálatvezérelt képzési rendszert keresletvezérelt képzési rendszer váltja fel. Ennek mentén a szakképzési és felnőttképzési szakpolitika várható változásai a következők:

1. A folyamatos felnőttkori képzés a munkavállalás szerves részévé válik
2. A felnőttképzési szabályozási rendszer rugalmasabbá tétele oly módon, hogy a minőség ne csökkenjen, de a hatékonyság növekedjen *(Ennek részeként pl. az OKJ résztartalmak könnyebben megszerezhetőek lesznek a felnőttképzésben lépésenként.)*
3. A munkáltatók szerepe növekedni fog és meghatározóvá válik a képzési feladatok ellátása tekintetében. A gazdaságfejlesztés egyre inkább ágazati szakpolitikák mentén történik majd, így sor kerül új ágazati együttműködések kialakítására. Ennek részeként pl. az egyes ágazati képzési tartalmak meghatározása az ún. „ágazati készségtanácsokon” keresztül lesz garantálható a nemzetközi trendekhez igazodva.
4. Folyamatossá válik a képzési tartalmak fejlesztése; a fókusz a sikeres munkavállaláshoz szükséges kompetenciákra, valamint az új digitális technológiákon alapuló Ipar 4.0-nak nevezett „negyedik ipari forradalom” által igényelt új készségekre irányul majd. Ennek részeként megtörténik az OKJ átfogó reformja az ágazati alapkészségeket biztosító szakképesítések kialakításával és egyben a szakképesítések számának csökkentésével. A tantervfejlesztés az új munkakörök által igényelt kompetenciák alapján történik majd.
5. A szükséges munkaerő-utánpótlást a szakképzés minőségi reformjával biztosítjuk.

Ennek részeként sor kerül pl. a rugalmasabb, életpálya-szerű tanulói utak biztosítására; a duális tanulószerveződéses rendszer továbbfejlesztésére, a pályakövetési rendszer kiépítésére.

A gazdaság által különösen igényelt ún. hiány-szakképesítések megszerzésére irányuló képzésekben részt vevő tanulók számára létrehozott ösztöndíjrendszer is átalakításra került. Az új keretek között működő Szabóky Adolf szakképzési ösztöndíjrendszerben a korábbi, megyénként 10 hiány-szakképesítés helyett 2016 szeptemberétől már megyénként 20 hiány-szakképesítés tanulása esetében jár ösztöndíj. A hiány-szakképesítések körében pedig a korábbi alapfokú iskolai végzettségre épülő szakképesítéseken túl már érettségire épülő szakképesítések is szerepelhetnek.

A duális képzés működtetésében, a vállalati gyakorlati képzés elterjesztésében és minőségbiztosításában jelentős felelősséggel bír az MKIK. 2015-ben bevezetésre került a kamarai garancia intézménye, amely növeli a duális képzésben résztvevők számát azzal, hogy a tanulókat gyakorlatuk során valós gazdasági munkakörnyezetbe helyezi, ezáltal elősegíti a munkaerőpiaci igényeknek minél jobban megfelelő szakemberek képzését. Annak érdekében, hogy a jövőben is biztosított legyen a vállalkozások duális képzési rendszerben való fokozott részvétele, a Kormány a továbbiakban is nyújt egyedi vállalati támogatásokat tanműhelyek létrehozására és saját dolgozók képzésének támogatására (gyakorlati képzés folytatásához szükséges beruházási költségek elszámolásának lehetősége, a szakképzési hozzájárulási kötelezettségnek a KKV-k esetén a képzésben részt vevő oktatók bérköltségének bizonyos részével történő csökkentése).

9. számú keretes írás: A közfoglalkoztatás szerepe az átalakuló magyar munkaerőpiacon

Magyarországon a 2010-től bevezetett gazdasági reformok egyik fő célja a munka alapú társadalom megteremtése volt a „segély helyett munkát” elvének érvényesülésével. A reformok egyik fontos eleme a tömeges munkanélküliség kezelésére alkalmas Start-munka program lett. A 2010-es évek elején a közfoglalkoztatás magas szintjét részben a válság miatt sok százezres munkanélküliség kezelése tette indokolttá (2010-2013 között a regisztrált munkanélküliek száma folyamatosan az 500 ezer fő közelében mozgott), részben a korábbi évtizedek segélyezési rendszerének negatív hatásaként előállt inaktíválódás és humán tőke veszteség korrigálásának szándéka. A közmunka program a gazdasági stabilizáció éveiben jelentősen csökkenteni tudta az érintett családok pénzügyi és szociális krízisét, főleg a vidéki Magyarországon, a munkanélküliség által leginkább sújtott, képzetlen vagy egyéb okokból nehezen foglalkoztatható rétegek körében. A közmunka program fontos célja volt, hogy több tízezer ember tudjon kilépni az évek, sok esetben évtizedek óta tartó inaktivitásból, az alacsony segélyek és humántőke-vesztés világából, majd néhány év elteltével minél nagyobb arányban munkavállalóként tudjanak megjelenni a munkaerő-piacon. A közmunka program keretében végzett munka hatékonysága az illetékes kormányzati és önkormányzati szervek hathatós erőfeszítéseinek is köszönhetően az évek során egyre javult.

A Kormányzat gazdaságpolitikai reformlépéseinek, a javuló világgazdasági környezetnek és meginduló gazdasági növekedésnek köszönhetően 2014-től kezdődően az elsődleges munkaerő-piaci kereslet masszív erősödésnek indult. A Kormány a megváltozott körülményekre reagálva, a közmunkások versenyszférában történő elhelyezkedést elősegítő intézkedéseket vezetett be. Az intézkedések a közmunkából az elsődleges munkapiacra való kilépést gátló legfontosabb, kormányzati eszközökkel befolyásolható tényezőket érintik.

A közmunkából való kilépést a kutatások szerint legelsősorban az elsődleges munkaerőpiacon elérhető bér és a közmunka bér közti különbség befolyásolja, hiszen ennek a különbözetnek fedezetül kell szolgálnia a munkába járás, mobilitás költségeire. A 2016 novemberében aláírt hatéves bérmegállapodás, a minimálbér és garantált bérminimum jelentős emelése ebben a tekintetben is döntő fordulatot hozott. A korábbi években az elsődleges munkaerőpiaci bérek kevésbé jelentettek alternatívát a közfoglalkoztatottságból történő kilépéshez, a közmunkásoknak sok esetben nem érte meg váltani. A közmunka bérnek a garantált bérminimumhoz viszonyított aránya 80% felett volt. Ez az arány 2017-re a közfoglalkoztatotti és a minimálbér között 63,9%-ra csökkent, míg a garantált bérek esetében 66,2% volt. 2018-ban ez az arány 59%-ra csökkent mindkét bértípus esetében.

A „közfoglalkoztatásból a versenyszférába” program célja, hogy a közfoglalkoztatottat is érdekelté tegye abban, hogy a versenyszférában keressen munkalehetőséget a közmunka jogviszony lejárata előtt. A leendő munkavállaló elhelyezkedési juttatást vehet igénybe, a munkáltatónak pedig lehetősége van szakmai közreműködő igénybevételére, aki segíti a közfoglalkoztatottat az elsődleges munkaerőpiac által támasztott feltételeknek megfelelni és beilleszkedni a munkahelyen. A munkáltató a szakmai segítő után bérköltség támogatásban részesülhet.

A közmunkából való kilépést akadályozó másik igen fontos tényező a munkába járás illetve a lakóhelyén kívüli lakhatás bérhez viszonyított magas költsége. Erre tekintettel döntött a kormány a mobilitási célú lakhatási támogatások bevezetéséről, amely juttatást 2017. január 1-jétől a foglalkoztatás első öt évében a munkáltató részben adómentesen nyújthatja a munkavállalóinak. 2018-ban erre 10,3 milliárd forint áll rendelkezésre a költségvetésben.

Az Ifjúsági Garancia program uniós forrásból (GINOP, VEKOP) a tanulásra, továbbképzésre nagyobb valószínűséggel képes fiatal, 25 év alatti munkanélkülieket, illetve a közmunkásokat célozza annak érdekében, hogy az elsődleges munkaerőpiacon történjen meg a munkába állás. A foglalkoztatási szolgáltatnak meghatározott időn belül valamilyen konkrét lehetőséget kell felajánlani az elhelyezkedésre, a munkatapasztalat-szerzésre, vagy a tanulásra. A program célja, hogy a fiatalok minél rövidebb időt töltsenek munkanélküliségben, közmunkán,

inaktivitásban vagy tanulás nélkül, illetve, hogy személyre szabott segítséget kapjanak munkaerő-piaci helyzetük javításához. A fiatalokat alkalmazó munkáltatók bérköltség-támogatásban is részesülnek. Ezen felül a munkába járással kapcsolatosan felmerült utazási költségek is megtéríthetőek, illetve lakhatási támogatás is igénybe vehető. A tanulni hajlandó fiatalok ingyenes foglalkoztatási és képzési lehetőségek közül választhatnak. A program a fiatalok vállalkozóvá válását is segíti.

A közfoglalkoztatás célcsoportját képezik a korábbi évtizedes munkanélküliség miatt vagy egyéb okokból fogyatékkal élő emberek. Ezért fontos, hogy megteremtődött a rehabilitációs ellátásban részesülők számára is a napi 4-8 órás közfoglalkoztatás lehetősége. Azon személyek vehetik igénybe ezt a lehetőséget, akik legalább 40%-os mértékű egészségkárosodását az erre hivatott szerv megállapította. Támogatás nyújtható a mentális, szociális egészségügyi problémákkal küzdő személynek is, akit a járási hivatal közvetít ki 6 órás közfoglalkoztatási jogviszony keretében.

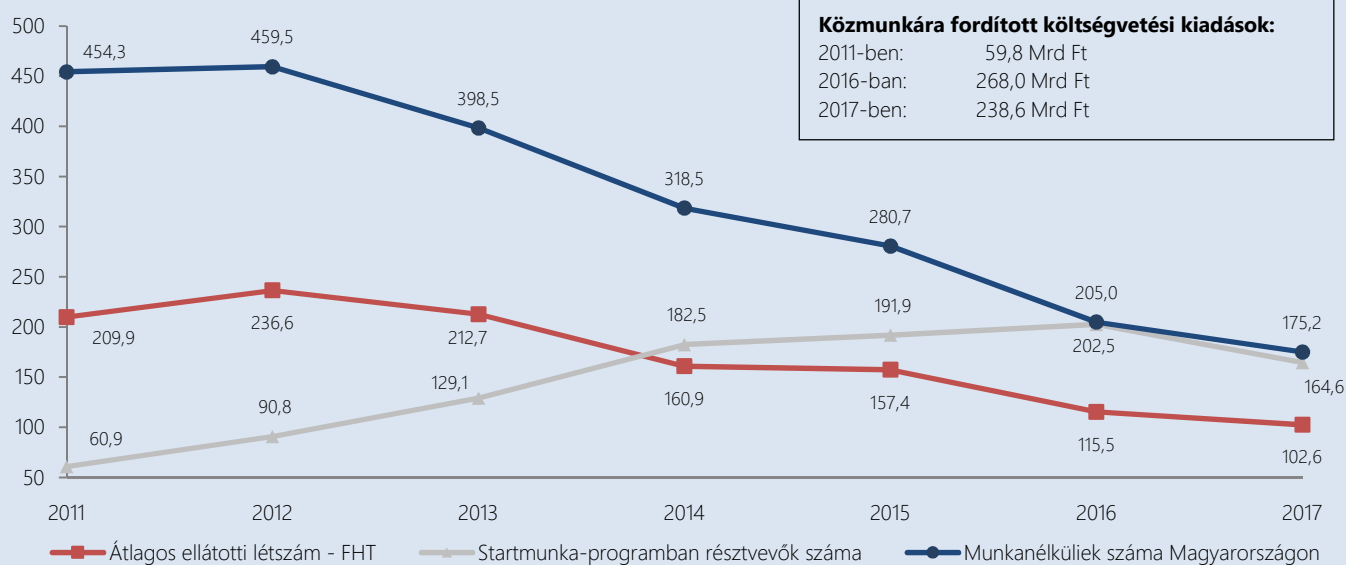
A Munkahelyvédelmi Akció 2013-as bevezetésétől kezdve a nehezen foglalkoztatható csoportok munkapiaci aktiválását célozta a munkáltatóknak nyújtott adókedvezmények révén. A Munkahelyvédelmi Akció keretében a tartósan álláskereső státuszhoz szükséges időtartam számítása során a közfoglalkoztatásban eltöltött időtartam is figyelembe vehető. Ezzel a közfoglalkoztatott személy hátránya megszűnt a közfoglalkoztatásba nem bevont álláskeresővel szemben. Munkahelyvédelmi kedvezmény az Ifjúsági garancia programmal együtt is igénybe vehető.

A közfoglalkoztatotti rendszer keretszabályai közé nemcsak támogató, hanem a nyílt munkaerőpiacra lépést ösztönző elemek is beépültek, erősítendő az elsődleges munkaerőpiac szívóhatását. Felmenő rendszerben három éves időszakon belül a közfoglalkoztatási jogviszonyban eltölthető maximális időtartam egy év lett. Ez alól abban az esetben van kivétel, ha a versenyszféra nem kínál reális munkalehetőséget az egyénnek, tehát önhibáján kívül nem tud elhelyezkedni. Amennyiben a közfoglalkoztatott a felajánlott elsődleges munkaerőpiaci ajánlatot nem fogadja el, úgy három hónapra kizárható.

A közmunka rugalmassá tétele - különösen az agráriumban – az időszakos illetve alkalmi munkavállalás érdekében a piaci vállalkozások természetes igénye volt. Ennek megfelelően az egyszerűsített foglalkoztatás keretében a közfoglalkoztatott egy évben 120 nap fizetés nélküli szabadságot vehet igénybe.

Az elmúlt évben a fenti kedvező változásokkal is összefüggésben már csökkent a közmunkában dolgozók létszáma. A csökkenés az elsődleges munkapiacra tapasztalható keresleti hatásnak tudható be, mivel az aktív korú nem foglalkoztatott személyeknek nyújtott segélyben, azaz a foglalkoztatás helyettesítő támogatásban (FHT) részesülők és a munkanélküliek létszáma a közmunkások létszámával együtt csökkent. Vagyis a közmunka arányának csökkenése (mind a benne résztvevők létszámát, mind a költségvetési forrásokat tekintve) nem az érintettek segélyekre való visszaszorítása révén, hanem hatékonyabb és magasabb jövedelmet kínáló munkalehetőségek bővülése által történik.

FHT-ban részesülők, közmunkások és munkanélküliek átlagos létszámának alakulása (ezer fő)

Közmunkára fordított költségvetési kiadások:

2011-ben:	59,8 Mrd Ft
2016-ban:	268,0 Mrd Ft
2017-ben:	238,6 Mrd Ft

Forrás: KSH, NGM számítás

Megjegyzés: foglalkozás-helyettesítő támogatásban (FHT) részesülők létszámcsökkenésben szerepet játszhatott a foglalkoztatási helyzet javulásán, a közfoglalkoztatás felfutásán túl az ellátásra való jogosultság jövedelemhatárának stagnálása is, a jövedelmek emelkedésével párosulva.

Fontos hangsúlyozni, hogy az elsődleges munkapiacra való kilépés a közmunkások számottevő részének kulturális, pszicho-szociális adottságai (tanulási készségek szűkössége, szenvedély- illetve egyéb betegség, a korábbi munkanélküliségi időszakra visszavezethető motivációvesztés) illetve családi helyzete (otthonápolási, gyereknevelési feladatok) miatt továbbra is gátolt marad, amelyben kormányzati intézkedésekkel nem vagy csak - az adott problémák felhalmozódásának időtartamához mérhetően - hosszabb távon remélhető változás.

Az államigazgatási Intézményrendszer ésszerűsítése

2010 óta több lépcsőben megtörtént a minisztériumok és a területi államigazgatási szervek átalakítása, ami egy jobban irányítható struktúrához vezetett. Ugyanakkor központi hivatalok és háttérintézmények szervezete és működési felépítése nem volt egységes, nehezítve a szervek tevékenységének átláthatóságát és felügyeletét, különös tekintettel a központi hivatalok és háttérintézmények nagy számára, az elkülönült szervezetek által párhuzamosan működtetett támogató funkciókra (például személyügy, informatika, pénzügy).

A hatékonyság javítása érdekében 2016-ban megkezdődött és 2017-ben befejeződött a központi hivatalok és a költségvetési szervi háttérintézmények számának csökkentése. Az intézkedéssel 37

költségvetési szerv alakult át illetve szűnt meg. Ezáltal jelentős dologi és személyügyi kiadás takarítható meg, illetve az átalakítás elősegíti a szervezetrendszer átláthatóságát is. A megszűnő központi költségvetési szervek hatósági feladat- és hatásköreinek jelentős része a közigazgatási szervezetrendszer területi és helyi szintjeire, illetve a járási hivatalokhoz, valamint a fővárosi és megyei kormányhivatalokhoz kerül. Az érintett szervezeteknek húszszázalékos bértömegcsökkentést kellett végrehajtaniuk (ennek hatása 7,8 Mrd Ft a 2018. évi költségvetés összeállítása során figyelembe vételre került). Az intézkedésnek célja a járási hivatalok megerősítésére is, annak érdekében, hogy az állampolgárok és a vállalkozások számára a lakóhelyükhöz, illetve működési területükhöz legközelebb elérhető, hatékony ügyintézés biztosított legyen.

6.2A BEVÉTELEK SZERKEZETE, HATÉKONYSÁGA

2010 óta jelentős lépések történtek az adórendszer versenyképességének növelése érdekében. A 2010-2014-es időszakban sor került a legfontosabb szerkezeti átalakításokra, amelyet az adóbeszedés hatékonyságának növelésével párhuzamosan a munkát és jövedelmeket terhelő adók jelentős csökkentése és a gazdasági növekedést elősegítő célzott kedvezmények rendszerének szélesítése követett. A Kormány céljai között ezután is szerepel a gazdaságot terhelő összes adó- és járulékteher mértékének további csökkentése, illetve az adórendszer foglalkoztatás- és vállalkozásbarát jellegének erősítése. Ennek érdekében az adópolitika a következő években is a munkát terhelő adók és a vállalkozások adó- és adminisztrációs terhének csökkentésére, az adóbeszedés hatékonyságának növelésére, valamint az adórendszer egyszerűsítésére fókuszál.

Adócsökkentő lépések

Munkát terhelő adók

A Kormány továbbra is prioritásként tekint a munkát terhelő adók csökkentésére. Az elmúlt évek során célja egy olyan adórendszer megalkotása volt, amely minél kevésbé gátolja a munkavállalást és egyúttal kedvezőbb feltételeket biztosít a leghátrányosabb munkaerőpiaci helyzetben lévők számára. A 2010 és 2013 között több lépcsőben bevezetett egykulcsos adónak, valamint a nyugdíjjárulék-plafon eltörlésének köszönhetően egy főszabályként teljesen lineáris adó- és járulérendszer jött létre. Az elmúlt évek gazdasági növekedése és a feketegazdaság elleni küzdelem sikerei lehetővé tették a munkát terhelő adók további csökkentését, így 2016-ban 16%-ról 15%-ra csökkent a személyi jövedelemadó kulcsa, 2017-ben 5 százalékponttal, majd 2018-ban 2,5 százalékponttal mérséklődött a szociális hozzájárulási adó kulcsa.

A családi adókedvezmény 2011-es bevezetésének köszönhetően az adórendszer figyelembe veszi az eltartottak számát. A 2015-ben bevezetett első házaskénti kedvezménye 2017-től a családi kedvezménytől függetlenül is igénybe vehető. A kétgyermekesek családi kedvezménye a 2016-2019 időszakban négy egyenlő lépésben a 2015. évi érték duplájára emelkedik, ami a 390-400 ezer érintett

helyzetét javítja. A leghátrányosabb helyzetű csoportok foglalkoztatásának elősegítése érdekében kerültek bevezetésre a Munkahelyvédelmi Akció célzott szociális hozzájárulási adókedvezményei 2013-ban. Az intézkedés azon csoportok foglalkoztatását célozza, amelyek aktivitási rátájában Magyarország elmarad a régiós országoktól, és amelyek mind a magyar, mind a nemzetközi empirikus kutatások alapján jellemzően erősebben reagálnak a különféle adórendszerbeli ösztönzőkre. A kedvezményezett munkavállalók köre (25 év alattiak, 55 év felettiak, GYES-ről visszatérők, tartósan álláskeresők, pályakezdők, szakképzettséget nem igénylő munkakörben dolgozók, stb.) nemzetközi összehasonlításban rendkívül szélesnek mondható. A versenyszférában havonta mintegy 900 ezer munkavállaló után igénybe vett kedvezmények 2017-ben a bérköltségek 110,6 milliárd forintos csökkenését eredményezték.

A munkáltatói adót érintően – a Kormány, a munkáltatói, illetve a munkavállalói képviselet között létrejött megállapodás szerint – a korábban említett összesen 7,5 százalékpontos tehercsökkentés valósult meg. A megállapodás értelmében 2019-től, a bérek alakulásának függvényében, összesen négy alkalommal további 2-2 százalékponttal csökken a munkáltatói adó kulcsa. A kulcscsökkentésekkel összhangban a munkahelyvédelmi kedvezmények paraméterei egységesítésre kerültek.

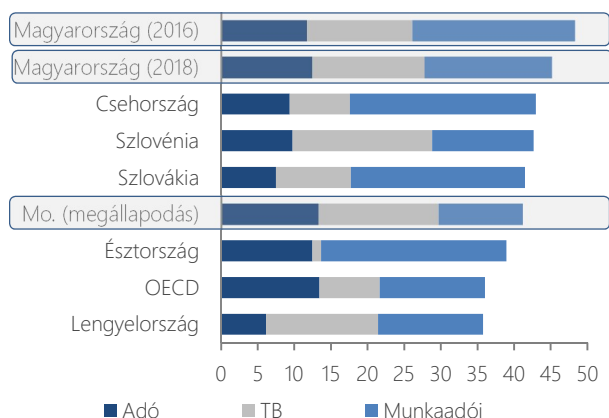
A munkáltatói adócsökkentés eredményeként a többletjövedelmeket terhelő munkáltatói és munkavállalói elvonások aránya minden jövedelemkategóriában csökkent. Figyelembe véve a bejelentett intézkedéseket, az átlagbért kereső egyedülálló munkavállaló adóterhe a munkahelyvédelmi kedvezmények nélkül is a régiós szintre csökkenhet.

Az adminisztráció csökkentése érdekében jelentősen egyszerűsödött az egészségügyi hozzájárulás (eho) fizetésének rendszere is. 2017. január 1-jétől az eho kulcsok száma a korábbi ötről kettőre, a hozzájárulás mértéke a szociális hozzájárulási adóval összhangban 22%-ra csökkent, 2018-tól pedig a 19,5%-ra csökkent. Megszűnt a kamattjévedelmek eho-ja, 2018-tól pedig

eltörlésre kerül az 1 millió forint feletti ingatlan bérbeadásból származó jövedelmek eho-ja is, ami a tevékenység jelentős fehéredését eredményezheti. A módosítások hatására – egyebek mellett – csökkent a kamatjövedelmeket, az egyes meghatározott juttatásokat, a reprezentációt és üzleti ajándékot terhelő közteher.

6.2. ábra: Adóék

(egyedülálló, gyermektelen, átlagbér)

Forrás: NGM számítás, OECD

Vállalati adók

A társasági adó esetében a legjelentősebb változás, hogy az adókulcs 2017. január elsejétől egységesen 9 %-ra csökkent. Az intézkedés hatása a beruházások élénkítése révén a termelékenység és így a bérszínvonal emelkedésében is megjelenhet az elkövetkező években, ami költségvetési többletbevételt generál. Emiatt okkal várható, hogy az intézkedés középtávon túlnyomórészt

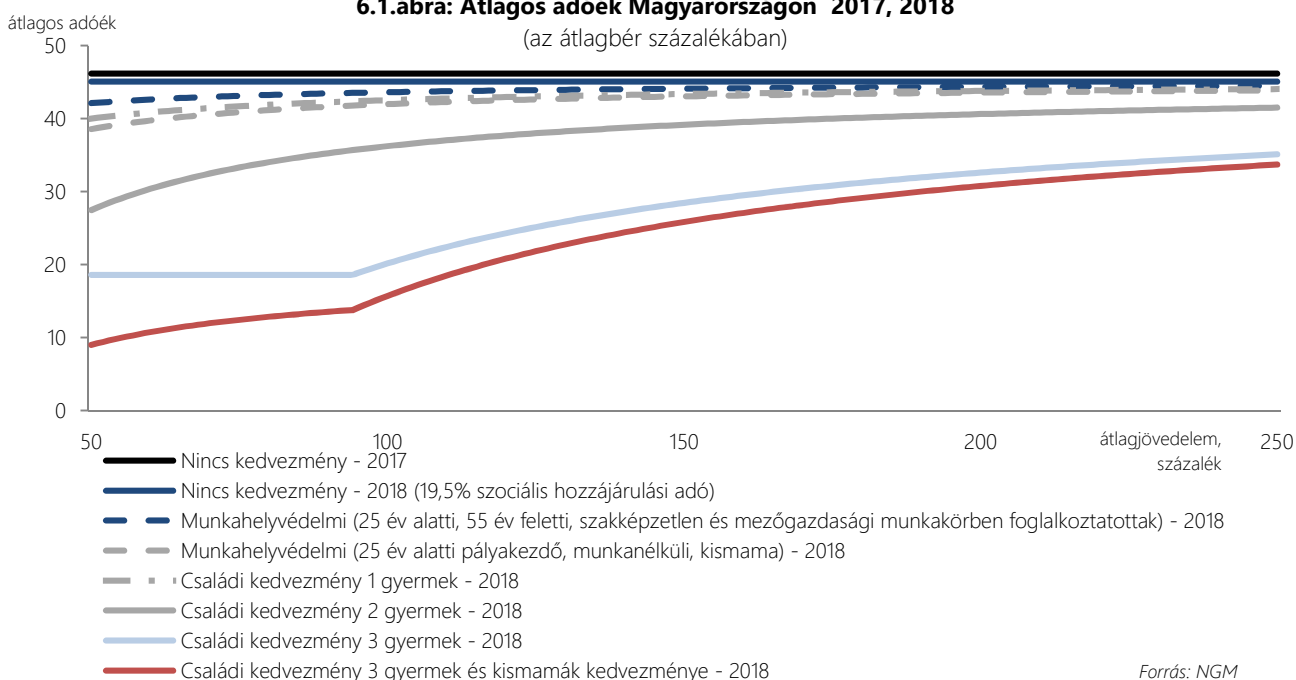
megettérül a költségvetés bevételeiben is.

A kulcs csökkentés mellett 2017-től több beruházásösztönző intézkedés is megvalósult a társasági adózásban. 2017-től jelentősen enyhültek a kis- és középvállalkozások számára elérhető beruházási kedvezmények igénybevételi korlátai, illetve a fejlesztési adókedvezmény létszámnövelési feltételei, 2017 év végétől pedig a fejlesztési adókedvezmény már termék-diverzifikációt eredményező induló beruházásra és új eljárási innovációt eredményező induló beruházásra is igénybe vehető.

A kis- és középvállalkozásokat érintően lényeges változás, hogy a kisvállalati adó (kiva) jelentős egyszerűsödésével és az adó kulcsának csökkenésével az adórendszer 2017-től még kedvezőbb adózási környezetet teremtett számukra. Az adóalap számítása gyökeresen átalakult, aminek révén jelentősen egyszerűsödött az adó bevallása és az adó nemre való áttérés is, az adókötelezettség pedig a korábbinál lényegesen kiszámíthatóbbá és kedvezőbbé is vált. A módosítások értelmében 2017-től a személyi jellegű kifizetések mellett lényegében csak a vállalkozás és tulajdonosa közötti pénzmozgás keletkeztet adókötelezettséget, azaz a kisvállalati adó a vállalkozásba visszaforgatott jövedelmet nem terheli. Emellett 2017-től kedvezően változtak a jogosultsági feltételek is: a kiva az eddigi 25 helyett 50

6.1. ábra: Átlagos adóék Magyarországon 2017, 2018

(az átlagbér százalékában)

Forrás: NGM

fő foglalkoztatottig választható, továbbá az adóalanyiság megszűnésének bevételi értékhatára 500 millió forintról 1 milliárd forintra, létszámkorlátja pedig 50 főről 100 főre emelkedett. Tekintettel arra, hogy az adónem kiváltja a szociális hozzájárulási adót és a társasági adót, összhangban az ezeket érintő intézkedésekkel, a kiva 16%-os kulcsa 2017-ben 14%-ra, 2018-ban pedig 13%-ra csökkent. Az intézkedések és a kapcsolódó kampányok hatására a kiva népszerűsége jelentősen növekedett, 2018 elejére az intézkedéseket megelőző érték több mint négyszeresére nőtt az adónemet választó KKV-k száma.

A legkisebb vállalkozások versenyképességének ösztönzése érdekében a kata 6 millió forintos bevételi értékhatára 2017-től 12 millió forintra emelkedett. Az adminisztrációs terhek csökkentése érdekében, részben a kata választására jogosító értékhatár emeléséhez is kapcsolódóan, 6 millió forintról 8 millió forintra emelkedett az általános forgalmi adó alanyi adómentességének értékhatára.

Fogyasztási-forgalmi adók

Bár a Kormány célja továbbra is a fogyasztási-forgalmi adók adórendszerben betöltött relatív súlyának növelése, az elmúlt években a kedvező gazdasági folyamatok és a gazdaság fehéritését célzó intézkedések sikerei lehetővé tették, hogy az általános forgalmi adó esetében célzottan több termék és szolgáltatás áfakulcsa is csökkentésre kerülhetett. Ennek hátterében elsődlegesen az áll, hogy az általános áfakulcs mellett megnövekedett a nyomás egyes, a szürkegazdaság által erősebben érintett termékek és szolgáltatások kedvezményes kulcs alá való átsorolására. Ennek megfelelően 2016-tól 5%-ra csökkent a sertéshús és a lakásépítések áfája. 2017-től a baromfi, a tojás és a friss tej áfakulcsa is 5%-ra csökkent. A 2017. évi 18%-ra való csökkentést követően 2018-tól 5%-os kulcs vonatkozik az éttermi étkezésre és az internet-hozzáférésre, továbbá a halhúsra, a sertésbelsőkre és a Braille-nyomatókra és kijelzőkre is.

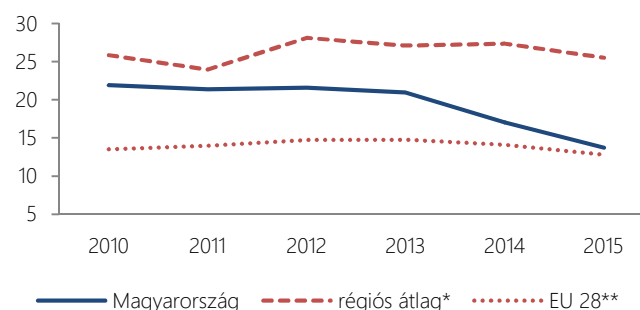
Adóelkerülés elleni lépések

Az elmúlt évek jelentős gazdaságfehéritő intézkedései elsősorban a fogyasztási adók beszedésére fókuszáltak. Ezek közül kiemelendő az online pénztárgépek 2014-es és az elektronikus közúti

áruforgalom-ellenőrző rendszer 2015-ös bevezetése, az elektronikus fizetések ösztönzése a 2016-ban bevezetett POS-terminál telepítési program által, valamint a jelenleg tesztüzemben működő, várhatóan 2018 közepén élesedő elektronikus számlázási rendszer is. Az intézkedések hatására jelentősen csökkent a be nem szedett áfa mértéke, amelyet a CASE Európai Bizottság² megbízásából készített tanulmánya is megerősít: míg 2013-ban az áfarés mértéke még az elméleti áfakötelezettség 21%-a volt, 2015-re ez 14%-ra csökkent, ami csak kis mértékben haladja meg az EU-átlagot és lényegesen alacsonyabb a régió más országában jellemző értéknél.

6.3. ábra: Általános forgalmi adó rés

(Az elméleti áfa százalékában)

*Bulgária, Csehország, Lengyelország, Szlovákia, Szlovénia, Románia

Forrás: CASE (2017), NGM számítás

További jelentős gazdaságfehéritő lépés, hogy 2017-től a korábbi intézkedések sikereire tekintettel az online pénztárgépek használatára kötelezettek köre kibővítésre került. A várhatóan 2018. július elsejétől kötelezővé váló elektronikus számlázási rendszer az adóalanyok közti tranzakciókat érintő csalások visszaszorítása érdekében került bevezetésre. Az intézkedés beleillik az eddigi valós idejű adatszolgáltatáson alapuló rendelkezések sorába. A rendszer lényege, hogy a jelenlegi utólagos számla szintű adatszolgáltatás helyett a NAV on-line adatokat kapjon a számlák adattartalmáról, mely lehetővé teszi a hatékonyabb kockázatelemzést és ellenőrzést. Egyúttal a rendszer az automatizmusa miatt az egyszeri beruházási költségeken túl nem eredményez adminisztratív tehernövekedést a vállalkozásnak, sőt

² Case (2017): Study and Reports on the VAT Gap in the EU-28 Member States: 2017 Final Report, Warsaw, September 18

csökkenti azt, mivel kiváltja az utólagos számla szintű adatszolgáltatást a számlakibocsátó esetén. A megfelelő felkészülési idő biztosítása érdekében az adózók az online számlázási rendszert 2017. július elsejétől fakultatívan, tesztjelleggel alkalmazhatják, vagyis saját döntésük alapján küldhetnek be ezen az úton adatokat az adóhatóságnak.

Magyarország mindemellett aktívan részt vesz az agresszív adóelkerülés elleni nemzetközi küzdelemben. Ehhez kapcsolódóan aláírásra került hazánk részéről az OECD Multilaterális Adóegyezménye, amivel egy általános adóelkerülés elleni rendelkezés kerülhet beépítésre a hazai adóegyezmények nagy részébe. Ezen túl Magyarország átültette az EU adóelkerülés elleni irányelvnek ellenőrzött külföldi társaságokra vonatkozó szabályait, és az irányelv többi rendelkezésének, köztük a hibrid eszközök, kamatlevonhatóság és tőke kivonás kezelésére vonatkozó szabályok határidőben történő átültetése is a célok között szerepel. Az adóelkerülés és mesterséges nyereségátcsoportosítás megakadályozására hivatott szabályok megalkotásán túl Magyarország az adóügyi információcsere területén is széleskörű együttműködés kiépítésére törekszik többek között a pénzügyi számlainformációk valamint az országokénti jelentések területén is.

Adóeljárá

Az adóeljárában továbbra is cél az adómorál javítása, az adózók és az adóhatóság kapcsolatrendszerének javítása, illetve az együttműködés és az önkéntes jogkövetés további ösztönzése. Ennek érdekében az elmúlt években elkezdődött az adóhatóság szervezeti átalakítása és számos intézkedés került bevezetésre az adóhatóság szolgáltató jellegének erősítése érdekében. A 2016. január 1-jével megtörtént átalakítás az adóhatóság irányítását, szervezeti felépítését és a jogorvoslati rendszerét is érintette. Szintén 2016-tól került bevezetésre az adózói minősítés rendszere, amelynek célja az adózók jogkövető magatartásának ösztönzése. A 2017. január 1-jétől életbe lépő támogató eljárás keretében az adóhatóság, amennyiben az adózóknál kockázatot észlel, önellenőrzést javasol, illetve ha szükséges, közvetlen szakmai támogatást is nyújt a hibák, hiányosságok kiküszöbölése érdekében. 2018. január 1-jétől az adóeljárási szabályozás is megújult az új

adóigazgatási rendtartásról és az adózás rendjéről szóló törvény hatályba lépésével. Az intézkedés célja a lehetőségekhez mérten rövid, átlátható, közérthető és könnyen követhető szabályozási környezet megteremtése, az adóhatóság szolgáltató jellegének erősítése, az önkéntes jogkövetők intézményesített támogatása kötelezettségeik teljesítésében, a szankciórendszer felülvizsgálatával a túlzott mértékű és az indokolatlan büntetések megszüntetése.

A Kormány döntésének megfelelően az elkövetkezendő években, a többéves (2017-2021) Nemzeti Adó- és Vámhivatal Stratégiai Megújulási Programjának (NAV 2.0) keretében, a NAV működését, hatékonyságát érintő programok valósulnak meg az adóhatóság versenyképességének és a költségvetés bevételeinek növelése érdekében. A stratégia főbb pontjai az adótudatosság elősegítése, az ügyfélközpontúság, a behajtási hatékonyság növelése szakmai korszerűsítéssel, közép- és hosszútávon fenntartható adóztatás, digitalizáció és hatékony intézményi működés. A projekt további célja – illeszkedve a szolgáltató adóhatóság koncepciójához –, hogy a vállalkozások, illetve a lakosság az adózást érintő kötelezettségeinek, illetve a jogkövető magatartásnak könnyebben és gyorsabban tudjon megfelelni.

Fizetési infrastruktúra modernizálása, pénzügyi folyamatok átláthatóságának növelése

A feketegazdaság vérkeringését biztosító magas készpénzállomány csökkenését olyan pozitív ösztönzők bevezetésével a legcélszerűbb elérni, amelyek vonzóvá és hozzáférhetővé teszik az elektronikus fizetés használatát. A helyzet holtpontról való elmozdításához kormányzati beavatkozásra volt szükség. A Kormány 2016. decemberében meghirdetett bankkártya-elfogadóhely bővítést célzó programja támogatást kínált az új bankkártya-elfogadóhelyek létrehozásához, de cserébe a fizetési rendszer használati díjának komoly mérséklését írta elő, amely így a kisebb forgalmú üzletek számára is megfizethetővé vált. A Program I. ütemének köszönhetően 30%-kal nőtt a hazai bankkártya-elfogadóhelyek száma, amely korábban soha nem tapasztalt, példátlan mértékű bővülést jelent a hazai elektronikus fizetés történetében. A Kormányzat, látva a Program I. ütemének sikerét és népszerűségét, valamint a hazai vállalkozások pozitív visszajelzéseit meghallgatva, még az I. ütem lezárulta előtt a fejlesztés folytatásáról és a további 31 000 darab

terminál telepítését támogató II. ütem beindításáról döntött.

A Program II. ütemének sikeres lefutását követően az üzemelő online pénztárgépek POS terminál-lefedettsége már közel 80%-os lesz, vagyis a bankkártyás fizetés lehetősége a lakosság zöme

számára elérhetővé válik. Egy ilyen szintű országos lefedettség előfeltétele a lakosság pénzügyi képességeinek fejlesztésének, a magyar pénzügyi tudatossági stratégia megvalósításának.

10. számú keretes írás: Az adóadminisztráció terhei és NAV szolgáltató szerepének erősítése

Szinte már axiómaszerű megállapítás, hogy Magyarországon az adózáshoz kötődő adminisztráció jelentős terhet jelent a gazdaság minden szereplője számára. A teher pontos mértékére ugyanakkor nincs friss, megbízható és főként nemzetközileg összehasonlítható becslés. Az elérhető tanulmányok, bár gyakran hasonló módszert, az ún. Standard Cost Model-t használják, gyakran csak 1-2 főbb adónemre terjednek is, és gyakran csak bizonyos adózói csoportokat érintenek, ráadásul az időráfordítás mérésére és költségeinek számszerűsítése használt megközelítések is erősen heterogének, így a számszerű eredmények közvetlenül nem összehasonlíthatóak.

Ezzel együtt a fejlett országok elmúlt 30 évére vonatkozó felmérések szolgálnak érdekes tanulságokkal. Az adózóknál felmerülő adminisztrációs költség a jövedelemadók esetében a beszedett adóbevétel 2-10%-a között szóródik. Ennek mintegy kétharmada a vállalat saját erőforrásainak felhasználásából fakad, negyede tanácsadói díj, a többi pedig egyéb külső költség.

A vállalatok (jövedelemadóból, áfából, járulékokból fakadó) adóadminisztrációs költsége erősen méretfüggő. Az 50 fő alattiak esetében az árbevétel-arányos költségeket a legtöbb országban 2-4%-ra becsülték, ami már jelentősen rontja a jövedelmezőséget. Az 50 fő felettiek esetében ez az arány jellemzően 0,5% alatti, de az OECD 2001-es felmérése egyes esetekben 3%-os mértéket is kimutatott. A munkáltatói terhek adminisztrációja szinte mindenhol komoly többletet jelent (az OECD szerint az összes teher mintegy felét, de mások ettől jelentősen eltérő belső arányokat találtak).

Nagyon sok országban ösztönzik az e-bevallási csatornák használatát, általában az adminisztrációs terhek csökkentésének szándékával. A kérdéskört vizsgáló gyűjtés tapasztalatai szerint a várakozás gyakran nem teljesül, mivel az elektronikus út mellett fennmaradnak a papíralapú folyamatok is, sőt sokszor egyszerre mindkét módon is bekérik az adatokat. További probléma, hogy az elektronikus adatkezelés mellett gyakran emelkedik a bekért információk tömege is. Figyelemre méltó az is, hogy a KKV-k esetén az átlagosnál magasabb többletterherrel járhat az e-ügyintézés bevezetése, mert a kis cégek gyakran akkor is saját erőforrásokat használnak, ha ez kompetenciahiány miatt drágább, mintha külső szakértelmet vennének igénybe.

Magyarországon 2009-ben készült átfogó mérés az adminisztrációs terhekről, amely megerősítette, hogy a felmérésben szereplő cégek adminisztratív terhei legnagyobbbrészt az adózáshoz az ehhez kapcsolódó számvitelhez, illetve adatszolgáltatáshoz köthetőek. Az Európai Bizottság megbízásából jelenleg készülő, 20 országot érintő sztenderdizált elemzés előzetes tanulságai is nagyon hasonlóak a fentiekhez, de különös figyelmet érdemel az a megállapítás, hogy az adminisztratív terhek a legutóbbi, 2004-es felméréshez képest alig változtak a vizsgálatban szereplő országok többségében, dacára például az elektronikus adatszolgáltatás terjedésének. Ezt részben magyarázza, hogy az adminisztratív folyamaton belül az információk összegyűjtése jelenti a legnagyobb terhet, illetve költséget, és nem azok bevallása.

Ezeket a tapasztalatokat is felhasználva folyik a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV) átalakítása és fejlesztése. Ennek keretében kiemelt figyelmet kap az elektronikus kapcsolattartási csatornák fejlesztése mellett a belső folyamatok optimalizálása, valamint az, hogy az elektronikus rendszerekből származó adatok összekapcsolásával egyre több, lehetőség szerint személyre szabott szolgáltatás váljon elérhetővé. Ezek első példái a 2016-ban indult

adóminősítés, amelynek keretében tavaly már több mint 200 ezer vállalkozás élvezhette a „megbízható” minősítéssel járó előnyöket; a 2017-ben sikeresen elindult eSZJA-rendszer, amely keretében idén már 5 milliónál is több bevallást generált automatikusan az adóhivatal; a személyre szabott tanácsadásnak is beillő, tavaly év végi KIVA-kampány, aminek keretében mintegy 70 ezer kisvállalkozás kapott értesítést az adatok alapján számára kedvezőbb adózási formáról, vagy a 2018-ban indult mentorálási program, ami a kezdő vállalkozásoknak nyújt személyre szabott útmutatást. A NAV-ban folyó fejlesztések révén a következő években fokozatosan jelennek meg majd új szolgáltatások, illetve új bevallásokat érintően is lehetségessé válhat a tervezetek kijánlása.

7. AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS INTÉZMÉNYI JELLEMZŐI

7.1 KÖLTSÉGVETÉSI KERETRENDSZER

A költségvetés készítésének keretszabályait Magyarország gazdasági stabilitásáról szóló 2011. évi CXCV. törvény (Gst.), az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény (Áht.) és annak végrehajtásáról szóló 368/2011. (XII. 31.) Korm. rendelet tartalmazza.

2017-ben a 2011/85/EU tanácsi irányelvnek való megfelelés érdekében EU Pilot program során módosításra került a Gst. és az Áht. A szabályozás javítása főként a következő területeket érintette: i. a költségvetési szabályok kötelező erejének pontosítása; és ii. a középtávú költségvetési keret erősítése az adósságprognózis Kormány egyedi határozatában való megállapítása és a szakpolitika változatlanóságán alapuló forgatókönyv alkalmazása révén. A költségvetési keretrendszer fejlesztése érdekében hozott jogszabályi változásokat a Magyarországra vonatkozó 2018. évi országjelentés is nyugtázta.

Az elmúlt évek tapasztalata alapján a szabályrendszer megfelelően segíti a fegyelmezett fiskális politika végrehajtását, biztosítva az államháztartás stabilitását és hosszú távú fenntarthatóságát.

A szabályrendszernek három fő eleme van. Az államháztartás hiánya nem haladhatja meg a bruttó hazai termék 3%-át (egyenlegszabály), valamint a strukturális egyenlegnek összhangban kell lennie a konvergencia programban meghatározott középtávú költségvetési célkitűzéssel (MTO szabály).

A szabályrendszer harmadik meghatározó elemét képezik az államadósságra vonatkozó előírások. Az Alaptörvény értelmében az Országgyűlés csak olyan központi költségvetésről szóló törvényt fogadhat el, amelynek eredményeképpen az államadósság bruttó hazai termékhez viszonyított aránya csökken. A költségvetési törvény elfogadásához a Költségvetési Tanács előzetes hozzájárulása szükséges. A Tanács a jóváhagyást akkor adja meg, ha az államadósság-mutató csökkenése teljesíti az Alaptörvény követelményét.

Továbbá a Gst. értelmében, ha a költségvetési évre előrejelzett infláció és a bruttó hazai termék reál növekedési üteme egyaránt meghaladja a 3%-ot, akkor az államadósság éves növekedési üteme nem haladhatja meg a várható infláció és bruttó hazai termék reál növekedési üteme felének a különbségét. Ha a költségvetési évre előrejelzett infláció és a bruttó hazai termék reál növekedési üteme közül legalább az egyik nem haladja meg a 3%-ot, akkor az államadósság-mutatónak legalább 0,1 százalékponttal kell csökkennie.

A szabály értelmében így kedvezőtlen körülmények (alacsony növekedés), illetve alacsony infláció esetén sem adódik olyan költségvetési követelmény, amely a nemzetgazdaság teljesítőképességét indokolatlanul visszafogná és egyéb negatív következménnyel járna, míg az államadósság csökkentése biztosított az Alaptörvénnyel összhangban.

7.2 AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS-STATISZTIKAI ADATSZOLGÁLTATÁS FELÉPÍTÉSE

Magyarországon a kormányzati szektorra vonatkozó statisztikákat a Központi Statisztikai Hivatal és a Magyar Nemzeti Bank készíti. A jelenlegi munkamegosztás szerint a KSH a nem-pénzügyi számlákért, az MNB a pénzügyi számlákért felelős. A Túlzott Hiány Eljárás keretében történő

adatszolgáltatásban (EDP Notifikáció) a tárgyévet megelőző időszakig terjedő tényadatok összeállításában a fenti munkamegosztás érvényesül, míg a tárgyévi várható kormányzati egyenleg és adósság kiszámítása a Nemzetgazdasági Minisztérium feladata. A KSH, az MNB és az NGM képviselőiből álló

statisztikai munkabizottság vezetői és szakértői szinten működik, 2015-ben aktualizált együttműködési megállapodás rögzíti az adatáramlás, a munkamegosztás, a módszertani megítélés eljárási kérdéseit. A kormányzati szektor statisztikáinak meghatározó adatforrása az államháztartási információs rendszer, az államháztartás szervezeteinek éves és évközi beszámolóit, amit kiegészít a kormányzathoz sorolandó vállalatok és non-profit szervezetekről történő statisztikai 2016 elején bővített módszertani leírást („EDP Inventory”). A Nemzetgazdasági Minisztérium a kialakult gyakorlatnak megfelelően az Országgyűlésnek benyújtott éves költségvetés, illetve zárszámadás indokolásában önálló fejezetben mutatja be a hivatalos államháztartási, illetve a maastrichti egyenleg- és adósságmutató eltérését.

A tagállamok költségvetési keretrendszerére vonatkozó követelményekről szóló 2011/85/EU (2011. november 8.) Tanácsi Irányelvben előírt közzétételeknek a Nemzetgazdasági Minisztérium teljes körűen eleget tesz.

A mobiltelefon frekvencia-használati jogok statisztikai elszámolásával kapcsolatos Eurostat-iránymutatásban foglaltak végrehajtására a 2017. őszi EDP-Jelentés során került sor. A változtatás áttérést jelent a többéves használatért egy összegben befolyt ellenérték egyösszegű elszámolásáról a használat időtartamára történő szétterítésre. A változtatás elsősorban az uniós módszertan szerint 2013-2014-ben elszámolt frekvenciahasználati bevételek miatt okoz visszamenőleges egyenlegromlást a GDP 0,1, illetve 0,4%-át kitevő mértékben, és 15-15 évre történő elhatárolást, így évente a GDP 0,03-0,04%-kát kitevő egyenlegjavulást.

adatgyűjtés, továbbá a kormányzati szektor egészére vonatkozó bank- és értékpapír-statisztikai adatgyűjtés. Az EDP Notifikációs jelentést a KSH az Eurostatnak történő kiküldésekor teszi közzé honlapján. Az Eurostattal történő három hetes egyeztetési időszak után – az Eurostat sajtóközleménnyel együtt és azzal egy időben – a KSH publikálja az Eurostat által jóváhagyott EDP Notifikációs táblákat. Közzéteszi továbbá az összeállításához kapcsolódó, a magyar statisztikai hatóságok által folyamatosan aktualizált,

TÁBLÁZATOK

1.a. táblázat

Makrogazdasági kilátások

	ESA-kód	2017 Mrd Ft	2017 2018 2019 2020 2021 2022 változás %-ban					
			2017	2018	2019	2020	2021	2022
1. GDP (előző évi áron)	B1g	36 833,1	4,0	4,3	4,1	4,0	4,2	4,1
2. GDP folyó áron	B1g	38 183,3	7,8	7,1	7,4	7,2	7,4	7,2
A növekedés összetevői (előző évi áron)								
3. Háztartások fogyasztási kiadása	P.3	17 811,6	4,7	5,2	4,8	4,7	4,6	4,5
4. Közösségi fogyasztási kiadás ¹	P.3	7 193,5	0,3	1,4	0,7	0,5	0,4	0,4
5. Bruttó állóeszköz-felhalmozás	P.51	7 957,5	16,8	12,8	7,5	3,8	5,7	5,1
6. Készletváltozás (a GDP %-ában)	P.52+ P.53	92,9	-0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
7. Termékek és szolgáltatások exportja	P.6	33 962,4	7,1	7,2	6,9	6,7	7,3	7,1
8. Termékek és szolgáltatások importja	P.7	30 880,1	9,7	9,2	7,4	6,3	7,1	6,9
Hozzájárulás a GDP növekedéséhez (előző évi áron)								
9. Belföldi végső felhasználás		33 657,9	5,7	5,5	4,2	3,3	3,7	3,5
10. Készletváltozás	P.52+ P.53	92,9	-0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
11. Termékek és szolgáltatások külkereskedelmi egyenlege	B.11	3 082,3	-1,4	-1,1	0,0	0,7	0,5	0,6

¹: Kormányzat és háztartásokat segítő non-profit intézmények együtt

1.b. táblázat

Árindexek alakulása

	2017 2018 2019 2020 2021 2022 változás %-ban					
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
1. GDP implicit árindexe	3,7	2,7	3,1	3,0	3,0	3,0
2. Háztartások fogyasztási kiadásának implicit árindexe	2,3	2,5	2,7	2,9	3,0	3,0
3. Harmonizált fogyasztói árindex (HICP)	2,4	2,5	2,7	2,9	3,0	3,0
4. Közösségi fogyasztási kiadás implicit árindexe	6,5	4,7	5,7	4,0	2,0	1,2
5. Állóeszköz-felhalmozás implicit árindexe	3,3	3,2	3,1	3,0	3,0	3,0
6. Export implicit árindexe (árak és szolgáltatások)	1,3	1,5	1,7	1,9	2,0	2,0
7. Import implicit árindexe (árak és szolgáltatások)	1,7	1,8	1,8	2,0	2,1	2,1

1.c. táblázat

Munkaerőpiac alakulása

	ESA-kód	2017 szint	2017	2018	2019	2020	2021	2022
			változás %-ban					
1. Foglalkoztatottak száma (ezer fő) (15-74) ¹		4 421,4	1,6	1,5	1,5	1,3	1,1	0,9
2. Munkanélküliségi ráta (%) (15-74)		-	4,2	3,6	3,1	2,8	2,5	2,4
3. Munkatermelékenység, foglalkoztatottra		-	2,3	2,8	2,6	2,7	3,1	3,2
4. Munkavállalói jövedelem (Mrd Ft) ²	D.1	17 781	10,9	10,8	9,5	7,7	7,0	7,1
5. Munkavállalói jövedelem, egy alkalmazottra (millió Ft) ³		4,0	9,2	9,1	7,9	6,3	5,9	6,2

¹ Munkaerő-felmérés statisztika szerinti foglalkoztatottság

² Nemzeti elszámolási elv szerint

³ A munkaerő-felmérésen alapuló, egy alkalmazottra jutó munkavállalói jövedelem nemzeti elszámolási elv szerint.

1.d. táblázat

Finanszírozási pozíciók

	ESA-kód	2017	2018	2019	2020	2021	2022
		a GDP %-ában					
1. Nettó külső finanszírozási képesség (+) /igény (-)	B9.	4,1	5,9	5,9	4,1	3,1	3,0
ebből:							
- Áruk és szolgáltatások egyenlege		7,7	6,1	5,5	5,9	6,0	6,1
- Elsődleges jövedelmek és transzferek egyenlege		-4,8	-4,3	-4,0	-3,8	-3,8	-4,1
- Tőkemérleg egyenlege		1,2	4,0	4,3	2,0	0,9	0,9
2. Magánszektor nettó finanszírozási képessége (+)/ igénye (-) statisztikai eltéréssel együtt	B9.	6,0	8,2	7,8	5,5	4,2	3,5
3. Kormányzati szektor nettó finanszírozási képessége (+)/ igénye (-)	B9.	-2,0	-2,4	-1,8	-1,5	-1,2	-0,5

2.a. táblázat

Az államháztartás összefoglaló adatai

	ESA-kód	2017 Mrd Ft	2017	2018	2019	2020	2021	2022
			a GDP %-ában					
Nettó hitelnyújtás (EDP B.9.)								
1. Kormányzati szektor	S.13	-746,3	-2,0	-2,4	-1,8	-1,5	-1,2	-0,5
2. Központi kormányzat	S.1311	-720,6	-1,9	-3,0	-2,1	-1,7	-1,3	-0,5
3. Tartományi kormányzat	S.1312	-	-	-	-	-	-	-
4. Helyi önkormányzatok	S.1313	-10,1	0,0	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0
5. TB alapok	S.1314	-15,6	0,0	0,3	0,3	0,1	0,1	0,1
Kormányzati szektor (S.13)								
6. Bevételek összesen	TR	17008,4	44,5	45,5	45,1	42,9	41,0	39,9
7. Kiadások összesen	TE	17754,7	46,5	47,9	46,9	44,4	42,2	40,5
8. Egyenleg	B.9	-746,3	-2,0	-2,4	-1,8	-1,5	-1,2	-0,5
9. Kamatkidadások	D.41	1067,4	2,8	2,6	2,4	2,3	2,2	2,1
10. Elsődleges egyenleg		321,1	0,8	0,2	0,6	0,8	1,0	1,6
11. Egyszeri és egyéb átmeneti jellegű tételek ¹		140,4	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bevételek összetevői								
12. Adóbevételek (12=12a+12b+12c)		9740,3	25,5	25,1	25,0	24,8	24,6	24,3
12a. Termelési és importadók	D.2	6891,7	18,0	18,1	17,9	17,6	17,4	17,0
12b. Jövedelem és vagyonadók	D.5	2833,4	7,4	6,9	7,0	7,1	7,2	7,2
12c. Tőkejövedelem adó	D.91	15,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13. Társadalombiztosítási hozzájárulások	D.61	4898,4	12,8	12,7	12,6	12,2	11,6	11,2
14. Tulajdonosi jövedelem	D.4	141,2	0,4	0,5	0,4	0,4	0,3	0,3
15. Egyéb		2228,5	5,8	7,3	7,1	5,6	4,5	4,2
16.=6. Bevételek összesen	TR	17008,4	44,5	45,5	45,1	42,9	41,0	39,9
Adóteher ² (D.2+D.5+D.61+D.91-D.995)		14687,5	38,5	37,9	37,7	37,1	36,3	35,6
Kiadások összetevői								
17. Munkavállalói jövedelem + folyó termelő felhasználás	D.1+P.2	6861,6	18,0	17,8	17,0	15,6	14,5	13,7
17.a. Munkavállalói jövedelem	D.1	4132,7	10,8	10,5	9,9	9,3	8,5	7,9
17.b. Folyó termelő felhasználás	P.2	2728,9	7,1	7,3	7,1	6,4	6,0	5,7
18. Társadalmi juttatások (18=18.a+18.b)		5407,2	14,2	13,8	13,1	12,7	12,3	11,8
ebből: Munkánélküli ellátások ³		84,6	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
18.a. Piaci termelők útján nyújtott természetbeni társadalmi juttatások	D.6311, D.63121, D.63131	734,7	1,9	1,9	1,8	1,7	1,6	1,5
18.b. Pénzbeni társadalmi juttatások	D.62	4672,5	12,2	11,9	11,3	11,0	10,7	10,3
19.=9. Kamatkidadások	D.41	1067,4	2,8	2,6	2,4	2,3	2,2	2,1
20. Támogatások	D.3	499,5	1,3	1,4	1,4	1,3	1,2	1,1
21. Bruttó állóeszköz-felhalmozás	P.51	1687,3	4,4	6,0	7,0	6,5	5,8	5,5
22. Tőkefinanszírozás kiadás	D.9	988,9	2,6	2,6	2,3	2,6	3,0	3,1
23. Egyéb kiadások		1242,8	3,3	3,7	3,7	3,4	3,3	3,1
24.=7. Kiadások összesen	TE	17754,7	46,5	47,9	46,9	44,4	42,2	40,5

Megjegyzés: a kerekítések miatt a részletek nem feltétlenül adják ki az összesített mértékeket

¹: a pozitív szám deficitcsökkentő tételt jelent

²: az EU-t megillető bevételekkel együtt

³: a Nemzeti Foglalkoztatási Alap pénzügyi ellátásai és egyes képzési támogatások

2.b. táblázat

Intézkedések nélkül számolt előrejelzések

	2017 Mrd Ft	2017	2018	2019	2020	2021	2022
		a GDP %-ában					
1. Összes bevétel intézkedések nélkül	17008,4	44,5	45,5	45,1	42,9	41,0	39,9

A táblázat a 2018. április 30-ig meghozott intézkedések alapján készült bevételi előrejelzéseket tartalmazza.

2.c. táblázat

A kiadási aggregátumban nem szereplő tételek

	2017 Mrd Ft	2017	2018	2019	2020	2021	2022
		a GDP %-ában					
1. EU programokra fordított kiadások, amelyeket teljesen ellentéteznek az EU alapokból származó bevételek	501,9	1,3	3,1	3,2	1,9	0,9	0,8
1a. ebből EU alapokból származó bevételekkel teljesen fedezett beruházások	219,5	0,6	2,1	2,1	1,2	0,6	0,5
2. Munkanélküliséggel kapcsolatos kiadások a ciklus alakulásával magyarázható része	-38,8	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	0,0	0,0
3. Diszkrécionális bevételi intézkedések hatásai ¹	-718,8	-1,9	-0,7	-0,4	-0,4	-0,6	-0,5
4. Törvény által elrendelt bevételnövelő tételek							

¹: A diszkrécionális bevételi intézkedések tartalmazzák a 2016. novemberi bérmegállapodás közvetlen és közvetett hatásait is.

3. táblázat

Az államadósság alakulása

	ESA-kód	2017	2018	2019	2020	2021	2022
		a GDP %-ában					
1. Bruttó adósságráta		73,6	73,2	69,6	66,7	63,4	59,7
2. Adósságráta változása		-2,4	-0,4	-3,5	-3,0	-3,2	-3,8
Hozzájárulás az adósságállomány változásához							
3. Elsődleges egyenleg		-0,8	-0,2	-0,6	-0,8	-1,0	-1,6
4. Kamatkiadás	D.41	2,8	2,6	2,4	2,3	2,2	2,1
5. Az adósságra ható egyéb tényezők		1,1	2,1	-0,3	0,2	0,1	0,0
Az adósságállomány implicit kamatlába (%)		3,8	3,6	3,5	3,5	3,5	3,5

4. táblázat

Ciklikus folyamatok

	ESA-kód	2017	2018	2019	2020	2021	2022
		a GDP %-ában					
1. GDP előző évi áron (éves növekedési ütem)		4,0	4,3	4,1	4,0	4,2	4,1
2. Kormányzati szektor egyenlege	B.9	-2,0	-2,4	-1,8	-1,5	-1,2	-0,5
3. Kamatkiadások	D.41	2,8	2,6	2,4	2,3	2,2	2,1
4. Egyszeri és egyéb átmeneti jellegű tételek ¹		0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
<i>ebből:</i> egyszeri tételek a bevételi oldalon		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
egyszeri tételek a kiadási oldalon		0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5. Potenciális GDP (éves növekedési ütem)		3,2	3,6	3,8	4,0	4,0	4,0
összetevők: - munkatényező		1,3	1,0	0,8	0,6	0,5	0,3
- tőketényező		0,8	1,2	1,4	1,4	1,4	1,4
- teljes tényező termelékenység (TFP)		1,0	1,4	1,5	1,9	2,1	2,3
6. Kibocsátási rés		-1,2	-0,5	-0,2	-0,1	0,1	0,1
7. Kormányzati szektor egyenlegének ciklikus komponense		-0,6	-0,2	-0,1	-0,1	0,0	0,1
8. Ciklikusan igazított egyenleg (2-7)		-1,4	-2,1	-1,7	-1,4	-1,2	-0,6
9. Ciklikusan igazított elsődleges egyenleg (8+3)		1,4	0,5	0,7	0,9	1,0	1,5
10. Strukturális egyenleg (8-4)		-1,7	-2,1	-1,7	-1,4	-1,2	-0,6

Megjegyzés: a kerekítések miatt a résztételek nem feltétlenül adják ki az összesített mértékeket

¹: a pozitív szám az EDP-egyenleget javító tételt jelent

5. táblázat

Eltérés az előző konvergencia programhoz képest

	ESA-kód	2017	2018	2019	2020	2021	2022
GDP növekedése (%)							
1. 2017. évi konvergencia program		4,1	4,3	3,8	3,7	3,6	-
2. 2018. évi konvergencia program		4,0	4,3	4,1	4,0	4,2	4,1
3. Különbség		-0,1	0,0	0,3	0,3	0,6	-
Kormányzati szektor egyenlege (a GDP %-ában)							
1. 2017. évi konvergencia program	EDP B.9	-2,4	-2,4	-1,8	-1,5	-1,2	-
2. 2018. évi konvergencia program	B.9	-2,0	-2,4	-1,8	-1,5	-1,2	-0,5
3. Különbség		0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	-
Bruttó államadósság (a GDP %-ában)							
1. 2017. évi konvergencia program		72,0	70,5	67,3	64,0	61,2	-
2. 2018. évi konvergencia program		73,6	73,2	69,6	66,7	63,4	59,7
3. Különbség ¹		1,6	2,7	2,3	2,7	2,2	-

¹ Az adósságpályák eltérését jelentős részben az Exim kormányzati szektorba sorolása magyarázza.

6. táblázat

Hosszú távú fenntarthatóság¹

	2016	2020	2030	2040	2050	2060	2070
	a GDP %-ában						
Állami nyugdíjkiadások	9,7	9,0	8,4	9,4	10,6	11,1	11,2
Öregségi jellegű és korhatár alatti öregségi nyugdíjak	8,0	7,4	7,0	8,5	9,5	10,1	10,2
Egyéb nyugdíjak (korhatár alatti rokkantsági, hozzátartozói)	1,7	1,5	1,3	1,1	1,0	1,0	1,0
Egészségügyi, oktatási és egyéb korfüggő kiadások	9,3	9,2	9,5	10,0	10,4	10,7	10,8
Egészségügyi kiadások	4,9	5,1	5,4	5,6	5,8	5,8	5,7
Hosszú távú ápolási kiadások	0,7	0,7	0,8	0,9	1,0	1,1	1,1
Oktatási kiadások	3,6	3,4	3,3	3,5	3,6	3,7	3,8
Egyéb korfüggő kiadások	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Nyugdíjbiztosítási járulékbévételek	9,4	8,3	8,5	8,5	8,4	8,4	8,5
Feltételezések							
Munkatermelékenység növekedése	0,2	1,8	2,4	2,1	1,9	1,7	1,5
GDP volumen növekedése	2,0	1,0	2,1	1,2	1,5	1,3	1,3
Aktivitási ráta, férfiak (20-64)	82,8	84,1	88,1	87,9	88,1	88,2	88,1
Aktivitási ráta, nők (20-64)	68,0	71,8	78,5	78,1	78,5	78,6	78,6
Aktivitási ráta, összesen (20-64)	75,3	78,0	83,3	83,0	83,3	83,5	83,4
Munkanélküliségi ráta	5,0	3,9	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8
A 65 éves és idősebb népesség aránya (%)	18,5	20,3	22,2	25,2	28,2	29,6	29,1

¹: A Gazdaságpolitikai Bizottság (EPC) által 2018 januárjában jóváhagyott költségvetési előrejelzések alapján

6.a. táblázat

Feltételes kötelezettségvállalások

a GDP %-ában	2017
Állami garanciavállalások	5,1

7. táblázat

Feltételezések a külső gazdasági környezetre

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Magyarország: rövid lejáratú hozam (éves átlag,%)	0,1	0,2	0,9	1,2	1,2	1,2
Magyarország: hosszú lejáratú hozam (éves átlag,%)	2,9	2,2	2,3	2,4	2,4	2,4
Forint/euró árfolyam	309,2	311,4	311,3	311,3	311,3	311,3
Világ gazdaság (kivéve EU) GDP növekedési üteme	3,9	4,2	4,2	4,2	4,2	4,2
EU-28 GDP növekedési üteme	2,4	2,3	2,0	2,0	2,0	2,0
Magyarország exportpiacainak növekedési üteme	5,6	5,2	4,8	4,7	4,7	4,7
Világ import (kivéve EU) növekedési üteme	5,1	5,0	4,5	4,5	4,5	4,5
Olajárak (Brent – USD / hordó)	55,7	63,4	61,8	59,1	57,6	57,1

8. táblázat

Menekültválság költségvetési hatása (funkcionális bontás)

	2016	2017	2018
	milliárd forint		
1. Kezdeti fogadási költségek	6,7	3,9	3,5
2. Szállítás (beleértve mentési műveleteket)	0,3	0,7	0,2
3. Egészségügyi ellátás	0,2	0,2	0,4
4. Adminisztratív/Igazgatási költségek (beleértve a menedékjog iránti kérelmek feldolgozását)	1,2	2,5	1,5
5. Törökországnak fizetett hozzájárulás (kivéve az EU költségvetésén keresztül történőt)	0,0	0,0	0,0
6. Egyéb költségek és intézkedések	84,9	138,9	101,4
Bírósági, ügyészégi tevékenység	0,3	0,1	0,1
Tájékoztatási és kommunikációs feladatok	0,5	0,1	0,0
Határőrizet	60,0	105,4	88,3
Ideiglenes biztonsági határzár építése	23,8	32,0	13,0
Nemzetközi segítségnyújtás	0,2	0,7	0,0
Tranzitónák kialakítása	0,0	0,5	0,0
7. Az államháztartási hiányra gyakorolt teljes hatás (7) = Σ(1..6)	93,3	146,1	107,0

Megjegyzés: a kerekítések miatt a részletek nem feltétlenül adják ki az összesített mértékeket

9. táblázat

Menekültválság költségvetési hatása (ESA kategóriák)

	ESA-kód	2016	2017	2018
		milliárd forint		
1. Munkavállalói jövedelem	D.1	31,2	41,3	25,7
2. Folyó termelőfelhasználás	P.2	26,0	43,3	35,7
3. Pénzbeni és természetbeni társadalmi juttatások	D.62, D.63	0,8	0,1	0,1
4. Támogatások	D.3	0,0	5,2	1,4
5. Bruttó állóeszköz felhalmozás	P.51	21,5	31,8	31,1
6. Tőkefinanszírozások	D.9	11,8	24,3	13,0
7. Egyéb	D.7	2,0	0,0	0,0
8. Az államháztartási hiányra gyakorolt teljes hatás (8) = Σ(1..7)		93,3	146,1	107,0
9. EU támogatás		-	-	-
10. Az államháztartási hiányra gyakorolt teljes hatás EU támogatás nélkül (10) = (8) - (9)		93,3	146,1	107,0
11. Az államháztartási hiányra gyakorolt teljes hatás EU támogatás nélkül (a GDP %-ában)		0,3	0,4	0,3

Megjegyzés: a kerekítések miatt a részletek nem feltétlenül adják ki az összesített mértékeket

10. táblázat

Kiegészítő ország-specifikus információk

	2016	2017	2018 I. negyedév
		fő	
1. Érkezések (személyek száma összesen, beleértve a tranzit menekülteket is)	29 432	3 676	332
2. Érkezésekből tranzit menekültek (személyek száma összesen)	9 681	3 007	300
3. Első kérelmezők (személyek száma összesen)	28 216	3 119	283
4. Pozitívan elbíráltak (személyek száma összesen)	438	1 359	270

11. táblázat

A megnövekedett terrorfenyegetettség költségvetési hatása (funkcionális bontás)

	2016	2017	2018
	milliárd forint		
1. Képesség-, létszám- és eszközfejlesztés	4,8	70,3	64,9
2. Biztonságtechnikai beszerzések, elhelyezés	8,5	6,6	21,9
3. Objektum őrzése	0,0	2,2	0,1
4. Az államháztartási hiányra gyakorolt teljes hatás (1+2)	13,4	79,2	86,9

Megjegyzés: a kerekítések miatt a résztételek nem feltétlenül adják ki az összesített mértékeket

12. táblázat

A megnövekedett terrorfenyegetettség költségvetési hatása (ESA kategóriák)

	2016	2017	2018
	milliárd forint		
1. Munkavállalói jövedelem (D.1)	1,6	8,1	4,2
2. Folyó termelőfelhasználás (P.2)	9,9	18,7	11,8
3. Pénzbeni és természetbeni társadalmi juttatások (D.62, D.63)	0,0	0,0	0,0
4. Támogatások (D.3)	0,0	0,0	0,1
5. Bruttó állóeszköz felhalmozás (P.51)	1,8	52,4	70,8
6. Tőke-transzferek (D.9)	0,0	0,0	0,0
7. Egyéb (D.7)	0,0	0,0	0,0
8. Az államháztartási hiányra gyakorolt teljes hatás (8) = Σ(1..7)	13,4	79,2	86,9

Megjegyzés: a kerekítések miatt a résztételek nem feltétlenül adják ki az összesített mértékeket

